

Kine Horn Ebbesen

«Jeg føler nesten man må være rakettforsker, for å forstå dette med sosiale medier»

En kvalitativ studie om hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon opplever at sosiale medier påvirker hverdagen

Masteroppgave i Barnevern

Veileder: Lasse Skogvold Isaksen

Mai 2020

Kine Horn Ebbesen

«Jeg føler nesten man må være rakettforsker, for å forstå dette med sosiale medier»

En kvalitativ studie om hvordan miljøterapeuter på barnevernsinstitusjon opplever at sosiale medier påvirker hverdagen

Masteroppgave i Barnevern
Veileder: Lasse Skogvold Isaksen
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Forord og takk

Etter 5 år på barnevernsutdanningen ved NTNU, er masteroppgaven ferdig. Jeg er stolt over å ha fullført oppgaven, som til tider har følt som et evigvarende prosjekt. Sosiale medier er et dagsaktuelt tema, som «alle» har en mening om – både brukere, ikke-brukere, gamle og unge. Masteroppgaven har vært en svært spennende og lærerik prosess, og jeg føler meg engasjert og heldig som skal fortsette jobben som barnevernspedagog fremover.

Å jobbe med ungdom er noe som engasjerer meg, og som jeg trives godt med. Jeg hadde derfor lyst til å fordype meg i noe som er en viktig del av hverdagen for nettopp denne målgruppen – men også for alle oss andre. Det er interessant å tenke over hvor stor del livene våre, sosiale medier har blitt. Arbeidet med masteroppgaven har bydd på både opp- og nedturer, og det har i denne perioden blitt sendt mange snapper til venner og familie – fra sene kvelder på lesesalen.

Her ønsker jeg å takke nettopp nære venner og familie, for stadig oppmuntrende ord og gode tips. Jeg er evig takknemlig for en støttende familie som hele tiden har hatt troen på at dette går bra, særlig de dagene jeg har selv har vært tvilende.

Jeg ønsker også å rette en takk til mine fantastiske informanter! Uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt noe av. Tusen takk for gode samtaler, refleksjoner, erfaringer, og for at dere delte av deres tid med meg.

Videre vil jeg også takke min veileder Lasse Skogvold Isaksen. Tusen takk for gode tilbakemeldinger og for at du alltid har vært tilgjengelig for spørsmål. En som også fortjener en stor takk, er min gode studievenninne Stine Marie. Da vi startet masterutdanningen for snart to år siden, var vi usikre på om dette kunne kombineres med full jobb. Likevel var vi enige om at «dette gjør vi sammen», og det gjorde vi. Vi klarte det!

Trondheim 31.05.2020

Kine Horn Ebbesen

Innholdsfortegnelse

Forord og takk	1
Sammendrag	5
Summary in english.....	6
1.0 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema og relevans	7
1.2 Egen motivasjon for oppgaven	9
1.3 Oppgavens formål og problemstilling.....	9
1.4 Avgrensning av oppgaven.....	11
1.5 Oppgavens strukturelle oppbygning.....	11
2.0 Bruk av sosiale medier	13
2.1 Hva er sosiale medier?.....	13
2.1.1 Facebook.....	14
2.1.2 Instagram	14
2.1.3 Snapchat.....	15
2.1.4 Influencer	16
3.0 Kunnskapsgrunnlag.....	17
3.1 Negativ bruk av sosiale medier.....	17
3.1.1 «Trigger Warning»	17
3.1.2 #StyrPåSoMe.....	19
3.2 Miljøet som terapi.....	20
3.2.1 Ulike forståelser av miljøterapi	22
3.2.2 Relasjon som en viktig faktor for miljøterapi.....	24
3.2.3 Organisering av miljøet	25
3.2.4 Aktivitet som en del av miljøterapien.....	25
3.3 Kommunikasjon	27
3.3.1 Kommunikasjon via sosiale medier.....	27
3.3.2 Kommunikasjon med foreldre via sosiale medier.....	28
3.3.3 Tilhørighet og trygghet på sosiale medier	30
3.4 Makt.....	31
3.4.1 Makt knyttet til sosiale medier	33
3.4.2 Bloggere/influencere som opinionsledere.....	33
3.4.3 Psykisk press på sosiale medier.....	35
3.4.4 Avhengighet til sosiale medier	37
4.0 Metode.....	40
4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt	40
4.1.1 Fenomenologi.....	41
4.1.2 Hermeneutikk	42

4.2	Forskningsprosessen	44
4.2.1	Kvalitativ metode	44
4.2.2	Utvalg og utvalgsriterier	45
4.2.3	Rekruttering av informanter	45
4.2.4	Intervjuguide	46
4.2.5	Gjennomføring av dybdeintervju	47
4.2.6	Transkribering	48
4.3	Analyse av data	49
4.4	Reliabilitet	51
4.5	Validitet	53
4.6	Generaliserbarhet	54
4.7	Etiske vurderinger	54
4.7.1	Min rolle som forsker	55
4.7.2	Forskningsetiske hensyn	55
5.0	Presentasjon av funn	57
5.1	Miljøterapeutens opplevelse av positive sider ved sosiale medier	58
5.1.1	Opplevelse av tilhørighet	58
5.1.2	Sosiale medier kan gi trygghet	59
5.1.3	Digitale ferdigheter	61
5.1.4	Oppsummering av funn i første kategori	61
5.2	Miljøterapeutens utfordringer som følge av en usynlig makt i sosiale medier	62
5.2.1	Avhengighet	62
5.2.2	Mulighet til å være anonym	63
5.2.3	Psykisk press på sosiale medier	64
5.2.4	Negativ kontakt på sosiale medier	65
5.2.5	Oppsummering av funn i andre kategori	65
5.3	Miljøterapeutens utfordringer med å få til miljøterapeutisk arbeid	66
5.3.1	Kontakt med venner og familie	66
5.3.2	Utilgjengelig for miljøterapeuten	67
5.3.3	Aktivitet som en del av miljøterapien	68
5.3.4	Hverdagen på institusjonen	70
5.3.5	Oppsummering av funn i tredje kategori	71
5.4	Miljøterapeutens opplevelse med og bli filmet og tatt bilde av	72
5.4.1	Liten informasjon og kunnskap om temaet	72
5.4.2	Dårlige rutiner for håndtering	73
5.4.3	Oppsummering av funn i fjerde kategori	75
5.5	Oppsummering av funn	75
6.0	Drøfting av funn	77
6.1	Den hverdagslige strukturen utfordres	77
6.2	Sosiale medier utfordrer relasjonen og kommunikasjonen mellom ungdom og miljøterapeut	79
6.3	Ubegrenset samvær utfordrer miljøterapien	82
6.4	Ungdom som lever to ulike liv	84

6.5 «Streaks» går foran aktiviteter	87
6.6 Barnevernsansatte skal tåle alt	90
7.0 Avslutning	93
7.1 Forslag til videre forskning.....	94
8.0 Litteraturliste	95
Vedlegg 1: Informasjonsskriv til forskningsprosjektet.....	105
Vedlegg 2: Samtykkeerklæring.....	107
Vedlegg 3: Intervjuguide	108
Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD	111

Sammendrag

Sosiale medier har de senere år utviklet seg, og blitt en stor del av manges hverdag. Dette vil trolig også gjelde for hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Bakgrunnen for denne studien, er fremveksten av sosiale medier. Utviklingen har hatt et tempo som ingen av oss har hatt mulighet til å følge, og det er derfor et interessant tema for forskning

Formålet med studien er å utforske hvilke konsekvenser bruk av sosiale medier kan ha for hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Hensikten er også å bidra til økt fokus, kunnskap og informasjon omkring temaet. Studien tar utgangspunkt i kvalitativ metode, med semi-strukturerte dybdeintervju med ni individuelle informanter – som presenterer tre ulike barnevernsinstitusjoner. Disse informantene var alle miljøterapeuter, ved sine institusjoner.

Funnene viser at sosiale medier, i stor grad, påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Ungdommenes bruk går på bekostning av det miljøterapeutiske arbeidet, blant annet ved at ungdommen oppleves utilgjengelig. Sosiale medier gir også muligheter for ungdommen til å ha ubegrenset kontakt med sin biologiske familie, dette kan være både positivt og negativt. Denne kontakten kan, i noen tilfeller, være stabiliserende for ungdommen. Dersom kontakten ikke er av positiv art, er foreldresamarbeid nevnt som den mest reelle løsningen. Sosiale medier gir også ungdommen mulighet til å leve to ulike liv, blant annet ved at det de legger ut på sosiale medier – ikke stemmer overens med det miljøterapeuten ser. Sosiale medier, er i stor grad, preget av en vellykkethet. Dette kan føre til et psykisk press på ungdommene, ved at de sammenligner seg selv med det som legges ut av andre – både jevnaldrende og influencere.

Videre tyder funnene på at økt kunnskap omkring temaet er nyttig i fremtiden. Institusjonene mangler rutiner på hvordan de skal håndtere bruken av sosiale medier, og dette fører til at det blir litt tilfeldig hver gang. Dette skaper usikkerhet, både for de ansatte og ungdommene. Dette vil også kunne være til hinder for det miljøterapeutiske arbeidet.

Nøkkelord: Miljøterapi, barnevernsinstitusjon, sosiale medier

Summary in english

For the last few years, social media has developed quickly and become a part of people's everyday life – which will likely, eventually, also be said for child welfare institutions. The background of this study is the growing presence of social media, a rapid growth none of us have been able to stay up-to-date with – and therefore an interesting subject to research further.

The purpose of this study is to explore the consequences a daily use of social media can have at child welfare institutions. The intention is also to contribute to awareness, a higher focus, and education around the topic. For this study, a qualitative method is being used, with semi-structured in-depth interviews with nine individuals informers, who are representing three different child welfare institutions. The informants all work as milieu therapists at their institutions.

The study shows that, social media – to a large extent – is affecting the everyday lives of the people at the institutions. The youths use of the platforms are at the expense of the therapy offered – since they are seemingly occupied. Social media is also a way for the youths to stay in touch with their biological families at all times – which can be both positive and negative. To some degree, this contact can help them feel more at ease and stabilized. If the conversations are not positive, is a cooperation with the parents said to be the best solution. Social media also allows living two separate lives – especially if what's being posted is not according to what the therapist sees to be true. Social media is – to a large extent – a place where you have to seem «successful». This can lead to a mental pressure for the youths, where they are comparing themselves to what they see is being posted by people their age and influencers.

The study also finds that further education around the topic is important for the future. For now, the institutions are lacking routines on how to deal with the use of social media – which leads to a «fail and try» routine each time. This creates insecurities – both for the employees and the youths at the institution – which can be an obstacle for the therapeutic work that's being done.

Keywords: Milieu therapy, child welfare institution, social media

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema og relevans

Mobil, nettbrett og datamaskiner har de senere år blitt noe som de aller fleste har tilgang på. Bakken (2018) viser til at daglig skjermbruk blant ungdom har økt raskt på relativt kort tid. Tall fra Medietilsynet (2020) viser at 90 prosent av alle barn og unge mellom 9 og 18 år i Norge har en brukerprofil, og bruker ett eller flere sosiale medier. Videre viser tallene at fra 16 år og oppover, har tallet økt til 99 prosent – omtrent alle ungdommene bruker en form for sosiale medier. Slike tall gjør at dette er et relevant område for forskning, også innen barnevern. Tallene viser at sosiale medier er noe som opptar mye tid, for omtrent alle. Sosiale medier vil derfor kunne utfordre arbeidet på en barnevernsinstitusjon. Ungdommene bruker i større grad mer tid på sosiale medier enn tidligere, og dette kan gi mindre tid til aktiviteter og kontakt med miljøterapeuten på en institusjon.

Barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon er svært sårbare – de er barn i krise. Disse barna trenger stabilitet, og institusjonen skal være med på å gi det – samt emosjonell støtte i en ellers svært vanskelig prosess (Kvaran & Holm, 2012). I Norge er det bred politisk enighet om at bosetting på institusjon kun er midlertidig. Målet videre er hele tiden at ungdommen skal flytte tilbake til sin familie, inn i fosterhjem eller ut på hybel. Tiden ungdommen er bosatt på institusjon kan derfor oppleves som vanskelig, da en ikke riktig vet hva fremtiden bringer (Isaksen, 2016). Opphold på barnevernsinstitusjon er derfor en slags overgangsomsorg, der barnet kartlegges og utredes – for fremtidig bosted. I en slik prosess kan det tenkes at barnet bruker mye tid på sosiale medier, for å søke trygghet og støtte. En engelsk undersøkelse fra 2014, som tar for seg temaet – viser at ungdom bruker mye tid på sosiale medier. Det er også i stor grad blitt en del av ungdomskulturen (Livingstone & Haddon, 2014). Støstad (2017) viser også til at ungdommer sjekker mobilen hyppig, og at det er blitt en trend at barn og unge bruker sosiale medier mens de er sammen med andre, ser på TV eller generelt gjør andre ting. Ungdommene bruker også mye tid på sosiale medier ved leggetid (Ibid.). Dette vil trolig kunne utfordre den tradisjonelle miljøterapien på en barnevernsinstitusjon, ved at de ansatte oppnår mindre kontakt med ungdommene.

Vi lever i et dynamisk samfunn, og står stadig ovenfor nye utfordringer. Bruken av sosiale medier har de senere år økt betraktelig, og den kan være både positiv og negativ. Likevel synes det å være enighet om at sosiale medier påvirker menneskers liv og helse (Cramer, 2017). Administrerende direktør for Royal Society for Public Health (RSPH), som er organisasjonen bak rapporten #statusofmind, beskriver det slik:

«Social media has become a space in which we form and build relationships, shape self-identity, express ourselves, and learn about the world around us; it is intrinsically linked to mental health» (Cramer, 2017).

Ungdom i dagens samfunn er stadig yngre når de starter med bruk av sosiale medier. Og tallene fra Medietilsynet (2020) viser at 86 prosent er enig i påstanden «jeg har mye kontakt med vennene mine i sosiale medier». Videre viser rapporten at hele 80 prosent av alle 9-18 åringer bruker Snapchat. For applikasjonen Instagram var prosentandelen på 67, og for Youtube var prosentandelen 95 - altså nesten alle mellom 9-18 år bruker dette. Disse tallene viser at dette er noe det brukes mye tid på, også i svært ung alder. Et annet punkt i Medietilsynets rapport, som støtter dette, er påstanden «Jeg bruker mye tid på sosiale medier. Her har 68 prosent av de mellom 13 og 18 år svart at de er enig. Her kan man også stille seg spørsmålet, hvor mye definerer de som mye tid på sosiale medier? I et samfunn hvor bruk av sosiale medier, har blitt så vanlig – og en del av vår kultur, vil det trolig være ulike oppfatninger av hva mye tid vil si.

På bakgrunn av disse tallene, er bruk av sosiale medier noe som opptar mange barn og unge, i stor grad. Det er derfor nærliggende å tro at dette også gjelder for barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon. Det er mye positivt med sosiale medier, som blant annet muligheten til å ha kontakt med venner og familie rundt om i hele landet – og for så vidt også resten av verden. Likevel er det også negative sider ved det, og det er tydelig en tidstyv for mange. Jeg lurer derfor på hvordan dette påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon, og arbeidssituasjonen til de ansatte. Denne masteroppgaven baserer seg på ni dybdeintervju med miljøterapeuter ansatt på tre ulike barnevernsinstitusjoner. Hva har de å si om bruken av sosiale medier blant ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon? Og hvordan påvirker dette hverdagen deres?

1.2 Egen motivasjon for oppgaven

Jeg jobber selv på barnevernsinstitusjon, og har sett at sosiale medier er noe som opptar ungdommene i stor grad. Jeg opplever at mange har utviklet en slags avhengighet til bruken av sosiale medier, og til mobiletelefonen generelt. Ungdommene har gitt uttrykk for at de føler på en trang til å sjekke mobiltelefonen, og at de kjenner på et press med å hele tiden være påkoblet. Jeg har også lagt merke til at ungdommene hver dag mottar flere hundre snapchat. I samtale med ungdommer om dette, uttrykker de at det for det meste bare handler om å opprettholde «streaken» de har på Snapchat, og at mange av snapchattene er fra folk de ikke kjenner. På spørsmål om dette ikke føles slitsomt, har ungdommer noen gang svart at det er litt slitsomt at det hele tiden skjer så mye på telefonen. På grunn av denne avhengigheten som jeg opplever eksisterer, tenker jeg at dette er noe som opptar mye tid og krefter.

I arbeid på institusjon har jeg ofte tenkt på at sosiale medier noen ganger kan komme i veien for det miljøterapeutiske arbeidet som skal gjøres der, nettopp på grunn av denne avhengigheten jeg opplever eksisterer. Mange av mine kollegaer har jobbet på samme institusjon i flere år, også før sosiale medier og smart-telefoner så dagens lys, og de forteller om en annerledes hverdag på institusjonen. Tanken med en institusjonsplassering er å ta ungdommen bort fra noe som ikke fungerer, en familie eller et nettverk. Med smart-telefoner og bruk av sosiale medier har de likevel mulighet til å opprettholde denne kontakten daglig. Dette vil trolig påvirke institusjonsplasseringen. Med disse forutsetningene, har jeg tenkt at det trolig vil være flere institusjonsansatte som føler på at bruk av sosiale medier blir en stor del av hverdagen til ungdommene. På institusjonene hvor jeg har vært ansatt, har det ikke vært utarbeidet klare retningslinjer og rutiner for hvordan en som ansatt skal håndtere ungdommenes bruk av sosiale medier. Dette er av min oppfatning, fordi det rett og slett ikke har vært aktuelt tidligere – og at det ikke har blitt sett på som et problem/utfordring. Jeg synes derfor dette er et svært interessant og aktuelt tema for utforskning.

1.3 Oppgavens formål og problemstilling

I oppgaven min ønsker jeg, i samtale med miljøterapeuter, å undersøke hvordan sosiale medier utfordrer hverdagen på en institusjon. I arbeid som miljøterapeut på en barnevernsinstitusjon, står en stadig overfor nye utfordringer. Samfunnet vi lever i, endres hele tiden – og det vil derfor være behov for endring og tilpasning. I denne oppgaven ønsker jeg derfor å utforske nærmere hvordan miljøterapeutene på en institusjon opplever at denne endringen påvirker hverdagen på en institusjon. Er det slik at sosiale medier er til hinder for den miljøterapeutiske oppgaven? Sosiale medier er noe som de senere år har blitt mer og mer vanlig, og noe som derfor har blitt en del av de aller fleste sin hverdag.

Formålet med studien er å utforske hvilke konsekvenser bruk av sosiale medier kan ha for hverdagen på en barnevernsinstitusjon, og hvordan det utfordrer den miljøterapeutiske oppgaven. Formålet er også å bidra til økt fokus, kunnskap og informasjon omkring temaet. Temaet bruk av sosiale medier, og utfordringer omkring det, er relativt nytt for mange. Vi har ikke hatt muligheten til å følge med på den enorme utviklingen som har vært, og det er derfor vanskelig for mange å vite hvordan dette på best mulig måte kan håndteres. Mer fokus og kunnskap omkring temaet, vil trolig derfor være viktig for videre arbeid på institusjon. Kanskje er dette noe de ansatte ved barnevernsinstitusjoner tenker over, i arbeidet. Denne studien vil ikke kunne gi noe klart svar. Det er mer en utforskende studie, for å belyse på noen sider ved det aktuelle temaet. Jeg valgte derfor følgende problemstilling:

Hvordan opplever miljøterapeuter at sosiale medier påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon?

Med følgende tilhørende forskningsspørsmål:

- Hvordan utfordrer sosiale medier den hverdagslige struktur på en barnevernsinstitusjon?
- Hvordan utfordrer sosiale medier ungdommens deltakelse ved aktiviteter?
- Hvordan påvirker ungdommens kontakt med familie og venner, det miljøterapeutiske arbeidet?
- Hvordan påvirkes ungdommens psykiske helse, av sosiale medier?

1.4 Avgrensning av oppgaven

Denne oppgaven tar utgangspunkt i aktuelle vitenskapelige artikler og bøker som jeg finner relevante for å utforske temaet sosiale medier knyttet til arbeid på barnevernsinstitusjon. Med temaet sosiale medier og institusjonsarbeid, er det mye en kunne forsket på – og som kunne vært relevant for oppgaven. Ungdommers psykiske helse, de ansattes opplevelse av bruken av sosiale medier, ungdommens opplevelse av sosiale medier, samt hvordan hverdagen på en barnevernsinstitusjon påvirkes av bruken av sosiale medier – er alle temaer som vil bli nevnt i oppgaven. Oppgavens omfang og tidsperspektiv, gjør det midlertidig ikke mulig å gå grundig til verks på alle tema. Jeg har derfor valgt å ha fokus på hverdagen på en institusjon, da dette i noen grad favner de andre temaene.

Tidsperspektivet gjør det også utfordrende å ha med alt som kan være av relevans for oppgaven. Jeg føler likevel jeg har vært innom mye av det som finnes av stoff om temaet, og tatt med det jeg mener er relevant for min oppgave.

1.5 Oppgavens strukturelle oppbygning

Denne oppgaven baserer seg på et induktivt design, altså eksplorerende og empiridrevet forskning (Tjora, 2017). Oppgavens strukturelle oppbygning er likevel preget av et deduktivt design, da teori presenteres før metode og funn. For å følge tekniske retningslinjer for oppsett av masteroppgaven, ble en slik presentasjon vurdert som nødvendig. Oppgaven har følgende struktur:

- Kapittel to presenterer bruk av sosiale medier.
- Kapittel tre presenterer kunnskapsgrunnlaget med relevant teori knyttet til sosiale medier, miljøterapi, kommunikasjon og makt.
- Kapittel fire presenterer et metodekapittel, med redegjørelse og begrunnelse for metodevalg og metodeanvendelse.

- Kapittel fem presenterer funn
- Kapittel seks drøfter funn i lys av relevant teori og forskning.
- Kapittel sju avrunder oppgaven, og hovedelementer trekkes frem. Forslag til videre forskning vil også bli presentert.
- Kapittel åtte presenterer litteratur som er brukt i oppgaven.

Avslutningsvis følger vedlegg

2.0 Bruk av sosiale medier

Jeg vil i dette kapitlet si noe om bruk av sosiale medier. Dette vil være relevant videre i oppgaven, da det er viktig for å si noe om hvordan sosiale medier kan påvirke hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Sosiale medier er et relativt nytt felt som det snakkes mye om. Det snakkes mye om konsekvenser av hyppig bruk, og det har i senere tid blitt et mer attraktivt tema for forskning. Sosiale medier er et felt som er preget av generasjonsforskjeller. De eldre i samfunnet har trolig lite kjennskap til sosiale medier, sett i forhold til samfunnets barn og unge. Dette gjør at man har ulik kompetanse på feltet, både når det gjelder bruk og konsekvenser. I følgende kapittel vil jeg gi en beskrivelse av hva sosiale medier er, og de mest relevante applikasjonene.

2.1 Hva er sosiale medier?

I forskning blir sosiale medier omtalt som sosiale nettverkstjenester. Boyd og Ellison (2007) definerer sosiale nettverkstjenester som en nettbasert kommunikasjonstjeneste som må fylle følgende kriterier:

- Hver bruker må ha en egen profil, bestående av innhold som brukeren selv har skapt, andre brukere har skapt og/eller systemet har skapt.
- Brukeren kan ha en liste over relasjoner (venner, følgere eller lignende) på tjenesten. Denne listen er synlig for andre brukere, og fra denne listen kan man gå videre til profilen til andre brukere.
- Brukeren kan konsumere, produsere og/eller interagere på det andre poster på sin profil (Likes, kommentarer eller lignende). (Aalen, 2015, s 16. Oversatt fra Boyd & Ellison, 2007, s 211).

Ut fra disse kriteriene, eksisterte de første sosiale mediene allerede i 1997. Likevel ble det for alvor populært senere, da teknologien utviklet seg – og gjorde det mulig med en mer utstrakt bruk. Med økende antall kanaler, som Facebook, Instagram og Snapchat, kom begrepet sosiale medier – som i dag er det begrepet vi bruker om disse mediene (Attrill, 2015). Kaplan og Haenlein (2010) viser til at sosiale medier er en gruppe dataprogrammer som gir oss mulighet til å skape og bytte bruker-generert innhold. Og i følge denne vage beskrivelsen, vil for eksempel også e-post kunne betraktes som en form for sosiale medier (Medietilsynet,

2018). Beskrivelsen Boyd og Ellison (2007) viser til, passer overens med mange av de sosiale mediene vi kjenner til i dag. Det er likevel noen som faller utenfor. Dette gjelder for eksempel for Snapchat, som er det mest brukte sosiale mediet blant unge i Norge i dag (Medietilsynet, 2018). Dette er fordi liste over relasjoner (venner) ikke er synlig for andre brukere. På grunn av dette blir sosiale nettverkstjenester å betrakte som en underkategori av sosiale medier (Aalen, 2015). Dette eksempelet viser at det er vanskelig å forholde seg til en detaljert og eksplisitt definisjon av sosiale medier.

Under intervju med informantene, kom det frem at de typene sosiale medier som informantene og ungdommene brukte mest tid på var Facebook, Instagram og Snapchat. Jeg vil nå gi en beskrivelse av disse. Influencer vil også være et aktuelt begrep, og vil bli redegjort for.

2.1.1 Facebook

Facebook startet som en side for studenter ved universitetet Harvard. I 2006 ble det likevel gjort tilgjengelig for alle over 13 år, og som hadde en gyldig epostadresse. Siden den gang har Facebook spredt seg til mange land, og til ulike kulturer og generasjoner (Tandoc, Ferucci & Duffy, 2015). Facebook har etter hvert utviklet seg, i tråd med etterspørsel og behov. Facebook stemmer overens med Boyd og Ellison (2007) sin definisjon, blant annet ved at man registrerer en bruker med personlig informasjon som for eksempel med fødselsdato og arbeidssted. Det er også slik at man kan dele bilder, og andre brukere kan sende deg en hilsen – eller kommentere det du publiserer (Brandtzæg, 2012). I dagens samfunn, har svært mange en profil på Facebook, og mye aktivitet og deling av informasjon foregår der. Er man for eksempel med på arrangerte fritidsaktiviteter, finnes det ofte grupper for slikt på Facebook.

2.1.2 Instagram

Instagram ble lansert i 2010, og det var da en tjeneste for bildedeling (Berentsen, 2014). Instagram har også etter hvert utviklet seg, og det har nå blitt en viktig arena for mange. Noen tjener penger på Instagram, og bruker det som en arena for å blogge om blant annet egen hverdag, sminke, trening og mat. Her er det også slik at det opprettes en brukerkonto, og at en kan publisere bilder, like hverandres bilder – samt sende bilder og meldinger til andre brukere. Her er det også mulig å ha en åpen profil, slik at det ikke er nødvendig å godta en

forespørsel fra andre brukere som ønsker å følge deg. En kan også velge å ha en lukket profil, der de som ønsker å følge deg – må godkjennes først.

Det finnes ulike måter å bruke Instagram på, men det som kjennetegner mye av det som legges ut – er at man fremstiller seg selv så bra som mulig (Aalen, 2015). Hilmarsen og Arnseth (2017) har forsket på ungdom og bruk av Instagram, og intervjuet et utvalg på seks ungdommer på 14 år. De fant at ungdom i stor grad er bevisst på at bilder de deler blir sett og vurdert av andre. På denne måten er livene deres mer synlig for andre, og det er viktig å fremstå sosialt attraktiv. På bildene som legges ut, skal man fremstå vellykket, interessant og pen. Ens eget identitet blir også påvirket av andres meninger, og respons fra andre på bildene som legges ut – er av stor betydning for ungdommenes identitetskonstruksjon (Hilmarsen & Arnseth, 2017). Instagram handler i stor grad om å vise seg frem, fremfor hverdagslig kommunikasjon med andre.

2.1.3 Snapchat

Snapchat er derimot en applikasjon som i stor grad handler om hverdagslig kommunikasjon. Man kan raskt ta den opp, og den er tilgjengelig for oss hele tiden. Snapchat ble lansert i 2011, og defineres som et kamera med tilleggsfunksjoner. Her kan brukeren ta bilder og filmer, og sende til andre brukere (venner og bekjente). Tanken med Snapchat er å dele små øyeblikk, akkurat i det de skjer (Piwek & Joinson, 2016). Piwek og Joinson (2016) viser videre til at det mest vanlige bildet å sende, er en selfie (bilde av seg selv). Snapchat tilbyr også brukerne å bruke filter. Disse filtrene kan blant annet si noe om temperaturen der du er, hvor du er, eller få deg til å se ut som noe annet – for eksempel en bamse.

I likhet med Facebook og Instagram, har også Snapchat utviklet seg i tråd med brukerens behov. Det er nå blant annet mulig å ringe til hverandre, ha videosamtaler, samt utforske Snapchat-kontoen til offentlige personer (Støstad, 2017). Det er også mulig å lage grupper med flere deltakere. Det finnes blant annet grupper for barnevernsbarn, der det deles mye av livet på barnevernsinstitusjoner rundt omkring. I disse gruppene blir også ungdom oppfordret til å gjøre ugagn på institusjonen hvor de bor, mot betaling fra andre ungdommer. Snapchat byr på mange ulike nettverk, der ungdommer deler mye, og har mulighet til påvirke hverandre. Noe annet som er relativt nytt på Snapchat, og som er veldig populært blant

ungdommer – er snapmap og «streak»-funksjonen. Snapmap gir deg muligheten til å overvåke hvor andre er, og hvem de er sammen med, mens «streak»-funksjonen gir deg et tall og symbol bak brukernavnet til andre – som viser hvor mange dager på rad to brukere har sendt snap til hverandre. Dette er noe som opptar mange av dagens ungdom (Støstad, 2017).

Med disse funksjonene, skapes det også en makt som påvirker hverdagen til barn og unge. Mange ungdom er svært opptatt av å følge med på hvor vennene sine er, og sjekker snapmap flere ganger hver dag. Streak-funksjonen er også med på å skape en avhengighet og makt, ved at man må bruke Snapchat hver eneste dag, dersom det skal opprettholdes. Dette gjør at de i stor grad styres av applikasjonen, og brukes mye tid hver eneste dag. Støstad (2017) viser til at det nærmest har blitt en mani, og sier at flere ungdommer innrømmer å ha blitt avhengige. Det har også den siste tiden blitt vanlig å dele mer og mer av egen hverdag, både for kjente personer og vanlige mennesker. På Snapchat finnes det blant annet personer som har blitt kjent av å dele åpent om livet som ungdom på barnevernsinstitusjon. En av disse er Erika, kjent under snapchat-kontoen «Erikas liv på institusjon». Hun har nærmere hundretusen følgere, og deler åpent om oppturer og nedturer i eget liv. Snapchat har på mange måter skapt en kultur for å dele mye, og også gjerne private temaer.

2.1.4 Influencer

Begrepet influencer er et låneord fra engelsk, og det kan direkte oversettes til påvirker. Det er et relativt nytt ord, og brukes i hovedsak om bloggere og personer på sosiale medier med mange følgere. I dette begrepet ligger det at de har en potensielt stor påvirkningskraft, og mange tenker at influencere har makt til å påvirke folks valg og handlinger (United Influencers, 2020).

3.0 Kunnskapsgrunnlag

Dette kapittelet danner kunnskapsgrunnlaget for oppgaven. Her vil jeg presentere teori og tidligere forskning som vil være relevant for problemstillingen. Innledningsvis vil jeg presentere forskning gjort på negativ bruk av sosiale medier. Noe av denne forskningen er ikke knyttet til barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon . Det vil likevel kunne være relevant, da det er nærliggende å tro av dette også er gjeldende for hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Sosiale medier bringer med seg mange fordeler og positive aspekter. Likevel er det også vist til negative konsekvenser ved bruk av sosiale medier. Dette vil være relevant, for å se på hvordan sosiale medier påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon.

3.1 Negativ bruk av sosiale medier

Medietilsynets (2020) rapport viser til negative aspekter ved sosiale medier. 43 prosent av ungdommene mellom 13 og 18 år oppgir at de en eller flere ganger har sett innhold på sosiale medier som har vært skremmende, eller voldelige bilder og hatmeldinger som angriper bestemte grupper. 34 prosent av ungdommene i aldersgruppen, hadde også sett innhold eller diskusjoner der folk snakker åpent om, eller viser måter for å være svært tynn.

Edwardsen og Helljesen (2019) har i et intervju snakket med Seniorrådgiver hos Bufetat, Håvard Johansen. Han jobber med å gi råd og opplæring til barnevernsansatte. Han mener at hjelpeapparatet, der i blant ansatte ved barnevernsinstitusjoner, har hengt etter i bruken av sosiale medier blant ungdom – og at det derfor er vanskelig å vite hvordan det skal håndteres. Det er også svært få muligheter til å legge restriksjoner på mobilbruken, og at en kun kan oppfordre ungdommene til å legge den fra seg. Likevel er det lite vi kan gjøre, dersom de ikke ønsker det (Edwardsen & Helljesen, 2019).

3.1.1 «Trigger Warning»

Høsten 2019 publiserte NRK dokumentaren «Selvmord på Instagram» som en del av dokumentarserien «Innafor», og tilhørende artikkel - der de beskrev et skjult og mørkt nettverk på Instagram. Håvard Johansen har uttalt seg om dette, og uttrykt at det er vanskelig å vite hvordan en skal håndtere det (Edwardsen & Helljesen, 2019). På det skjulte nettverket, er det private og ofte anonyme profiler til unge jenter som sliter psykisk. Dette gjelder for

flere hundre jenter. I dette hemmelige nettverket gir de hverandre trøst og støtte, samt deler sine mørkeste tanker. De poster også film og bilder av selvskading med dype sår, alvorlige spiseforstyrrelser, og selvmordstanker, forsøk og metode. Disse hemmelige Instagram-kontoene er ofte merket med «TW» eller «Trigger Warning» i biografien, for å advare følgere om at innholdet kan påvirke negativt (Moland & Kjølleberg, 2019).

NRK har gjort en kartlegging av miljøet, og fra en Instagram-konto funnet over 1000 andre profiler, som poster depressive innlegg som omhandler selvskading og tanker om selvmord. Rundt 500 av disse profilene er norske, og i løpet av bare noen få år har minst 15 unge jenter i nettverket, tatt sitt eget liv. Halvparten av disse var under 20 år da de døde, og alle var en del av psykiatri eller barnevern. Jentene som er en del av dette nettverket, er fra rundt om i hele landet – og ofte kjenner de ikke hverandre i det virkelige liv. I det skjulte nettverket, bruker de et eget «stammespråk» med koder for diagnoser, hvor mange ganger de har vært innlagt på sykehus eller hvor mange ganger de har forsøkt å ta sitt eget liv. En av jentene som har vært en del av nettverket, fortalte at hun første gang fikk høre om det da hun var innlagt på BUP. Da ble hun nærmest rekruttert til være en del av det skjulte nettverket (Moland & Kjølleberg, 2019).

Videre har NRK også sett eksempler på at metoder for selvskading og selvmord sprer seg fra den ene til den andre av medlemmene. Det er også slik at jo verre innleggene er, jo mer oppmerksomhet og omsorg får de fra de andre som er en del av nettverket. En av jentene vi blir kjent med i dokumentaren er Andrine, en jente på 17 år. Andrine er bosatt på barnevernsinstitusjon, og deler av livet der. Hun poster mange innlegg på Instagram-kontoen sin, der hun beskriver at hun ønsker å dø. Hun deler også bilder av selvskading, og planer om å ta sitt eget liv. Andrine blir en av de mest kjente inne på nettverket, og deler til sammen rundt 1500 innlegg. Hun velger til slutt å ta sitt eget liv.

Moren til Andrine, Heidi, ønsker at Andrine sin historie skal bidra til å avdekke det skjulte nettverket – fordi det er en farlig arena. Hun uttaler også at dersom Andrine ikke hadde hatt internett å forholde seg til, tror hun ikke det hadde gått så galt som det gjorde. Hun viser til en Instagram helt uten filter, som ikke er bra. Andrine hadde også mistet en venninne til selvmord, et par måneder før hun valgte å ta sitt eget liv. Jentene i det skjulte nettverket

påvirket hverandre negativt (Moland & Kjølleberg, 2019). Under arbeidet med å avdekke dette nettverket, rapporterte NRK inn profilene til Instagram. I dokumentaren kom det frem at mange av de som hadde vært en del av det, hadde tatt avstand fra det – og slettet sine profiler. Likevel er det vanskelig å vite om andre slike nettverk eksisterer, eller om det etter hvert oppstår nye (Noer, 2019).

3.1.2 #StyrPåSoMe

«SoMe» er forkortelsen for sosiale medier, og nordiske forskere kom i 2019 med rapporten «#StyrPåSoMe – Er sosiale medier faktisk en trussel for unges trivsel?». Denne rapporten undersøker om det er en sammenheng mellom barn og unges bruk av sosiale medier, og deres trivsel. Forfatterne av rapporten, Birkjær og Kaats, viser til at rapportens hovedkonklusjonen er at man generelt ikke kan si at sosiale medier er bare positivt, eller bare negativt. Det er heller ikke slik at sosiale medier alene, avgjør om ungdom opplever trivsel eller ikke. Selv om det kan være en forsterkende faktor. Videre viser rapporten til at sosiale medier og ungdommenes trivsel, er et komplekst tema. Ungdommenes liv på sosiale medier, og det virkelige liv – henger veldig tett sammen, og er nærmest helt uløselig. Likevel er det mange faktorer som spiller inn, for hvordan de unge påvirkes av sosiale medier – og en kan ikke gre alle under samme kam (Birkjær & Kaats, 2019).

I rapporten har de tatt for seg fire ulike faktorer, som er viktige for om sosiale medier fører til mistrivsel. Disse fire er følgende:

- Hvem som bruker de sosiale mediene spiller en stor rolle. Noen ungdommer er mer sensitive enn andre, og kan dermed lettere bli påvirket av innhold på sosiale medier. Her spiller både kjønn, alder og relasjoner i det virkelige liv inn.
- Hvordan de sosiale mediene brukes var også en viktig faktor. Det er ulike måter å bruke sosiale medier på, og i rapporten har de skilt mellom aktiv og passiv bruk. Aktiv bruk er direkte kommunikasjon med andre, mens passiv bruk er mer at en ser på innhold – og ikke har særlig kommunikasjon med andre. Om ungdommen er en aktiv eller passiv bruker, er en viktig faktor for hvordan han/hun opplever sosiale medier.
- Hvilke sosiale medier de bruker. Dette var også en viktig faktor, for om de opplevde trivsel eller ikke. De viste til at det i mange andre studier ikke er

spesifisert hvile sosiale medier det er snakk om, når det vises til sammenhenger mellom sosiale medier og mistriivsel blant ungdom. Sosiale medier er svært forskjellige fra hverandre, og de mente derfor at dette er en viktig faktor.

- Hvor lang tid en bruker på sosiale medier, er også en faktor som spiller inn. Selv om deres hovedkonklusjon er at tidsbruk viser seg å ikke ha særlig stor betydning for trivsel, ser de likevel unntak. Ekstrem bruk av sosiale medier, kan være forbundet med mistriivsel. Her er det likevel viktig å huske at det også kan være slik at mistriivsel fører til ekstrem bruk, og ikke omvendt. (Birkjær og Kaats, 2019).

Basert på de overnevnte faktorene, mener de det er umulig konkludere med noe ved bruk av sosiale medier, dersom en ikke ser det i den konteksten det brukes i. De anbefaler derfor at vi slutter å skylde på sosiale medier for å forklare ungdoms eventuelle mistriivsel. Her vil det heller være viktig å undersøke om ungdommene er ensomme, og om de mangler støtte i hverdagen – og gjerne fra foreldre (Birkjær og Kaats, 2019). Å gi støtte i hverdagen, er en del av det miljøterapeutiske arbeidet på en institusjon. Videre i kapitlet vil jeg redegjøre for miljøterapi, og ulike forståelser for det. Som miljøterapeut på en barnevernsinstitusjon, er det å drive miljøterapi oppgaven din. I en digital verden, vil dette kunne utfordres – og temaet vil derfor være relevant for oppgaven.

3.2 Miljøet som terapi

Miljøterapi er et vanskelig og sammensatt begrep, og definisjonene vil variere ut fra ulike forfattere. Institusjoner er den primære arenaen for miljøterapeutisk arbeid, noe som vil være relevant videre i denne oppgaven. Miljøterapeutisk arbeid kan midlertidig også foregå i hjemmet, med ulike metoder – som multisystemisk terapi (MST) (Kvaran og Holm, 2012). Ved utgangen av 2018 var 1154 barn og unge bosatt i barnevernsinstitusjon. Dette var 8% av alle barn plassert utenfor hjemmet (Bufdir, 2020). Psykisk helse er et aktuelt tema for barn og unge bosatt på institusjon, og rapporten «psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner» (2015) tar for seg nettopp dette temaet. Den tar utgangspunkt i intervju med 400 ungdommer, samt informasjon fra deres hovedkontakter og ledere ved de aktuelle barnevernsinstitusjonene. Tall fra rapporten viste at 76% av ungdommene hadde

psykiske lidelser, og kun 38% av de oppga at de hadde fått psykiatrisk hjelp for disse lidelsene. I tillegg hadde ungdommene høy grad av komorbiditet, altså samsykelighet, mellom angst, depresjon og alvorlige atferdsforstyrrelser. Dette sier noe om at ungdommene bosatt på institusjon har store og komplekse utfordringer (Kayed et al, 2015).

Bunkholdt og Kvaran (2015) viser til at det er sterke føringer fra Bufdir for å unngå institusjonsplasseringer, og heller velge fosterhjem. Familien blir sett på som det mest ønskelige omsorgsmiljøet for alle, og institusjoner blir dermed sett på som siste utvei – og noe man helst skal unngå. Likevel er det mange barn og unge som har en vanskelig livssituasjon, og som dermed trenger en annen oppfølging. Disse barna trenger systematisk endringsarbeid, som et fosterhjemstilbud ikke kan gi (Kvaran & Holm, 2012). Et systematisk endringsarbeid er selve hensikten med et institusjonsopphold. Rettighetsforskriften er grunnleggende for alle barnevernsinstitusjoner, og skal sikre forsvarlig omsorg for barn og unge. Det er et viktig styringsdokument for institusjoner i Norge, som skal ivareta barnets rettssikkerhet og personlige integritet under plasseringen. Den setter også rammene for de ansattes arbeid, og adgang til bruk av tvang og makt. Rettighetsforskriftens formål første ledd er følgende:

Formålet med denne forskriften er å sikre at institusjonen gir beboerne forsvarlig omsorg og behandling. Institusjonens ansvar for å gi forsvarlig omsorg innebærer blant annet å gi beboerne vern og beskyttelse, tydelige rammer for å sikre trygghet og god utvikling, oppfølging av skole- og opplæringstilbud og fritidsaktiviteter, stabil og god voksenkontakt, opplevelse av mestring og å bli sett og hørt, samt å lære beboerne respekt og toleranse. Hva som er å anse som forsvarlig omsorg vil blant annet avhenge av beboerens alder og modenhet og formålet med plasseringen (Rettighetsforskriften, 1992, §1).

Videre nevnes det også, i tredje ledd, at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører beboeren. Formålet med rettighetsforskriften, sier noe om målet for en institusjonsplassering – miljøterapeutene skal tilrettelegge miljøet for å bidra til positiv utvikling tilpasset den enkelte (Bunkholdt og Kvaran, 2015). En annen paragraf i Rettighetsforskriften, som vil være relevant for denne oppgaven – er paragraf 11 «Elektroniske kommunikasjonsmidler». Den omhandler barn og unges rettigheter ved bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, og lyder slik:

Beboeren skal fritt kunne benytte elektroniske kommunikasjonsmidler under institusjonsoppholdet. Institusjonen kan likevel begrense og i enkelttilfeller nekte bruken i kraft av sitt ansvar for å gi forsvarlig omsorg for den enkelte og sitt ansvar for driften, herunder hensynet til trygghet og trivsel for alle på institusjonen. (Rettighetsforskriften, 1992, §11).

Denne paragrafen gir ansatte mulighet til å regulere bruken av sosiale medier, dersom det er nødvendig. Med sosiale mediers inntog i institusjoner, og samfunnet generelt, kan miljøterapien utfordres. Det vil derfor være relevant for oppgaven å redegjøre for hva miljøterapi er, og ulike forståelse av det. Jeg vil videre ta for meg ulike forståelser av miljøterapi.

3.2.1 Ulike forståelser av miljøterapi

I følge Kvaran og Holm (2012) sin bok *Barnevernsfaglig miljøterapi*, handler miljøterapi om å bruke miljøet terapeutisk hele døgnet, og over tid. Kvaran og Holm (2012) tar utgangspunkt i Kvaran (1996) sin definisjon av miljøterapi, og den er følgende:

Miljøterapi er en planlagt og systematisk bruk av en felles faglig referanseramme og praksis for å forstå og handle i forhold til individers og gruppers situasjon og behov. Miljøterapi er etikk- og verdiladet og inneholder elementer av omsorg, oppdragelse og behandling (Kvaran, 1996, s 62).

Denne definisjonen poengterer viktigheten av en felles faglig referanseramme. Dette kan likevel variere, da miljøterapi brukes for ulike brukergrupper og innen forskjellige typer institusjon. Miljøterapien må derfor tilpasses. Selv om det finnes ulike perspektiver, teorier og modeller innen miljøterapi, er det relasjonelle det viktigste. Gode relasjoner mellom barnet og miljøterapeuten er avgjørende for arbeidet. De viktigste arbeidsmåtene og metodene som brukes innen miljøterapi, er basert på psykoterapeutisk terapi. Denne har som mål å endre barnets relasjonserfaringer, indre arbeidsmodeller og selvforståelse. Barn som mottar og trenger miljøterapi, har ofte levd under vanskelige forhold – der omsorgen ikke har vært god nok (Kvaran og Holm, 2012).

Kvaran (1996) har i sin bok presentert en modell for miljøterapi. Dette modellen tar utgangspunkt i sosialpedagogikk som faglig ramme for miljøterapien – med fagene sosiologi, psykologi og pedagogikk. Dette danner grunnlaget for den praktiske utøvelsen av miljøterapi, med ferdigheter innen omsorg, oppdragelse og behandling. Kvaran og Holm (2012) har tatt utgangspunkt i denne modellen, og bygget videre på den. De har tilføyd aktivitet og kommunikasjon, organisasjonsteori og juss, samt sosialpedagogikk i den faglige rammen. Dette viser at miljøterapien er dynamisk, og at det derfor stilles krav til institusjonen som organisasjon.

Larsen (2015) har også beskrevet hva han mener miljøterapi er, og hva som skal til for å drive miljøterapeutisk arbeid. Han legger vekt på at det er et todelt begrep, med en miljødel og en terapidel. Miljødelen handler om det å organisere eller legge til rette for, mens terapidelen handler om forandring og utvikling. Miljøterapi kan derfor forstås som det å legge til rette for at forandring skal være mulig (Larsen, 2015). I likhet med Kvaran og Holm, presenterer også Larsen (2015) en modell for miljøterapi. Denne illustrerer et gjensidig forhold mellom den primære miljøterapeutiske oppgaven, den miljøterapeutiske organisasjonen, og et fagsyn som muliggjør løsning av oppgaven. Dette betyr at for å kunne løse den miljøterapeutiske oppgaven, altså hjelpe barnet på best mulig måte – er en avhengig av institusjonen som organisasjon, med et grunnleggende fagsyn. Dersom dette fagsynet ikke er klart definert, vil dette kunne gå utover det miljøterapeutiske arbeidet (Larsen, 2015).

Omsorg er et viktig begrep innen miljøterapien. Larsen mener midlertidig at miljøterapien han presenterer i liten grad legger vekt på begrepet omsorg. Han mener omsorg handler om å kunne tilby barnet et godt sted å bo, god og nærende mat, og klær som barnet kan føle seg vel i. Dersom begrepet skal inneholde barnets behov for voksne, bør begrepet sosial omsorg brukes. Videre hevder Larsen at barn som kommer til miljøterapeutiske institusjoner trenger mer enn den «tradisjonelle omsorgen». De trenger høyt kvalifiserte miljøterapeutisk personell, da de ofte har behov for noe mer – enn «bare» god omsorg (Larsen, 2015). Kvaran og Holm (2012) mener at omsorg er primært, og grunnleggende for barns utvikling og muligheter for et godt liv.

3.2.2 Relasjon som en viktig faktor for miljøterapi

En grunnleggende tanke for miljøterapeutisk arbeid, er det relasjonelle arbeidet. Dette støttes blant annet av Skårderud og Sommerfeldt (2013). De har fokus på at miljøterapi er relasjonsbehandling, og at det der er viktig å «..anvende relasjoner til å hele relasjonsskader» (Skårderud og Sommerfeldt, 2013, s 29). I følge Larsen (2015) har barn som kommer til en institusjon med seg negative relasjonserfaringer. Skårderud og Sommerfeldt mener dermed at relasjonsbehandling er viktig, for å løse slike relasjonsskader. Videre mener de at det innen miljøterapi er viktig å reflektere over seg selv, relasjonene, strukturer, rammer og regler, teorier, verdier – samt planlagte og ikke-planlagte aktiviteter. Aktiviteter er sentralt for å fremme mentalisering (Skårderud og Sommerfeldt, 2013).

Skårderud og Sommerfeldt har fokus på en mentaliseringsbasert miljøterapi, altså at den miljøterapeutiske hovedoppgaven er å fremme mentalisering blant beboerne. De beskriver det slik:

«Det er en grunnidé i mentaliseringstradisjonen at økt mentalisering i seg selv kan bidra til å fremme følelsesregulering og redusere symptomer og dysfunksjonell atferd» (Skårderud og Sommerfeldt, 2013, s 30). Videre mener de at det er viktig å etablere et trygt miljø for barnet på institusjonen. På denne måten kan barnet utforske andre måter å oppleve seg selv og andre på. Dette kan sammenlignes med Larsen sin forståelse, som mener en bør gi barnet en balanse mellom trygghet på den ene siden – og det at barnet kan være selvstendig og oppleve risiko på den andre siden.

Fokus på at relasjoner er viktig for det miljøterapeutiske arbeidet, støttes også av Olkowska og Landmark (2016). De mener det vil være tryggere å jobbe med forandring og utvikling, dersom man har noen man stoler på. En trygg voksen vil kunne gi motivasjon for videre endring og utvikling. Det er altså bred enighet om at det relasjonelle arbeidet, vil være en viktig og avgjørende del for det miljøterapeutiske arbeidet. «Det som best kan roe et menneske, er et annet menneske» (Skårderud og Sommerfeldt, 2013, s 37). I følge Bøe og Thomassen (2017) kjennetegnes gode relasjoner av respekt, gjensidighet, likeverd og opplevelsen av å være en del av et fellesskap. De har fokus på at det etiske og relasjonelle i miljøterapi, er vesentlige elementer i en endrings- og bedringsprosess. I følge Lindstrøm (2003) er det relasjonelle selve «bærebjelken» i omsorgskulturen. Det er viktig å skape en

kultur som er ekte, og der en føler seg bekreftet som menneske. Videre viser Vatne (2006) til at relasjonen er sentralt både for barnets utvikling, og for å bedre psykiske lidelser.

3.2.3 Organisering av miljøet

Videre tar Olkowska og Landmark (2016) for seg at miljøterapi er en bevisst og gjennomtenkt organisering av miljøfaktorene. På denne måten kan det føre til utvikling og vekst for individet, eller gruppen. For å få til dette, er det viktig at miljøterapeuten har kunnskap om hva som er miljøfaktorer, hvordan disse påvirker, og hvordan de kan brukes på best mulig måte. De har også fokus på at valg av metode og den fagideologiske tenkningen må være forankret i institusjonens organisering, for at miljøterapien skal være terapeutisk. Dette sier noe om at også denne forståelsen av miljøterapi, har fokus på et faglig grunnlag for arbeidet. Olkowska og Landmark presenterer også fem ulike grunnleggende prinsipper for miljøterapeutisk arbeid. Disse fem er følgende:

- Det systematiske prinsipp
- Det relasjonelle prinsipp
- Det strukturelle prinsipp
- Prinsipp om kunnskap om miljøfaktorer og om samspillet mellom dem
- Prinsipp om helhetlige prosesser

(Olkowska og Landmark, 2016, s 27-31)

Disse er alle viktige for å få til et målrettet og gjennomtenkt arbeid. Det vil også være viktig for barnets mestring, utvikling og endring.

3.2.4 Aktivitet som en del av miljøterapien

Flere av de ulike forståelsene av miljøterapi, nevner aktivitet som en del av arbeidet. Med sosiale mediers inntog i barnevernsinstitusjoner, forsvinner kanskje fokuset på aktivitet litt. I denne sammenheng, vil det derfor være aktuelt å redegjøre for aktivitet som en del av miljøterapien. Mennesker er naturlig aktivt, og skaper opplevelser og erfaringer gjennom det de gjør. Disse erfaringene har betydning for hvordan en person definerer og redefinerer seg selv (Kjelhofner, 2008). Dette vil være en viktig del av ungdommenes hverdag på institusjon. Barn og unge som er bosatt på barnevernsinstitusjoner har ofte en belastet bakgrunn, og de kan blant annet streve med å få innpass i lek og opplærings situasjoner – da de mangler forutsetninger for å kunne delta på en aldersadekvat måte (Kvaran og Holm, 2012). For å

endre dette mønsteret hos ungdommene, kan det være nyttig å for ungdommene å få nye erfaringer, som kan bidra til å endre deres syn på seg selv og omgivelsene rundt. En institusjon er absolutt en arena for dette (Larsen, 2015).

Polgar og Landry (2004) hevder at deltakelse i aktivitet bidrar til økt fysisk, psykisk og sosialt velvære. Vi kan med andre ord si at deltakelse i aktivitet er helsefremmende. Larsen (2004) beskriver det slik: «Å skape sammenheng i det som oppleves kaotisk og fragmentert, blir en viktig miljøterapeutisk oppgave» (s 140). Videre mener han at systematisk og bevisst bruk av aktiviteter kan bidra til å skape en slik sammenheng. Aktiviteter har en strukturerende egenskap, og ved å bruke dette bevisst – kan miljøterapeutene bidra til å gjøre hverdagen for ungdommene mer forutsigbar, og gi trygge rammer (Larsen, 2004). I dagens samfunn har sosiale medier i større grad tatt over for tradisjonell aktivitet. I dag er det vanlig at ungdommer møtes, for å bruke tid på sosiale medier på hver sin telefon. Sosiale medier gjør også at man ikke trenger og møtes, for å føle at man er sosiale. Dette gjør at mange ungdommer bruker mye tid på rommet sitt, med mobilskjermen foran seg.

Videre viser Simensen (2013) til at dersom ungdommene deltar på aktiviteter som er nøye utvalgt av miljøterapeutene – vil de over tid kunne erfare at de har kompetanse til å møte krav som stilles til dem. Dette vil øke ungdommenes opplevelse av håndterbarhet, og etter hvert vil de kunne erfare aktivitetene som begripelige. Etter hvert vil det være stor sannsynlighet for at ungdommene opplever at det er verdt å engasjere seg i utfordringene livet deres kan by på. I tillegg til at aktiviteter bør være håndterbare og begripelige, vil det også være viktig at ungdommene deltar på aktiviteter som er meningsfulle for den enkelte. På denne måten kan opplevelsen styrkes ytterligere, og ungdommene vil kunne oppleve at en større sammenheng styrkes (Simensen, 2013). Aktiviteter vil derfor være en viktig del av det miljøterapeutiske arbeidet.

Det er flere ulike forståelser av miljøterapi, og hva som skal til for et godt arbeid. Relasjon, organisering av miljøet og aktivitet er nevnt som viktige faktorer. I dagens samfunn, vil likevel den tradisjonelle miljøterapien bli utfordret. Bruk av sosiale medier, og dets plass i hverdagen – har de senere år tatt mye av fokuset bort fra miljøterapien. De ulike forståelsene

tar ikke hensyn til sosiale medier, og hvordan det kan utfordre arbeidet. Disse forståelsene tar dermed ikke hensyn til det moderne barnet, og miljøterapien vil kunne bli utfordret.

3.3 Kommunikasjon

En annen viktig faktor, for miljøterapeutisk arbeid, er kommunikasjon. Kommunikasjon mellom partene er en forutsetning for miljøterapeutisk arbeid. Mye kommunikasjon foregår i dagens samfunn, via sosiale medier – og det vil derfor være av relevans for oppgaven. Ordet kommunikasjon kommer fra det latinske ordet «communicare», som betyr «å gjøre felles» (Røkenes & Hanssen, 2002, s. 38). Det er umulig å ikke kommunisere, og når vi kommuniserer blir informasjon og mening skapt, delt og utlevert. Kommunikasjon er en toveis prosess der meningsinnholdet blir tolket. Dette kan bli påvirket av maktrelasjoner, holdninger og referanserammer (Berg et al., 2017). Kommunikasjon skjer mellom to eller flere parter, og det kreves at det er en mottaker som oppfatter meldingen, eller deler av den. Å snakke norsk til noen som ikke forstår det språket, er for eksempel ikke å betrakte som kommunikasjon (Eriksen & Sajjad, 2015). Kommunikasjon mellom mennesker er en dynamisk prosess, altså at den hele tiden er i endring.

Røkenes og Hanssen (2002) viser til at vi i kommunikasjon tar med oss deler av vår verden, inn i andres - samt inn i fellesskapet. Ved å oppføre seg pent, og lytte til hverandre, kommer man langt i kommunikasjonen (Drugli & Onsjøen, 2010). Videre beskrives en samtale som en språklig interaksjon mellom to eller flere deltakere, med felles fokus (Gjems, 2009). Gjems (2009) viser til Linell (1998) som hevder at det viktigste i en samtale med andre, er å utvikle – samt dele en gjensidig forståelse. Det er også viktig å dekke sin egen forståelse, og teste andres forståelse. Et eksempel på dette kan være når et barn får støtte, ved å sette ord på egne erfaringer og opplevelser. Dette kan bidra til å organisere og strukturere deres erfaring, slik at de blir forståelig for barnet (Gjems, 2009).

3.3.1 Kommunikasjon via sosiale medier

Kommunikasjon er en viktig del av det miljøterapeutiske arbeidet, og noe som foregår hele tiden. Kommunikasjon som foregår via sosiale medier, har de senere år blitt mer aktuelt – og vil i denne sammenheng være relevant. Vossen og Valkenburg (2016) viser til at denne type

kommunikasjon mangler noen av de audiovisuelle kjennetegnene, som vi forholder oss til når vi kommuniserer ansikt til ansikt med noen. Dette gir oss mer mulighet til å tolke det som blir sagt, og vi kan fylle inn de blanke feltene i det som mangler av vårt inntrykk av den vi kommuniserer med.

Walter (2011) bruker begrepet «hyperpersonlig», og beskriver det med at vi i kommunikasjon på internett opplever mer intimitet, og deler mer av oss selv – enn vi ville gjort i ansikt til ansikt situasjoner. I kommunikasjon på internett, har vi en tendens til å åpne oss mer (Valkenburg & Peter, 2010). Et eksempel på dette, kan være unge som deler mye av eget liv, for eksempel på Snapchat. Vi kan altså være mindre opptatt av hvordan andre oppfatter oss, når vi kommuniserer med hverandre via internett. Vi kan også ha færre hemninger, mot å utlevere intimt materialet om oss selv. Det kan virke som vi tar større sjanser på internett, enn vi vanligvis ville gjort – når det gjelder selvavsløringer. Dette kan særlig gjelde når vi ønsker å etablere eller forsterke en kontakt med en annen. I slike situasjoner ønsker vi gjerne å dele så mye som mulig av oss selv (Valkenburg & Peter, 2010).

Videre viser Aalen (2015) til at sosiale medier kan være bedre egnet for kommunikasjon og sosial tilhørighet enn tidligere kommunikasjonsmidler, som e-post, tekstmeldinger og telefonsamtaler. I sosiale medier kan oppmerksomheten man gir til en person, også kan være synlig for andre. Dette er kommunikasjon som kan bidra til å styrke relasjonen, for eksempel dersom man gir kompliment som «så fin du er» og «så morsom du er». Dersom mennesker som har nære relasjoner, er langt borte fra hverandre, vil også sosiale medier kunne bidra til at relasjonen ikke visner helt bort. Dette ved at partene har et innblikk i hverandres hverdag, som de ellers ikke ville hatt (Aalen, 2015). Dette kan for eksempel gjelde for ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon, og deres kontakt med familie og nettverk.

3.3.2 Kommunikasjon med foreldre via sosiale medier

Det er et aktuelt tema at barn under offentlig omsorg, kan bruke sosiale medier for å kommunisere med biologiske foreldre. Aamodt og Mossige (2018) har forsket på området, og viser til at barn som lever under offentlig omsorg ofte har begrenset samvær med sine foreldre. Kontakt via sosiale medier er ikke omfattet disse avtalene, og planene for samvær. Det gir dermed både barnet og foreldrene større muligheter for kontakt de ellers ikke ville

hatt. Dette kan være både positivt og negativt (Aamodt & Mossige, 2018). Denne kommunikasjonen kan for eksempel utfordre miljøterapien, ved at barnet er følelsesmessig utilgjengelig som følge av tett kontakt med biologiske foreldre. I kommunikasjon mellom barn og foreldre via internett, kan det også være slik at den ene, eller begge parter, ønsker å utlevere seg selv. Da kan det skje at begge parter slipper den andre lenger inn i livet sitt, ved å utlevere intimt materialet vedkommende kanskje kan komme til å angre på. Dette kan øke sannsynligheten for at barnet lar seg involvere i de problemene som foreldrene måtte ha, og kommuniserer om på internett (Aamodt & Mossige, 2018).

Av positive aspekter, viser Aamodt og Mossige (2018) til at kontakten med foreldre kan lette barnets savn, og gjøre omstillingen til en ny situasjon i nytt hjem enklere. Dette er også uavhengig av om det er tenkt tilbakeføring til hjemmet eller ikke. Videre viser Sen og Broadhurst (2011) til at god kontakt med opprinnelsesfamilie kan være positivt, blant annet ved å bidra til stabilitet i fosterhjemmet. Samvær kan generelt fungere stabiliserende for barnet, i en ny og krevende situasjon (Scott, O'Neill & Minge, 2005). I følge informantene til Aamodt og Mossige (2018), kan det tyde på at denne kontakten med biologisk familie bidrar til at barna blir roligere – og kanskje tryggere i sitt nye hjem.

Kommunikasjon mellom partene via internett, kan også skape utfordringer. Et utfordrende aspekt, kan være dersom denne kontakten er problematisk. Det kan virke hemmende for barnets relasjon til sine nye omsorgspersoner, som vil kunne gå utover det miljøterapeutiske arbeidet på en institusjon. Kontakt med opprinnelsesfamilien uten kvalifisert veiledning, kan dermed føre til at den nye omsorgssituasjonen bryter sammen. Dette gjelder både fosterfamilie og institusjon. Denne kontakten barnet har med sine biologiske foreldre, kan også føre til at fosterforeldrene blir usikre. De kan oppleve usikkerhet rundt hvor stabil og varig denne plasseringen er, og dette vil kunne ha betydning for hvor mye tid og ressurser fosterforeldrene investerer i barnet (Aamodt & Mossige, 2018).

Videre viser Aamodt og Mossige (2018) til at denne kontakten via internett, skaper et behov for tett foreldresamarbeid. Dette vil være avgjørende for hvordan kontakten via sosiale medier kan påvirke barnets hverdagsliv. Ut fra deres forskning, kommer det frem at i de situasjonene hvor kontakten mellom barn og foreldre via sosiale medier er negativ, er et foreldresamarbeid

den beste og kanskje mest reelle løsningen for å beskytte barnet. Kontakten via sosiale medier er svært vanskelig å regulere, for en fosterfamilie eller miljøterapeuter på en institusjon. Det er derfor avgjørende med en åpen dialog med barnet og foreldrene rundt temaet, også gjerne før plasseringen (Ibid.). Selv om kontakt med familie via sosiale medier kan være negativ, vil det likevel kunne føre til tilhørighet og trygghet for barnet. Dette gjelder også kontakt med venner og nettverk.

3.3.3 Tilhørighet og trygghet på sosiale medier

Ungdom generelt, og særlig tenåringsjenter, bruker mye tid på sosiale medier. Mye tid og krefter går også med på å pleie relasjoner til vennene sine. Her gir de blant annet kompliment til hverandre, legger ut bilder av at de er sammen, samt gir positiv respons på det venninnene legger ut – gjerne i form av en like. Mange unge jenter finner også andre kreative måter å fremheve venninnene sine på, for eksempel ved å liste de opp som «mor», «søster», eller «bestemor» (Aalen, 2015). Aalen viser til at tenåringene er i en fase av livet hvor vennene blir enda viktigere enn de har vært tidligere. I mange situasjoner kan også venner oppleves som viktigere enn familien. De vil dermed kunne føle på en trygghet, ved å være en del av dette fellesskapet som dannes via sosiale medier.

Parasosial interaksjon og relasjoner kan være aktuelt å nevne når det kommer til unges tilhørighet og trygghet på sosiale medier. Det handler om en illusjon av et ansikt-til-ansikt-forhold til en medieperson, der det over tid kan oppstå en parasosial relasjon. En parasosial interaksjon handler om hvordan mediebrukerne, i denne sammenheng barn og unge, oppfatter mediepersonene som en slags samtalepartner. Dette kan utvikle seg til en parasosial relasjon (Dibble, Hartmann & Rosaen, 2016). Dette begrepet har de senere år utviklet seg, og flere ulike forskere har videre utviklet det til å også inkludere bloggere og personer på sosiale medier (Aalen, 2015). Aalen (2015) viser til at mange influencere tar i bruk sosiale medier for å få bedre kontakt med sine følgere. Dette gir også muligheter for å skape en nær relasjon. Dette forholdet man har til en influencer, kan sammenlignes med forholdet man har til en nær venn. Aalen beskriver det slik:

Vi blir på mange måter kjent med mediepersonlighetene på samme måte som vi kjenner våre venner; vi observerer dem over tid, og vi observerer hvordan de ter seg, hvordan de ser ut,

hvilke holdninger de har, og hva slags humor de har, og vi ser hvordan de reagerer i ulike situasjoner. Slik kan vi utvikle forståelse, empati og nærhet til dem (Aalen, 2015, s. 169).

Parasosiale relasjoner handler altså om at mediebrukere føler en tilhørighet, og har et slags vennskapelig forhold til influencerne – altså mediepersonlighetene. Via sosiale medier blir vi kjent med influencerne, gjennom å lese om deres liv og livsstil. På denne måten kan det oppstå en relasjon som kan oppleves både ekte, nær og troverdig (Ibid.). Denne relasjonen kan også bære preg av et maktforhold mellom partene, der mediebrukerne blir påvirket av mediepersonlighetene.

3.4 Makt

På grunn av avhengigheten mange opplever til sosiale medier, og muligheter for påvirkning av andres liv, er makt et aktuelt begrep når det kommer til sosiale medier. Denne avhengigheten vil også kunne påvirke hverdagen på en institusjon, og gå utover det miljøterapeutiske arbeidet. Sosiale medier har også, ved flere anledninger, blitt omtalt som den femte statsmakt – og Evensen (2016) viser til at sosiale medier dømmer hardere enn domstolene. Han viser også til at det hver eneste dag er mennesker, som i stor eller liten grad, blir dømt av sosiale medier. Sosiale medier har makt til å ødelegge menneskers liv, og denne makten styres av følelser – og ikke fornuft (Evensen, 2016). Makt er også et relevant begrep når et kommer til sosiale medier og utsatte barn og unge. Utsatte barn og unge er sårbare og i krise. Disse barna er ofte mer utsatt for makt, da de er lettpåvirkelige og i en sårbar situasjon.

Makt er videre et komplekst begrep, og det finnes mange ulike definisjoner og teorier. Teoriene om makt er mangfoldige, og fylt av motsetninger. Makt er både synlig og usynlig, utøvet og foregrepet, ettertraktet og avskydd – samt et gode og et onde (Engelstad, 2005). Den amerikanske statsviteren Robert Dahl studerte makt, og var opptatt av hvordan maktforhold kunne påvirke livene til vanlige folk. Han beskriver makt slik:

A har makt over B i den grad A får B til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville gjort

Her betegner A og B aktører som kan være individer, grupper, organisasjoner eller stater (Dahl, 1973). I følge Engelstad (2005) finnes makt som innslag i de fleste sosiale forhold, kanskje nesten i alle. Det betyr likevel ikke at «alt er makt», og at samfunnet er styrt av makthavere i bestemte grupper. Engelstad beskriver at for at maktbegrepet skal være nyttig, må det avgrenses fra det som ikke er makt – eller styrt av makt. Dersom alt er makt, er ingenting makt – og i den forstand har begrepet mistet sin forklaringskraft (Engelstad, 2005).

En forståelse av makt er at det er sosial kontroll, som synliggjøres i mange ulike former. Innen psykisk helse, har det lenge vært tradisjon for forskere, å knytte sin forskning til Michel Foucault sine tanker om makt (Burr og Butt, 2000). I følge den franske filosofen Foucault, er makt noe som finnes over alt. Makten har ingen kjerne, den er der hele tiden. Det er også slik at makten fungerer best der vi tror den ikke eksisterer, blant annet i omsorgsrelasjoner. Makt forkles som omsorg, og dukker opp i situasjoner hvor vi tror at makten ikke finnes. Foucault ønsket ikke å lage en maktteori, han ønsket heller å beskrive makten i all sin grufullhet (Steinsholt og Løvlie, 2004).

Videre tar Foucault for seg det faktum at makten ofte kan knyttes til det vi ikke ser. Et eksempel på dette kan være at mennesker i fengsel disiplinerer seg selv, i det de hører nøkkelknippe utenfor cellen – og vakten som skal til å låse opp. Knyttet til miljøterapeutisk arbeid på institusjon, kan et eksempel være at ungdommene legger vekk mobilen eller slutter og filme – i det miljøterapeuten kommer inn i rommet. Foucault påsto også at makt og behov henger sammen. Mennesket har ulike behov, for både det ene og det andre. Når mennesket utvikler et behov, er dette gjennomstyrt av makt (Utaker, 1984). Et eksempel her kan være behovet for å sjekke sosiale medier, som er gjeldende for store deler av dagens unge.

I følge Foucault, er makt en forutsetning for dannelsen av subjektet. Han mente at subjektet kunne skapes gjennom sosiale og politiske maktrelasjoner. Gjennom individets arbeid med seg selv, kan man også skape subjektet. Det er din moralske plikt å klare å forme deg selv som et mennesket, som du ønsker å være (Foucault, 1983). Han mente også at mennesket ikke var et faktum, og ikke hadde noe fast kjerne. Dette betydde at mennesket ikke hadde noen identitet. På denne måten kan makten forme mennesket nesten akkurat slik den vil, og mennesket er i maktens vold, uten at man merker det (Ibid.). Knyttet til ungdom bosatt på

barnevernsinstitusjon, har sosiale medier makt til å påvirke ungdommene – og forme deres identitet.

3.4.1 Makt knyttet til sosiale medier

Sosiale medier har de senere år utviklet seg, og det får stadig større makt i samfunnet. Et interessant aspekt ved internett og sosiale medier, er ifølge Liverød (2010) den makten og innflytelsen som ligger på individnivå. Brukere av sosiale medier har uendelige muligheter for å påvirke andre, og i stor grad nå frem til andre mennesker. Influencere har, som nevnt, de siste årene blitt et kjent begrep, og influencer-byrået United Influencers definerer en influencer som en opinionsleder. Det er også en person som publikum aspirerer til, og en som har makt til å påvirke handlingsmønstre (United Influencers, 2020). Begrepet aspirasjon, viser til at influencerne ofte har en livsstil som mange ønsker og streber etter å få. For mange, særlig unge jenter, kan influencerne fungere som forbilder. Dette vil trolig være aktuelt, for sårbare barn bosatt på barnevernsinstitusjon. For influencerne, er det også mye makt i det å være et forbilde. Det som kanskje startet som en rosablogg og dagbok, har kanskje i dagens samfunn utviklet seg til å bli en millionbedrift. En oversikt som Kapital.no har utviklet, viser at mange unge kvinnelige influencere i Norge, har en årsinntekt på over en million kroner (Fyksen og Aarseth, 2018).

Influencere har makt til å kunne påvirke folks valg og handlinger. De har også makt i den forstand at de kan sette saker på dagsordenen. Et godt eksempel som viser dette, er da blogger og influencer Sophie Elise Isachsen i 2015 skapte stort engasjement rundt Freia sine påskeegg – og innhold av palmeolje. I blogginnlegget «Ikke kjøp disse påskeeggene!», oppfordret hun sine lesere til å boikotte påskeeggene (Isachsen, 2015). I ettertid blir hun stadig nevnt i artikler som omhandler temaet palmeolje.

3.4.2 Bloggere/influencere som opinionsledere

Makten som bloggere og influencere har, er stor. Det at bloggeren Sophie Elise skapte stort engasjement for Freias påskeegg, sier noe om omfanget. Bloggere og influencere med denne type påvirkningskraft besitter en symbolsk makt (Thompson, 2001). For å kunne forstå makten bloggerne og influencerne har, og hvordan den kan komme til uttrykk, kan det være nyttig å tenke på dem som moderne opinionsledere. Dette begrepet stammer fra en

undersøkelse som Lazarsfeld, Berelson og Gaudet (1948) gjennomførte under den amerikanske valgkampen i 1940. Der var målet å undersøke hva folk stemte, og hvorfor de stemte som de gjorde. Da fant de ut at enkelte personer skilte seg ut, ved at de ga råd til andre, og/eller ble spurt om råd av andre – i forbindelse med valgkampen. Lazarsfeld (1948) kalte disse menneskene for opinionsledere. Disse var generelt mer interesserte i valget enn andre, men verken rikere eller bedre sosialt stilt enn resten av befolkningen. Likevel ble de viktige for valgkampen, da det viste seg at en personlig kommunikasjon var mer avgjørende for hva en skulle stemme, enn mediene. Mediene var likevel kilde for informasjonen og påvirkningen som opinionslederne benyttet seg av.

Derfor ble tostegshypotesen lansert. Denne gikk ut på at de politiske budskapene ofte gikk fra mediene og til opinionslederne, og deretter fra opinionslederne og til de i befolkningen som var mindre aktive (Lazarsfeld et al, 1948). Årsaken til at dette fungerte, var i stor grad personlig kontakt. Likevel kan teorien knyttes til influencere og bloggere, da de i stor grad utleverer eget privatliv til sine følgere. De lar følgerne være med på små og store hendelser i livet, noe som kan føre til at følgerne føler de kjenner influencerne privat. De har dermed stor makt til å påvirke andre, blant annet sårbare ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon. Colliander og Dahlén (2011) har gjort en studie som omhandler annonsering i digitale kanaler. Der sammenlignet de effekten av annonsering via sponsede innlegg på en blogg, kontra sponsede innlegg på digitale magasiner. Her var annonsetekstene helt identiske. Likevel var det klart best effekt ved å annonsere på en blogg. Dette førte til bedre holdninger til produktet, samt større kjøpsvilje. Colliander og Dahlén (2011) mener at årsaken til dette er at det oppstår en parasosial interaksjon mellom influenceren og leserne, altså at leserne betrakter influencerne som venner – og føler på en nærhet. Dette gjør de mer mottakelige for anbefalinger fra en influencer de følger. Effekten av råd og anbefalinger de får, kan dermed sammenlignes med de man får fra venner og familie.

Bloggere og influencere som fungerer som opinionsledere, vil dermed ha gode muligheter til å påvirke leserne sine – i ulike spørsmål. Mange influencere kommer blant annet med anbefalinger når det gjelder både sminkeprodukter og klær. Likevel kan de også påvirke i mer samfunnsmessige og politiske spørsmål, jf Sophie Elises innlegg om bruk av palmeolje i Freias påskeegg. I tillegg til dette, skriver også Isachsen om andre tema som engasjerer henne – som miljø og dyrevelferd. Disse temaene har hun trolig selv lest om i tradisjonelle medier,

og det blir da relevant å nevne Lazarsfeld et al (1948) sin tostegshypotese. Innlegg om miljø og dyrevelferd er blandet sammen med andre innlegg om klær, mote og sminke. Leserne vil da være lett påvirkelige, og lett la seg overbevise av Isachsens meninger. Dette kan føre til at barn og unge føler på et press om å være fin og flott, og sammenligner seg selv med influencerne. Dette fører til et psykisk press på sosiale medier, som i denne sammenheng vil være av stor relevans.

3.4.3 Psykisk press på sosiale medier

Selv om mange unge kan føle på en tilhørighet og trygghet på sosiale medier, er det også negative sider - blant annet at det kan føre til et stort psykisk press på dagens barn og unge. Dette er kanskje særlig aktuelt for barn bosatt på barnevernsinstitusjon, da de er svært sårbare. Kompliment fra venner og erklæringer på hvem som er den beste venninnen, er ofte synlig for andre venner på sosiale medier. Aalen (2015) viser til forskning som gir støtte for at det først og fremst er solskinnsdagene som kommer frem i sosiale medier. Denne forskningen støtter midlertidig ikke at dette er fordi folk flest er narsissistiske og falske, eller prøver å vise at de er bedre enn andre. I tenårene er de aller fleste svært opptatt av hva andre synes om en, og at andre skal like en. En tenåring på hvilken som helst ungdomsskole, kan ofte fortelle deg hvem som er den mest populære jenta og gutten på skolen. Dette kunne de sannsynligvis også på 1980-tallet og 1960-tallet. Forskjellen er likevel at i dagens samfunn blir hierarkiet synliggjort på en helt annen måte, og kanskje er sårbare barn og unge på bunn av dette hierarkiet. Det kan også kvantifiseres på en helt annen måte enn tidligere, for eksempel ved å spørre: Hvem har flest likes på profilbilde sitt? Eller hvem har flest følgere på Instagram? Eller venner på Snapchat? De unge anstrenger seg hardt for å fremstå som populære i sosiale medier. Dette er også enda mer relevant dersom selvfølelsen deres er svak (Aalen, 2015).

Sosiale medier gir oss muligheten til å sammenligne oss med andre, både folk på samme alder, samme kjønn, og folk som kanskje har samme interesser som deg selv. På grunn av dette, kan noen ofte føle på at de er mindre lykkelig enn andre. Alle andres liv ser mer spennende ut enn ens eget, for eksempel etter å ha sett på Facebook. Dette kan også gjelde Snapchat og Instagram, der mennesker i stor grad ønsker å fremstille seg selv så bra som mulig. Dette er kanskje særlig gjeldende for Instagram (Aalen, 2015). Livet på en institusjon er kanskje ikke det som er mest spennende, sammenlignet med hva andre legger ut på sosiale medier. Disse ungdommene vil derfor kunne føle seg mindre verdt. Aalen (2015) viser videre

til at denne sammenligningen trolig ikke er gjeldende for Twitter. Dette er kanskje fordi folk i større grad følger offentlige personer, som kjendiser og organisasjoner, og ikke «vanlige» folk, venner og kjente. Det blir derfor mindre relevant å sammenligne seg med disse personene (Aalen, 2015).

Videre viser Aalen (2015) til en svensk undersøkelse, der unge jenter fortalte at de brukte sosiale medier for å fremstå i tråd med idealet, altså veldig tynn, store pupper, fin rumpe og perfekt hår. Dette var midlertidig et ideal de så på som umulig å leve opp til. Å få likes og kommentarer ble sett på som en bekreftelse på at de i noen grad i hvert fall lignet på idealet. Aalen (2015) viser også til studier som tyder på at det er verre for selvfølelsen å sammenligne seg med folk rundt seg, jevnaldrende på Facebook, Instagram eller Snapchat – enn det er å sammenligne seg med modeller og kjendiser. Dagens ungdom blir likevel, via sosiale medier, hele tiden eksponert for mennesker å sammenligne seg selv med – både større og mindre kjendiser, og venner og bekjente. Her er det nærliggende å tro at barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon, sammenligner seg selv med jevnaldrende barn bosatt hos sine biologiske foreldre. Dette vil kunne ha negativ innvirkning på ungdommen, og hverdagen på en institusjon.

Det kan også tenkes at dersom man for eksempel sammenligner seg med en undertøysmodell, er det ikke sikkert dette føles like relevant, som om man hadde sammenlignet seg med noen som er tilnærmet lik seg selv. En undertøysmodell har dette som jobb, og kan bruke hele dagen på trening og kosthold. Dette er noe folk flest ikke forventer av seg selv, og det blir dermed ikke like relevant å relatere seg til det. Likevel er det kanskje nettopp derfor at blogger/influencer Caroline Berg Eriksen, også kjent som fotballfrue, fikk mye oppmerksomhet og kritikk, da hun fire dager etter fødsel la ut et bilde av seg selv i bare undertøy. Bildet viste en slank kropp, uten noen tegn til å ha gått gravid. Selv om en sosial sammenligning med undertøysmodeller kan oppleves som lite relevant for de fleste, kan sammenligning med en slik blogger/influencer være mer aktuell (Aalen, 2015). Selv om Eriksen er en offentlig person, er hun også en «vanlig» jente – som kanskje mange ser opp til, og sammenligner seg med. I en slik situasjon har hun muligheten og makten til å påvirke sine følgere. For sårbare, unge jenter, kan dette være negativt, da de kan få en følelse av at det er det som er normalen – og at litt ekstra fett på kroppen er unormalt. Som miljøterapeuter, er vi forbilder. Likevel er vi bare et av mange forbilder for de sårbare barn og unge. Sosiale

medier, og et slikt psykisk press, kan utfordre vår oppgave som miljøterapeuter. Likevel er sosiale medier blitt en avhengighet for mange barn og unge, og det er vanskelig og skulle regulere det.

3.4.4 Avhengighet til sosiale medier

Det er mye makt i sosiale medier. Sosiale medier har kontroll på oss, uten av vi tenker særlig over det – og denne kontrollen kan i stor grad føre til en avhengighet. Denne avhengigheten vil i stor grad kunne påvirke hverdagen på en institusjon, og det miljøterapeutiske arbeidet som skal gjøres. Aalen (2015) viser til forskning av Mistra et al (2014) som tar for seg observasjon av kafégjester. Ved denne observasjonen fant de ut at det var mange som sjekket telefonen sin oftere enn hvert femte minutt, uavhengig om de hadde fått varsler eller ikke. Når impulsen til å sjekke er så sterk, kan man spørre seg om man faktisk har blitt avhengige av sosiale medier. I vår dagligtale har vi lav terskel for å bruke ordet «avhengig», for eksempel ved å si «jeg er avhengig av sjokolade» eller «jeg er avhengig av Facebook». I psykiatrien er likevel kravene høyere, og opprinnelig ble ordet brukt i forbindelse med rusmidler. I dag er likevel aktivitetsavhengighet et etablert begrep, og kanskje kan avhengighet av sosiale medier bli en anerkjent diagnose i fremtiden? (Aalen, 2015). En slik avhengighet vil trolig påvirke hele ens eksistens, og i denne sammenheng – også det miljøterapeutiske arbeidet.

Aalen (2015) viser videre til Mark Griffith (2005) som forsker på aktivitetsavhengighet. Han argumenterer for seks ulike kriterier som må oppfylles, for at noe skal være en avhengighet – uavhengig om det er snakk om rusmidler eller andre aktiviteter. Disse er følgende:

- Aktiviteten må dominere tanker og oppførsel, og ta oppmerksomheten bort fra andre ting.
- Humørendring finner sted, og man blir for eksempel i godt humør – eller mindre stressa.
- Toleransen øker over tid, og man må stadig ha større «doser» for å bli fornøyd.
- Abstinenser som gjør an man opplever ubehagelige følelser dersom man plutselig blir avbrutt eller ikke får holdt på like mye som før.
- Aktiviteten har negative konsekvenser, og går utover for eksempel jobb, skole, økonomi eller relasjonen til familie og venner. Likevel fortsetter man som før.

- Man opplever manglende kontroll, og bruker mer tid enn man har tenkt. Selv om man har forsøkt å slutte eller kutte ned på aktiviteten, faller man tilbake til tidligere nivåer.

(Aalen, 2015, s 120).

Videre viser Aalen (2015) til Griffith et al (2014) som har gjort studier på sosiale medier og avhengighet. Her fant forskerne at overdreven bruk kunne gi symptomer som dominans av tanker og oppførsel, for eksempel det å hele tiden måtte sjekke telefonen. Videre kunne det gi abstinenser, for eksempel ved å bli urolig når batteriet er tomt eller internettet ikke fungerer, samt negative konsekvenser ved at familie og venner føler seg tilsidesatt. I denne sammenheng, vil dette kunne være miljøterapeutene på en institusjon. Likevel var funnene til Griffith et al (2014) så sprikende at de konkluderte med at avhengighet av sosiale medier ikke kan bli sett på som en reell psykisk lidelse. Derfor er *problematisk bruk* av sosiale medier, et mer passende begrep enn avhengighet

Videre definerer de to trekk som ofte er gjeldende for de som har en problematisk bruk av sosiale medier. Dette handler om *svak selvdisiplin* og et behov for å *bøte på negative følelser*. For å holde seg unna sosiale medier, kreves mye selvdisiplin. Sosiale medier er ofte svært tilgjengelig for oss alle, og vi har det ofte i umiddelbar nærhet – på smarttelefonen. Med varsler som lager lyd, får vi hele tiden beskjed dersom det har skjedd noe. Dette vil trolig være forstyrrende, i hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Det er også slik at sosiale medier kan gi oss følelsen av å bli sett og anerkjent – og at vi hører til et sted. Videre vises det til at depresjon øker sannsynligheten for at man bruker mye tid på sosiale medier. Ensomhet, og det å ha vanskeligheter med å håndtere egne følelser, kan også øke sannsynligheten for økt bruk av sosiale medier. Ensomhet og vanskeligheter med å håndtere egne følelser kan ofte være gjeldende for sårbar ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon. Likevel er det lite som tyder på at sosiale medier i seg selv er skadelig for vår psykiske helse. Det er heller slik at ekstrem bruk av sosiale medier er et symptom på andre psykiske problemer, og ikke årsaken til det (Aalen, 2015).

Jeg har i dette kapitlet presentert teori og tidligere forskning, som jeg finner relevant for min oppgave. For å oppsummere, vil jeg trekke frem tidligere forskning gjort på sosiale medier

som viser svært negativ og skadelig bruk av sosiale medier – «Trigger Warning. Jeg vil også trekke frem miljøterapi, ulike forståelser av det, og hva som skal til for godt miljøterapeutisk arbeid. Kommunikasjon er også presentert som et viktig tema for oppgaven. Kommunikasjon generelt, og kommunikasjon via sosiale medier, vil i denne sammenheng være relevant. Makt er også et svært aktuelt begrep, i denne sammenheng. Sosiale medier er i stor grad preget av makt, og avhengighet er et aktuelt begrep. Sårbare barn og unge kan føle på en avhengighet til sosiale medier, og blir lett påvirket av bloggere og influencere – dette vil igjen føre til et psykisk press.

4.0 Metode

Jeg vil i dette kapittelet redegjøre for metoden jeg har brukt, og hvilke valg jeg har tatt underveis i forskningen. Målet med å drive forskningsarbeid, er å fremskaffe ny kunnskap – og kritisere eksisterende teorier (Thomassen, 2006). Halvorsen (2002) viser til at metode er snevert definert som den håndverksmessige siden av vitenskapelig virksomhet, altså læren om hvilke verktøy en kan bruke for å samle inn informasjon. Materialet en samler inn, kalles data. Metode er en systematisk måte å undersøke virkeligheten på. Med dette ønsker vi å gjøre oppdagelser i den menneskeskapte verden, og ved bruk av ulike metoder – kan vi forbedre og skjerpe sansene våre, slik at vi blant annet kan se årsaker bak hendelser og meninger bak handlinger. «Ved hjelp av metoder kan vi bruke våre sanser på en mer disiplinert og gjennomtenkt måte enn det som er vanlig i andre av livets situasjoner» (Halvorsen, 2002, s 20). Videre viser Halvorsen (2002) til at det som kjennetegner forskning, fremfor annen erkjennelsesvirksomhet, er at bestemte spilleregler må følges. Forskning tilhører vitenskapens område, og betraktes i vår tid som den sentrale vitenskapelige aktiviteten. Med vitenskap, menes virksomhet som bringer frem ny kunnskap og systematiserer denne, slik at den kan trenge under virkelighetens overflate.

4.1 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

I denne oppgaven, har jeg valgt å ta utgangspunkt i det fenomenologiske og det hermeneutiske vitenskapssynet. Jeg vurderte disse som hensiktsmessige å bruke, for å fange opp miljøterapeuters tanker og erfaringer med hvordan sosiale medier påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Begge disse perspektivene stammer fra åndslæren og samfunnsvitenskapene – humanvitenskapene (Thomassen, 2006). Pionerer for disse perspektivene, vektla forståelse, meningsdannelse og livsverdener – som utgangspunkt for vitenskapsdannelse. Dette er tre elementer som jeg ser på som gjeldende for min forskning, ut fra den fenomenologiske og hermeneutiske tradisjon. I datainnsamlingen, vil det fenomenologiske vitenskapssynet anvendes som perspektiv. Miljøterapeutenes erfaringer og tanker som beskrives, vil være deres virkelighet, og tolkning av egen virkelighet – sett i et fenomenologisk perspektiv (Thomassen, 2006). I analyseprosessen, vil derimot det hermeneutiske perspektivet brukes, og kobles inn i det fenomenologiske. Det gir meg som forsker mulighet til å tolke hvordan miljøterapeutene opplever sine erfaringer, for så å spørre

de hvorfor de opplevde det slik. Jeg vil videre gi en kort beskrivelse av de to vitenskapssynene jeg har valgt for mitt prosjekt.

4.1.1 Fenomenologi

Begrepet fenomenologi kommer fra det greske ordet «phainomenon» og «logos».

Phainomenon betyr fremtoning, eller det som viser seg/kommer til synet, og logos betyr lære (Thomassen, 2006). Det er altså læren om det som viser seg (Johannessen, Tufte, og Christoffersen, 2011). Fenomenologi er altså studiet av fenomener, og hvordan disse fremtrer for oss fra et førsteperson perspektiv. Som metode, ønsker en fenomenologisk tilnærming å beskrive mennesker, og deres egne forståelse av fenomener. Som forsker er det her viktig å ha evnen til å søke innsikt i den enkeltes informants opplevelser og forståelse av virkeligheten. Her vil det også være viktig å være bevisst sin egen forforståelse, og at den ikke kommer i veien for informantenes erfaringer. Informantenes erfaringer og forståelser, skal ikke bli påvirket av forskers tanker og forståelse av fenomenet. Det er viktig å kunne forstå mennesket, for å ha mulighet til å forstå verden – og skape en vitenskapelig teori om verden. Dette er fordi det er mennesket som skaper virkeligheten (Thomassen, 2006).

Den som regnes som den viktigste bidragsyteren til fenomenologien, er filosofen Edmund Husserl, og selv om fenomenologien har utviklet seg i flere retninger – er det hans arbeid som danner grunnlaget. Han mente at verden kun kan studeres gjennom menneskets bevissthet, og at det var subjektet som kunne erfare verden. I naturvitenskapen, handler det om å søke etter sannhet i objektive, målbare data. I humanvitenskapen er det derimot mennesket, det subjektive, som er kilden til å kunne oppnå ny kunnskap og sannhet. Mennesket må forstås som et selvstendig objekt, for å kunne forstå dets handlinger. Når en skal forske på mennesker og deres erfaringer og handlingsrom, kan man i følge Svanaeus (2003) velge å tilnærme seg på to ulike måter. Enten ved å oppleve klienter som objekter, eller som handlende subjekter i eget liv.

I min oppgave ønsker jeg å få innsikt i hvordan miljøterapeuter på en institusjon opplever at sosiale medier påvirker hverdagen. Jeg er da ute etter deres erfaringer og tanker, og jeg har på denne måten valgt en fenomenologisk tilnærming. Dette betyr at jeg som forsker må være bevisst hvordan jeg oppfatter informantenes beskrivelser, tolker deres perspektiv i det de

forteller – og hvordan jeg vurderer det de sier som relevant. Her er det viktig å være utforskende og åpen i hele intervjuprosessen, og gjerne få informantene til å utdype så mye som mulig. På denne måten kan jeg som forsker få innsikt i deres forståelser og perspektiv. Thomassen (2006) viser til at for å induktivt kunne gripe fenomenenes umiddelbare og sentrale mening, må egen forforståelse settes i parentes. Likevel stiller hans spørsmålet, om dette virkelig er mulig. I dette forskningsprosjektet, er det vanskelig for meg å legge fra meg alle mine erfaringer. Som barnevernspedagog, og ansatt ved barnevernsinstitusjon, er det vanskelig å skulle tolke alle informantutsagn, uten mine egne erfaringer. Disse ligger ubevisst i meg, og vil kunne være der uansett – selv om de blir forsøkt lagt til siden.

Min forforståelse vil alltid være til stede. Det er likevel viktig og avgjørende, i en fenomenologisk tilnærming, å være denne bevisst. Jeg vil derfor forsøke å danne mening, til dialogen som blir utført mellom meg og mine informanter. For å kunne gjøre det, kommer en ikke unna rammer og begrensninger som ligger i min ubevissthet. På denne måten er det nærmest umulig å forske nøytralt, med utgangspunkt i en fenomenologisk tilnærming. Den sannheten som jeg kartlegger, vil derfor bli et resultat av min fortolkning – av det informantene formidler som sin sannhet. Den kan være preget av en ubevisst filtrering på hva som anses som en verdig sannhet eller ikke. Her kan jeg ubevisst utelate det jeg tenker ikke er en god nok sannhet. Dette vil kunne påvirke funnene mine.

4.1.2 Hermeneutikk

Begrepet «hermeneutikk» kommer fra det greske verbet «hemeneuin», og betyr å tolke eller å fortolke. Dette begrepet har sin opprinnelse fra den greske guden Hermés, som ble sett på som budenes budbringer (Næss, 1980). Hermeneutikk omtales som fortolkningslære, og det knyttes spørsmål til forståelse og fortolkning – og hva som er fremgangsmåten for å oppnå dette. En grunnleggende tanke innen hermeneutikken, er at vi alle har en forståelse. Det å ha en forståelse, betyr at selv om vi forsøker å forstå noe, har vi allerede en grunnleggende forforståelse som blir viktig for våre erfaringer. Med utgangspunkt i disse erfaringene, kan vi tilegne oss nye forståelser – og dermed forandre vår forståelse over tid. Dette tar utgangspunkt i den tyske filosofen Hans-Georg Gadamer tenkninger i den hermeneutiske vitenskapsforståelse (Christensen et al, 2015). Han mente videre at mennesket ikke har evnen til å komme seg fri fra forforståelsen vi innehar men a. Vi kan likevel være bevisst den selv,

og være åpen om at den kan være med å påvirke vår vurderingsevne. På denne måten gjør vi vårt beste for å være nøytrale og reflekterte i våre vurderinger.

Granskär og Höglund-Nielsen (2014), viser til at vi ikke kan si i fra oss vår forståelse. Men ved å reflektere over hvilke spørsmål vi stiller, hvorfor vi stiller dem, og hvilke metoder vi bruker for å svare på de – kan vår forforståelse tones ned. På denne måten kan vi forsøke å skape et mer nøytralt grunnlag for felles fortolkning i forskning, med en hermeneutisk tilnærming. Gadamer mente altså at erfaringene et menneske har, kan legge rammene for hva dette mennesket er i stand til å forstå. Dette kaller han forståelseshorisont. Menneskers erfaringer er begrenset, ut fra deres forståelseshorisont. Dette vil legge både føringer og begrensninger for fortolkning, i søken etter forklaring og forståelse (Thomassen, 2006). Dersom en ønsker å utvide forståelseshorisonten sin, skjer dette i det som kalles en hermeneutisk sirkel. Dette kan forklares ved at et fenomen forstås ut fra delene, og delene gir helheten mening – og motsatt, helheten gir delene mening. Det handler altså om at mennesket forsøker å forstå deler av fenomenen, og via forståelsen av disse delene – vil danne seg en forståelse av det helhetlige fenomen (Ibid.).

Jeg er selv ansatt på barnevernsinstitusjon, og jeg har på mange måter lik erfaring som mine informanter. Likevel har de lengre erfaring, og det er deres tanker og erfaringer som er viktige for prosjektet. Sett i lys av en hermeneutisk forståelse, kan min erfaring som ansatt på barnevernsinstitusjon, gjøre at jeg forsøker å forstå deres erfaring i lys av min egen. Dette kan også virke inn på informantenes utsagn, ved at de fortolker min kjennskap til temaet. Hermeneutikken åpner opp for en fortolket sannhet, i motsetning til fenomenologien. Ved å bruke et fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapssyn i analysen og drøfting av oppgaven, vil det være mulig å kartlegge og reflektere rundt funnene som fremkommer.

Likevel vil det være viktig å ha en kritisk blick på det, da det lar personlighet og refleksjon være med på å definere hva som er sann kunnskap. Et kritisk blick på tolkningene vil her være viktig. Med utgangspunkt i fenomenologien og hermeneutikken, vil funnene kunne variere ut fra min forståelseshorisont, erfaringer og evne til å fortolke. Funnene i denne oppgaven vil derfor være et resultat av dette, og erfaringer som er fortolket ut fra mine ni informanter. Fenomenologi og hermeneutikk er dermed vitenskapsteoretiske rammer som kan

bidra til å utvide min egen, forskerens, hermeneutiske sirkel. Det vil også gi mulighet til å få innsikt i en del av virkeligheten. På bakgrunn av dette, kan ikke fenomenologiske funn uten videre generaliseres.

4.2 Forskningsprosessen

Jeg har i mitt prosjekt valgt å intervju ansatte ved barnevernsinstitusjoner, og det er disse intervjuene som er selve utgangspunktet for oppgaven. Prosjektet mitt har en utforskende tilnærming, og jeg vil derfor ikke kunne komme frem til noe klart svar. Hensikten er ikke å anskaffe ny kunnskap, men heller supplere kunnskap som allerede eksisterer.

4.2.1 Kvalitativ metode

Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke kvalitative forskningsintervju. Et kvalitativt forskningsintervju søker å forstå verden, sett fra informantenes side. Her handler det om å få frem betydningen av folks erfaringer, og avdekke deres opplevelse av verden – fremfor vitenskapelige forklaringer (Kvale og Brinkmann, 2009). Kvalitativ forskning skiller seg fra kvantitativ forskning, ved at en ønsker en forståelse – fremfor en forklaring. Som forsker ønsker man også en nærhet til informantene, med en åpen interaksjon – fremfor avstand. Det er også slik at innen kvalitativ forskning har man en induktiv fremgangsmåte, altså eksplorerende og empiridrevet. Innen kvantitativ forskning er man derimot deduktiv, mer teori- og hypotesedrevet i fremgangsmåten. Videre er man ofte tett på, de man forsker på i kvalitativ forskning. Forskingen er dermed ofte preget av en følsomhet overfor konteksten den gjennomføres i (Tjora, 2017).

Videre viser Tjora (2017) også til at kvalitativ metode fokuserer på informantenes opplevelse og meningsdanning, og hvilke konsekvenser meninger har. Kvalitativ forskning er også mangfoldig, og preget av innlevelse og kreativitet på ene siden – og struktur og systematikk på den andre siden. Et forskningsintervju bygger på dagliglivets samtaler, og er en profesjonell samtale. Intervjuet er en samtale der det konstrueres kunnskap i samspill eller interaksjon mellom intervjueren og den intervjuede (Kvale og Brinkmann, 2009). Det er på denne måten jeg ønsker å ekspandere egen kunnskap, samt få kunnskap om informantenes opplevelse omkring valgt tema. Dette kapitlet tar for seg selve metoden i oppgaven, med forberedelse, begrunnelser for valg som er blitt tatt – samt refleksjoner av valgt metode.

4.2.2 Utvalg og utvalgsriterier

Da jeg skulle finne informanter for forskningsprosjektet mitt, var jeg først i tvil på hvem jeg ønsket å ha med i utvalget. Jeg var i tvil om jeg ønsket å intervju ledere ved barnevernsinstitusjon, ungdommene selv eller ansatte ved barnevernsinstitusjonen. Å ha med ungdommer i utvalget ville vært svært interessant, men på grunn av tidsperspektivet – ble ikke dette gjennomførbart denne gangen. Jeg falt derfor på avgjørelsen om å intervju miljøterapeuter som har den daglige kontakten med ungdommene. Det er de som kjenner ungdommene best, kontra lederne – og det ble derfor et naturlig valg. En hovedregel når en skal velge informanter, er å velge de som vil kunne uttale seg om det aktuelle temaet på en reflektert måte. Et slikt utvalg kalles strategisk eller teoretisk (Tjora, 2017). Datamaterialet som fremkommer av intervjuene, er selve grunnlaget for videre analyse og tolkning. Funnenes validitet og reliabilitet er derfor avhengig av gode utvalgsriterier. Dersom det er god kvalitet på intervju materiale, vil dette gi et godt grunnlag for analyse og tolkning (Dalen, 2004).

Jeg ønsker i oppgaven å se på hvordan bruk av sosiale medier blant ungdom som bor på institusjon, påvirker hverdagen på en institusjon. Det var derfor viktig for meg å snakke med de som jobber med ungdommene i det daglige. Det å være miljøterapeut på en barnevernsinstitusjon med ungdommer, var derfor et av kriteriene mine. Videre var det ikke et kriteriet at miljøterapeutene måtte ha et bestemt antall år med erfaring fra institusjonsarbeid. Så lenge de hadde erfaring, og noen tanker rundt det med bruk av sosiale medier, blant ungdom som bor på institusjon, var de hjertelig velkommen som informant til prosjektet mitt.

4.2.3 Rekruttering av informanter

Da jeg skulle i gang med å rekruttere informanter, brukte jeg internett og Bufetat sine sider til å finne kontaktinformasjon til lederne på ulike institusjoner rundt omkring i Trondheimsområdet. Jeg sendte til sammen ut mail til 8 ledere, og kun en av de svarte. Noen dager etter at mailen var sendt ut, startet jeg arbeidet med å ringe rundt, for å høre om de hadde rukket å lese mailen – og om de eventuelt var interessert i å delta. På ringerunden fikk jeg raskt svar, og første institusjon meldte seg med en gang. Lederen der var usikker på hvor mange som hadde tid til å stille, men om jeg kom dit, fikk jeg i hvert fall snakke med to informanter. I det jeg møtte opp på institusjonen, og viste interesse – kom jeg derimot i

kontakt med flere, og jeg endte opp med tre informanter fra institusjon 1. Dette kan sammenlignes med snøballmetoden, som blir nevnt av blant annet Tjora (2017) og Leseth og Tellmann (2018). Snøballmetoden går ut på at man først finner et lite utvalg av informanter, som gradvis vokser seg større – ved at en som forsker får tips til nye informanter, av informantene som allerede er rekruttert. Utvalget vil da ese ut som en snøball, som blir større etter hvert som den ruller (Tjora, 2017). I mitt tilfelle var lederen og tilgang til å komme til institusjonen første informant, mens resten ble rekruttert ved å samtale med de som allerede var rekruttert.

Noen institusjoner var lette å komme i kontakt med, og de kom med forslag for når det kunne passe å ha intervju. En institusjon ble valgt bort, fordi det var vanskelig å komme frem til noe – i samtale med leder. De virket først å være svært interessert, men på grunn av manglende kommunikasjon – og lovnader om å stadig ringe opp, som ikke ble fulgt – valgte jeg å ikke ha de med. Institusjonsarbeid er preget av et høyt arbeidspress, og det virket for meg som de egentlig ikke var interessert i å ta seg tid til å delta i forskningsprosjektet. Jeg valgte derfor å stoppe «maset», med begrunnelse i at det bør være et ønske om å delta fra informantenes side – og at dette ikke er noe som er påtvunget. Jeg fikk etter hvert rekruttert tre ulike institusjoner, med tre informanter hver - som hadde mulighet og lyst til å delta. Dette ga meg et utvalg på ni informanter.

4.2.4 Intervjuguide

Med de ni informantene jeg hadde rekruttert, ønsket jeg å gjennomføre et semi-strukturert intervju. Et semi-strukturert intervju beskrives som en samtaleform som verken er en åpen samtale eller en lukket spørreskjemasamtale. Samtalen tar utgangspunkt i bestemte temaet og forslag til spørsmål innen de gitte tema. Samtidig er spørsmålene så åpne at de kun legger en ramme for temaet som skal snakkes om. På denne måten blir det en naturlig flyt i intervjuet (Kvale og Brinkmann, 2009). Videre viser Tjora (2017) til at det er hensiktsmessig å bruke en intervjuguide for å strukturere samtalen. Denne intervjuguiden består av oppvarmingsspørsmål, refleksjonsdel, og deretter avrunding – overgang til løsprat. Dette var en struktur jeg brukte når jeg skulle i gang med å lage intervjuguiden. Jeg startet med mer generelle spørsmål, og avsluttet med oppsummerende spørsmål – for å avrunde på en fin måte. Videre kan en intervjuguide være viktig for å nansere personlig erfaring, samt bidra til å skape en opplevelse av seriøsitet fra informantens side (Tjora, 2017).

I mine intervju, så jeg det som svært hensiktsmessig å bruke intervjuguiden. På denne måten fikk jeg en fin struktur på intervjuene, og det gjorde jobben med analyse bedre. Med samme struktur på intervjuene, ble det også enklere å se sammenhenger blant informantene. Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet. Under intervjuene brukte jeg ikke intervjuguiden punktlig, men hadde den som et fint verktøy i samtalen. Jeg merket underveis at spørsmål jeg hadde planlagt senere i intervjuet, dukket opp tidligere – og det ble derfor naturlig å snakke om det aktuelle temaet tidligere. Under intervjuene var det informantenes meninger, opplevelser og tanker som var viktige, og intervjuguiden var derfor bare der som et hjelpemiddel.

4.2.5 Gjennomføring av dybdeintervju

Datamaterialet ble samlet inn i løpet av ni intervju, med ni ulike informanter. Disse ni informantene var fordelt på tre institusjoner. Alle intervjuene ble gjennomført ansikt-til-ansikt, og jeg foreslo for informantene at de kunne bestemme sted og tidspunkt for gjennomføring av intervju. Jeg tilbydde meg å komme til de aktuelle institusjonene, og dette ble tilfelle for alle tre institusjonene. Tidspunkt var tilpasset ut fra hva som passet for informantene, og institusjonen som helhet. Alle tre informantene fra hver institusjon ble intervjuet samme dag. Jeg hadde altså tre dager med gjennomføring av intervju. Under intervjuene var det ingen andre tilstede, enn forsker og informant. Under intervjuene brukte jeg lydopptak, og informantene signerte samtykkeskjema til dette før vi startet intervjuet. Dette ble de også informert om på forhånd.

Jeg startet hvert intervju med å introdusere meg selv, presentere forskningsprosjektet, samt redegjøre for informantens rettigheter under forskningsprosjektet – både før, under og i etterkant av intervjuet. I starten ble det også rom for litt småprat, og jeg opplevde dette som viktig for intervjuet videre. Informanten fikk et inntrykk av meg som forsker, og dette bidro trolig til en mindre nervøs stemning. Jeg fortalte også at jeg selv jobber på barnevernsinstitusjon, og på grunn av dette ble det snakk om felles kjente. Dette var positivt for stemningen, og relasjonen mellom meg som forsker og informant. Det ble en trygg stemning rundt intervjuene, ved å ha en slik oppvarmingsdel der jeg delte av meg selv.

Under selve intervjuet, etter oppvarmingen som omhandlet meg selv, startet jeg med oppvarmings spørsmål til informant. Disse spørsmålene omhandlet alder, utdanning, arbeidserfaring, samt hvorfor de valgte en jobb innen barnevern. Deretter gikk jeg over på hoveddelen som omhandlet egen bruk av sosiale medier, rettigheter og konflikt knyttet til sosiale medier, samt opplevelse av ungdommers bruk av sosiale medier og tanker rundt bruken på en barnevernsinstitusjon. Avslutningsvis spurte jeg informantene om det var noe de ønsket å trekke frem, eller som ikke hadde blitt nevnt tidligere i intervjuet. Jeg spurte også om hvordan de hadde opplevd intervjuet. Dette for å runde av intervjuet på en fin og naturlig måte. Tjora (2017) viser til at det er viktig med avrundende spørsmål, for å normalisere situasjonen mellom forsker og informant.

Spørsmålene som ble stilt under intervjuene var i stor grad formulert på en slik måte at det var åpne spørsmål, som ga informantene mulighet til å styre retningen på svarene. Tjora (2017) viser til at det er viktig å la informantene selv betegne opplevelser og erfaringer med egne ord. Derfor var det viktig at jeg som forsker ikke brukte ord og begreper informanten ikke hadde nevnt. Dette var noe jeg forsøkte å være bevisst under hele intervjuet. Videre viser også Tjora (2017) til at det er viktig å ha is i magen, og kanskje vente på den pinlige stillheten som kan oppstå. På denne måten rekker informanten å reflektere rundt spørsmålet, og hva mer han/hun eventuelt kan svare. Det blir også tid til utdype svarene, og kvaliteten på intervjuene kan dermed bli bedre. Dette var noe jeg var bevisst under hele intervjuet. For meg er det naturlig å hele tiden holde samtalen i gang, og jeg kan noen ganger være «redd» for pinlig stillhet. Dette var derfor noe jeg var svært bevisst, og som jeg merket var utfordrende for meg. Likevel merket jeg at informantene fikk tenkt seg om, noe som jeg tenker er positivt for svarene som ble gitt – og datamaterialet i sin helhet.

4.2.6 Transkribering

Under hvert av intervjuene, brukte jeg lydopptaker – for å få en fullstendig transkribering. De tre dagene med intervju ble gjennomført med noen ukers mellomrom. Jeg forsøkte derfor å få ferdig transkribering kort tid etter at intervjuene var gjennomført. Dette for å ha intervjuet ferskt i minne. Jeg merket at jeg på denne måten husket detaljer fra intervjuet, som jeg kunne ha med i transkriberingen. Dette kunne for eksempel være dersom informanten slo oppgitt ut med armene. I følge Tjora (2017) er det lurt å gjøre transkriberingen selv, blant annet for å få med detaljer fra for eksempel kroppsspråk. Jeg gjennomførte transkriberingen selv i sin

helhet, og tenker at dette er nyttig både for kvalitet på transkripsjonen – men også med tanke på videre arbeid med datamaterialet.

Intervjuene ble transkribert ordrett direkte fra opptak, og jeg tok blant annet med dersom informant tok en liten pause – eller brukte tid på å svare. Jeg tok også med følelsesuttrykk som latter. I transkripsjonen ble dette synliggjort med (Hehehe), og (...). Stort sett alle informantene mine hadde noen ord og uttrykk på dialekt som de brukte. Dette ble ikke gjort noe med i transkripsjonen, da jeg vurderte det som ikke relevant for videre arbeid med datamaterialet. Antall sider transkripsjon for hver informant varierte på alt fra 9 sider, til 20 sider. På opptak var det ikke så stor forskjell, og intervjuene varte alle rundt en times tid. Det var likevel litt forskjell på hvor fort og mye hver informant snakket. Hvert intervju ble nøye anonymisert, med tall på institusjon og tall på informant 1, 2, eller 3 i rekken. Ingen navn ble nevnt i transkriberingen, og opptak av intervjuene ble slettet etter hvert som det var ferdig transkribert.

4.3 Analyse av data

Da jeg skulle i gang med analyse-delen, så jeg det som nyttig å ta utgangspunkt i Tjoras stegvis-deduktiv induktiv (SDI) metode. Modellen danner et godt utgangspunkt for et arbeid preget av systematikk (Tjora, 2017). Jeg har ikke valgt å bruke metoden til punkt og prikke, men så det som nyttig å bruke elementer fra den. Tanken med denne metoden, er at forsker skal legge fra seg all forforståelse og iboende kunnskap, og la datamaterialet upåvirket lede frem til teori som kan brukes (Tjora, 2017). Jeg har derfor forsøkt å legge vekk egne tanker om temaet, og stille så åpne spørsmål som mulig – uten at disse skal være preget av mine antakelser. Likevel viser Tjora (2017) til at en forsker aldri vil kunne legge fra seg sin forforståelse helt, og dermed kunne nærme seg datamaterialet induktivt. Dette er også gjeldende for Gadamers hermeneutiske vitenskapsforståelse. I rollen som forsker, vil det være vanskelig og skulle være helt nøytral. Det vil derfor være viktig å være bevisst dette, og forsøke å etterstrebe en så induktiv tilnærming som mulig.

Tjora (2017) viser til at det ofte er en barriere å komme i gang med analysen, og at dette er fordi den kvalitative analysen ofte kan føles mer utrygg og skjør. Dette var noe jeg også følte

på, i det jeg skulle i gang med arbeidet. Etter å ha transkribert intervjuene, satt jeg igjen med behandlet data – altså analysedata. Neste del av prosessen er da koding. Tjora (2017) presenterer tre mål for kodingsprosessen, og disse er følgende:

- Å ekstrahere essensen i det empiriske materialet
  - Å redusere materialets volum
  - Å legge til rette for idégenerering på basis av detaljer i empirien
- (Tjora, 2017, s. 197).

Kodingen skal gjøres med et induktiv empirinær koding. Her er hensikten å forhindre at analysedata blir påvirket av teori, hypoteser eller forventninger i funn, som jeg som forsker bevisst eller ubevisst kan ta med meg inn i analysen. Et kodingsarbeid basert på empirisk granskning vil bidra til at første del av analysen blir så induktiv som mulig (Tjora, 2017). Tjora (2017) viser til at en av teknikkene som brukes i SDI-koding er å bruke innfødte begreper. Det vil si å lage koder ut fra det analysedata, som tar utgangspunkt i informantens utsagn. Målet her er å ivareta analysedata, uten mest mulig påvirkning. Før jeg startet arbeidet med koding, så jeg det som nyttig å gjøre endringer på det transkriberte datamaterialet. De transkriberte intervjuene inneholdt mye unødvendig tekst. Jeg hadde tatt med absolutt alt som ble sagt, blant annet mine egne «mhmm» og «spennende» mellom alt informanten sa. Jeg valgte derfor å komprimere det transkriberte materialet, slik at arbeidet med analysen skulle bli mer oversiktlig. Materialets volum ble da redusert jf. Tjoras SDI-metode.

For å gjøre arbeidet videre ytterligere mer oversiktlig, viser Tjora (2017) til at det vil være lurt å bruke et dataprogram, for å holde styr på alle detaljene. Da mitt forskningsprosjekt ikke har så stort omfang, så jeg det som hensiktsmessig å ta dette arbeidet selv – og jeg valgte derfor å ikke benytte meg av dataprogrammer. Jeg fant derimot ut at arbeidet med koding var svært tidkrevende, og innser i ettertid at det kanskje hadde vært nyttig å benytte seg av et egnet dataprogram. Dette for å holde bedre oversikt over materialet og kodene. I arbeidet med koding tok jeg utgangspunkt i den transkriberte teksten, og kodene ble utformet direkte ut fra informantutsagn. Eksempler på koder som ble utviklet er følgende: *mer fokus på nettvett, begrensninger på WiFi på natten og mye artig med sosiale medier*. Hvert intervju fikk mellom 75 og 104 koder, totalt 735 koder.

For å sikre at kodingen ble utført på riktig måte, ble det i etterkant utført en kodetest jf. Tjoras SDI-metode. Tjora (2017) viser til at hensikten med dette er å teste kvaliteten av kodene. Kodene testes ved å bruke spørsmålene: Hva forteller bare koden? Kunne man laget koden før kodingen? Dersom koden har blitt laget ut fra analysedata, og den beskriver hva som ble sagt i intervjuet – fremover hva som var tema for samtalen, består koden kodetesten. Her er hensikten å teste om kodene gir informasjon om hva informanten har sagt, og ikke hva som har vært tema for samtalen. Disse spørsmålene hadde jeg med meg underveis i arbeidet med koding, for å være bevisst kvalitet på arbeidet. Etter å ha gjennomført arbeidet med koding, satt jeg igjen med totalt 735 koder. Disse kodene sa noe om essensen i svarene som hadde blitt gitt, men var likevel alt for mange til at det gir en mulig struktur for oppgaven. Det var derfor nødvendig med kategorisering av kodene. Dette vil si å samle de kodene som er relevante for problemstillingen, inn i grupper. (Tjora, 2010). Ut fra kodene, kom jeg frem til fire ulike kategorier som jeg ønsket å arbeide videre med. Kodene og kategoriene ble også et naturlig utgangspunkt for underkategoriene jeg valgte å bruke.

Disse kategoriene var i stor grad basert på spørsmålene jeg hadde stilt, og hvilke svar jeg så som nyttige videre for prosjektets problemstilling. For å få oversikt over all analysedata innenfor kategoriene, valgte jeg videre å bruke markeringstusjer. Jeg hadde en farge på markeringstusjen for hver kategori, og lagde på denne måten et system videre for analysen. Jeg gikk gjennom hvert transkriberte intervju, og markerte analysedata relevant for hver kategori.

4.4 Reliabilitet

Innen forskning benyttes ofte tre kriterier, for å indikere kvalitet. Disse tre kriteriene er reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Reliabilitet er ofte også omtalt som pålitelighet. Tjora (2010) viser til at innen all samfunnsforskning vil det være slik at forskeren har et visst engasjement i temaet det forskes på. Dette er også gjeldende for mitt prosjekt. Dette engasjementet kan betraktes som støy i prosjektet, ved at resultatene kan bli påvirket. Det kan også være en ressurs, da engasjement kan være positivt for prosjektets fremdrift. Det vil være

viktig å beskrive, samt være bevisst hvordan egen posisjon og engasjement kan påvirke forskningsarbeidet (Tjora, 2017).

I mitt tilfelle har jeg fra start vært bevisst at jeg har samme jobb som informantene, og at arbeid på institusjon er noe jeg kan mye om. Jeg jobber selv på en barnevernsinstitusjon, og valgte bevisst å ikke ha med den som en del av utvalget. Dette tenker jeg ville svekket prosjektets reliabilitet, med tanke på min relasjon til institusjonen og de ansatte der. I forkant av intervjuene, hadde jeg ikke møtt noen av informantene før, og svarere jeg fikk var dermed ikke preget av noe relasjon. Jeg valgte likevel å være åpen om min bakgrunn som miljøterapeut selv. Dette tenker jeg kan ha påvirket svarene i noen grad, men ikke i negativ forstand. Det kan tenkes at de brukte mer faguttrykk og at informantene forsto at jeg kunne relatere til det, når enkelte eksempler ble presentert. Tjora (2010) viser til Seale (1999) som påpeker at det er viktig at forskeren tydelig redegjør for hvilken informasjon som kommer fra datagenerering, og hva som er forskerens egne betraktninger og analyser. Jeg valgte derfor å presentere funnene og drøfting i egne kapitler. Dette for å ha et klart skille mellom egne og informantenes betraktninger.

Ved å bruke lydopptak under intervjuene, har jeg også mulighet til å legge frem direkte sitater fra informantene. Sitatene er ordrett slik de ble lagt frem under intervjuene, og informantenes beskrivelse blir dermed direkte overført til leserne. Tjora (2010) viser til at dette vil kunne styrke troverdigheten til prosjektet, da informantenes «stemme» gjøres synlig. Likevel er det slik at jeg som forsker har valgt ut sitatene. Jeg har valgt hvilke sitat som skal presenteres, og hvilke som faller bort, og dette kan utfordre reliabiliteten. Her er det derfor viktig å begrunne valg av sitater (Tjora, 2010). Begrunnelse for mine valg av sitater, ligger i ønske etter å finne svar på problemstilling, og datamaterialet som passer til kategoriene som er valgt ut.

Tjora viser også til at man i kvalitativ forskning kan stille seg samme spørsmål som i kvantitativ forskning, for å teste påliteligheten til forskningen. Dette er følgende: *Ville resultatene blitt de samme dersom en annen forsker gjorde den samme jobben?* (Tjora, 2010, s 178). Her trenger man ikke å svare et klart ja, for å få høy pålitelighet, dette vil også være vanskelig innen kvalitativ forskning. Det vil likevel være viktig å redegjøre for hvilke faktorer

som kan peke i retning av akkurat de funnene, jeg som forsker og mine ni informanter førte til.

4.5 Validitet

Validitet er det neste kriteriet som indikerer kvalitet på forskningen, og er ofte også omtalt som gyldighet. Dette er knyttet til spørsmålet om hvorvidt svarene eller funnene forskningen gir, faktisk er svar på de spørsmålene vi forsøker å stille (Tjora, 2017). Dette forskningsprosjektet tar sikte på å undersøke hvordan bruk av sosiale medier kan påvirke hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Forskningens validitet i dette tilfelle, kan derfor undersøkes ut fra om jeg har forsket på sosiale medier eller ikke. I etterkant av intervjuene med mine utvalgte informanter, la jeg merke til at informantene også beskrev spillkonsoller som en del av det ungdommene brukte tid på. Dette var ikke en del av prosjektet, og mitt fokus – og jeg har derfor valgt å ikke ta det med videre i funnene mine. Likevel kan dette være nyttig å nevne når det kommer til prosjektets validitet. I ettertid ser jeg at jeg kanskje kunne valgt å definere hva jeg mente med sosiale medier, i forkant av intervjuene. Nyeng (2012) viser til nettopp dette, at man ikke kan vite sikkert om man har fått med data som omfatter mer enn det man ønsket å utforske, eller om dataene er helt rene.

Når en forsker på et bestemt fenomen, er det sjelden man sitter igjen med resultater som er fullstendig valide. Dette er også gjeldende for mine intervjudata. Til tross for dette, vil også mine empiriske data ha en verdi, da de er resultat av det jeg ønsket å undersøke. Prosjektets validitet omhandler også temaet om hvorvidt informantene har blitt gitt mulighet til å formidle det de opplever og mener om temaet. Dette er selvsagt vanskelig for meg å bedømme, og under intervjuene var jeg bevisst at min bakgrunn som miljøterapeut kunne påvirke svarene de ga. Likevel sitter jeg igjen med et inntrykk av at informantene uttalte seg fritt om det de ble spurt om. Dette baserer jeg på at de blant annet virket trygge nok til å uttrykke frustrasjon omkring temaet, og komme med eksempler som beskrev denne frustrasjonen.

Videre vil jeg nevne at det som kanskje er den største svakheten med prosjektet mitt, er at jeg har vært alene som forsker under hele prosjektet. Selv om jeg har hatt god hjelp fra

medstudenter og veileder, er det ingen andre som har sett rådataene som analysen er basert på. Jeg har selv gjort alt fra transkribering, koding, kategorisering, til valg av sitater og presentasjon av funn. Kvale og Brinkmann (2015) viser til at det er en stor fordel dersom det er flere forskere som er sammen i denne prosessen. Dette vil kunne bidra til å sikre en større bredde i forståelsen med et større mangfold, samt motvirke en subjektivt begrunnet utvelgelse og tolkning. Det kunne også vært en fordel å drøfte ulike valg man tar underveis i prosessen, med en som kjente datamaterialet like godt som meg selv. Likevel var det ikke aktuelt for meg å gjennomføre dette prosjektet sammen med noen, og det vil derfor være viktig «å strebe etter objektivitet om subjektiviteten» (Kvale og Brinkmann, 2015, s 273).

4.6 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet blir ofte også omtalt som overførbarhet, og beskrives som funnenes overførbarhet til samfunnet som helhet. Er det for eksempel slik at funnene i dette prosjektet kan si noe om hvordan miljøterapeuter på andre barnevernsinstitusjoner opplever at sosiale medier påvirker hverdagen til ungdommene bosatt der? Innen kvalitativ forskning er generalisering sjelden vurdert, og grunnen til dette er at for å kunne generalisere – er det krav om et større utvalg (Ringdal, 2012). Dette prosjektet har et lite antall informanter, og vil derfor ikke oppfylle kriteriet om generaliserbarhet.

Likevel består utvalget av informanter fra tre ulike institusjoner, noe som jeg tenker vil styrke overførbarheten, fremfor om alle informantene hadde representert samme institusjon. Når disse informantene kommer med samme utsagn, uavhengig av hverandre – er det grunn til å tro at dette også er gjeldende for andre miljøterapeuter. Likevel er det vanskelig å skulle trekke konklusjoner, ut fra et så lite utvalg.

4.7 Etske vurderinger

Når en driver med kvalitativ forskning, er det nødvendig foreta en del etiske betraktninger. En etisk sans bør ligge implisitt i all forskning, og kontakten forskeren har med sine informanter bør bære preg av tillit, konfidensialitet, respekt og gjensidighet. Det er viktig å tenke over

egen rolle som forsker, gjennomføring av selve intervjuet, og hvordan en presenterer data (Tjora, 2017).

4.7.1 Min rolle som forsker

Tjora (2017) viser til at innen kvalitativ forskning kommer man ofte nær de man forsker på, altså sine informanter. Oppførselen jeg som forsker har, under intervjuet, vil være med å påvirke kommunikasjonen der og da. Det er også slik at relasjonen mellom forsker og informant ikke er symmetrisk. Det vil derfor være viktig at forskeren tenker gjennom de etiske prinsippene for relasjonen, selv om man i stor grad kommer langt med en høflig tone og respektfull oppførsel (Ibid.).

Under dybdeintervju er forskeren tett på informanten, og det aktuelle temaet. Dette er viktig både for tilgangen til data, men også for kvalitet i datamaterialet. På grunn av denne nærheten vil det i fortolkningsprosessen være viktig at forskeren har en refleksiv holdning til datamaterialet. Dette vil si at jeg som forsker må være bevisst og ha kunnskap om hvordan min rolle i forskningsprosjektet kan prege informantene og datamaterialet. Her vil det være viktig å skille mellom informantenes uttalelser og egne fortolkninger av disse. Dette vil være sentralt for kvaliteten på funnene (Dalen, 2004). Videre viser Johannessen et al (2016) til at en som forsker skal være saklig, uhildet og upartisk. Forskeren skal ikke la egne følelser dominere, men opptre objektivt. I mitt prosjekt har jeg gjort meg noen tanker om hvordan mitt engasjement for temaet kan være med å påvirke informantene. Dette er noe jeg har vært bevisst, da det er informantenes tanker og synspunkt som skal komme frem, og ikke mine.

4.7.2 Forskningsetiske hensyn

Jacobsen (2010) viser til tre krav tilknyttet forskningsetiske hensyn, og det å drive forskning. Disse tre er krav om informert samtykke, krav på privatliv og krav på å bli riktig gjengitt. For meg som student ved NTNU, var det et krav å melde inn prosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Dette gjorde jeg 12.11.19, og jeg fikk prosjektet godkjent to dager senere (se vedlegg 4). I søknaden til NSD la jeg også ved informasjonsskriv og samtykkeskjema, jf. Jacobsens (2010) krav. Dette ble også gjennomgått med informantene i forkant av hvert intervju. Dette vurderte jeg som svært viktig, da det var informantenes ledere

jeg hadde vært i kontakt med i forkant. Det var derfor ikke alle informantene som hadde rukket å lese nøye gjennom informasjonsskrivet.

Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om prosjektet, bruk av lydopptak og samtykke, forskers taushetsplikt og anonymitet, tidsramme for intervjuet, samt informantenes rettigheter – blant annet rett til å trekke seg under eller i etterkant av intervjuet. Alle samtykkeskjema ble skrevet under før intervjuene startet. Alle navn og identifiserende opplysninger har blitt anonymisert eller slettet, og ingen andre enn jeg som forsker har hatt tilgang til datamaterialet under arbeidet med prosjektet. Jeg vurderer derfor at ivaretagelsen av deltakernes rett til anonymitet og beskyttelse er godt ivaretatt (Kvale og Brinkmann, 2015). Alle institusjonene jeg har hatt med i prosjektet, har blitt tilbudt et eksemplar av oppgaven når den er ferdig, og det har de gitt uttrykk for at de er interessert i.

5.0 Presentasjon av funn

Formålet med denne studien er å utforske hvordan sosiale medier påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Jeg vil i dette kapittelet gi en presentasjon av funnene, som kom frem etter ni dybdeintervju av miljøterapeuter ansatt på tre ulike barnevernsinstitusjoner.

Intervjuene tar for seg ansatte på barnevernsinstitusjon sine erfaringer, holdninger og syn på sosiale medier blant ungdommene de jobber med. I intervjuene kom det tydelig frem at dette var et tema som engasjerte informantene. Det var tydelig at sosiale medier var noe som opptok mye tid for ungdommene de jobbet med, og at det kunne være utfordrende å gjennomføre det miljøterapeutiske arbeidet – som følge av dette. Sosiale medier er et dagsaktuelt tema, som preger store deler av befolkningen. Dette kom i stor grad frem i intervjuene, der informantene åpent fortalte om egen bruk av sosiale medier, samt ungdommenes bruk. Denne bruken var preget av avhengighet.

Underveis i intervjuene kom det frem at informantene hadde en oppfatning av hva sosiale medier er, likevel ble også generell bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler – samt spillkonsoller, nevnt som tidstyver for ungdommene. I mitt datamaterialet har jeg likevel valgt å ha fokus på det som nevnes som bruk av sosiale medier, da det er det som er fokus for oppgaven. Informantene jeg intervjuet, med unntak av to av de, hadde flere års erfaring med arbeid på institusjon. Sett i lys av dette tids-perspektiv, er sosiale medier noe som er relativt nytt for mange. Informantene kunne fortelle om en helt annerledes institusjonshverdag før sosiale medier så dagens lys. Informantene kjente på en følelse av avmakt. Sosiale medier, og elektroniske kommunikasjonsmidler generelt, har utviklet seg i et tempo ingen av oss har klart å holde. Dette tempoet har ført til mye usikkerhet blant informantene, blant annet med tanke på hvordan en skal forholde seg til dette i en hverdag på institusjon.

I analyseprosessen, kom jeg i kodesorteringen frem til 4 ulike kategorier. Disse fire kategoriene ble følgende:

- Miljøterapeutens opplevelse av positive sider ved sosiale medier
- Miljøterapeutens utfordringer som følge av en usynlig makt i sosiale medier
- Miljøterapeutens utfordringer med å få til miljøterapeutisk arbeid
- Miljøterapeutens opplevelse med og bli filmet og tatt bilde av

Funnene vil dermed bli presentert i disse kategoriene, med tilhørende underkategorier.

5.1 Miljøterapeutens opplevelse av positive sider ved sosiale medier

Sosiale medier er noe som opptar mye tid for hele befolkningen. Det er likevel også noe om er kommet for å bli, og vi har ikke muligheten til å endre på det. Derfor er det viktig å inkorporere dette på en best mulig måte. For å få frem positive sider med sosiale medier, spurte jeg blant annet informantene hva de selv brukte sosiale medier til, og hva de mener kan være positivt med sosiale medier for ungdommene. Alle informantene, med unntak av en (informant 8) hadde positive aspekter å komme med – foruten at de selv brukte sosiale medier til å holde kontakt med venner og nettverk. Samtlige informanter hadde fokus på at sosiale medier er positivt i den forstand at det gir oss muligheten til å holde kontakt med venner og kjente.

5.1.1 Opplevelse av tilhørighet

Videre kom det frem av intervjuene at sosiale medier, kan være med på å gi ungdommene en mulighet til å føle på tilhørighet i samfunnet. En informant beskrev dette slik:

Ja, de har jo en hverdag hvor de er her på institusjonen. Så på sosiale medier får de ha kontakt med en vennekrets. Det at de har den kontakten er jo positivt, i en ellers vanskelig verden. Det synes jeg er betydelig (Informant 1).

En annen informant beskrev det slik:

For de som faller utenfor da, det kan jo selvfølgelig slå begge veier, de ser hva de går glipp av.. samtidig, så kan det jo være en inngangsport til det sosiale. For eksempel en som hadde byttet skole, han hadde allerede lagt til nye klassekamerater på snap – slik at han på en måte kjente de allerede før han startet på skolen. På godt og vondt da, men tanken var egentlig veldig god (Informant 6).

Informantene var i stor grad positive til sosiale medier som en arena for å skape, og holde på relasjoner. Her kan de ha kontakt med venner, og de kan føle på en tilhørighet – for eksempel

til en ny klasse. Likevel var de også jevnt over skeptiske til denne kontakten, som ikke alltid trenger å være positiv. I tillegg til tilhørighet, ble trygghet nevnt som et tema knyttet til ungdommenes bruk av sosiale medier. Mobiltelefonen er noe som er med oss til en hver tid.

5.1.2 Sosiale medier kan gi trygghet

Informantene beskrev at mange blir stressa dersom de ikke vet hvor mobiltelefonen sin er, og mange har en særskilt «trang» til å sjekke om det har kommet inn nye varsler. Dette gjelder for mange i samfunnet generelt, men kanskje særlig for sårbare ungdommer. Likevel er mobiltelefonen der, og gir muligheter for tilhørighet. Dette kan gi trygghet i det som kan være en vanskelig hverdag. En informant beskrev det slik:

Vi ser jo at mange av de ungdommene som kommer hit, vet på forhånd hvem som bor her. Så det kan kanskje hjelpe dem å føle seg tryggere, og hjelpe de så det ikke blir så vanskelig å komme hit.. Det der kontrollbehovet.. Ja, hat ikke alt er ukjent på en måte. Samme hvis de skal begynne på ny skole. Da får de bruk sosiale medier til å navigere.. bli litt kjent, den biten. Den følelsen av å høre til, å være en del av noe. Det er kanskje lettere å inkludere flere gjennom sosiale medier, enn tilsvarende grupper i klasserommet. Gruppene er gjerne større på sosiale medier. Det er plass til flere, og følelsen av å høre til – og være en del av et fellesskap.. Det er positivt (Informant 5).

En annen informant beskrev det slik:

Jeg synes det er bra at ungdommene får til å ha daglig kontakt med familie og nettverk, i de fleste tilfeller. Jeg ser også at det kan være positivt i forhold til selvregulering da. Kanskje.. i stede for å hive rundt seg på stuen sant, så kan faktisk ungdommen regulere seg med telefonen.. Men om jeg skal si det er positivt da, det vet jeg ikke helt. Det å finne strategier for å ikke rasere eller kjeft... Der telefonen på en måte blir en trygghet. Jeg tror det er en trygghet. Jeg synes det er mye positivt, med telefon og bruken av sosiale medier.. og kanskje så bruker de telefonen til å skape seg et større nettverk også. Og forhåpentligvis noe som er prososialt og fint, men man vet jo at det er veldig store fallgruver og da (Informant 7).

Under intervjuene ble det også snakk om serien «Innafor» som i høst gikk på NRK. Den viser, som nevnt, unge jenter som finner trøst hos hverandre på Instagram. De deler åpent fra et liv med psykisk sykdom, og snakker åpent om ønske om å ta sitt eget liv, og skade seg selv. Jeg har valgt å ikke ha dette med som et hovedpunkt i denne oppgaven. Jeg synes likevel det var interessant å spørre informantene om dette var noe de var kjent med. Ikke alle hadde sett dokumentaren, men samtlige informanter var likevel kjent med det og hadde snakket med kollegaer om temaet. Samtlige informanter hadde tenkt over om dette hadde vært gjeldende for noen av ungdommene de hadde jobbet med, i etterkant av at det ble kjent. Ingen av informantene hadde ungdommer som de med sikkerhet tenkte hadde vært en del av nettverket. Likevel nevnte noen av informantene at de hadde jobbet med ungdom som de tenkte kanskje kunne vært en del av det. Det som videre gikk igjen hos informantene, var at de tenkte det var viktig å prate med ungdommene om temaet – for å kunne ha mulighet til å hjelpe ungdommen til å finne andre verktøy. Likevel kom det også frem av intervjuene, at informantene hadde forståelse for situasjonen – samtidig som de følte på en maktesløshet.

Et informantutsagn som illustrerer dette er følgende:

Det er veldig vanskelig, fordi jeg ser jo hvorfor de synes det er nyttig, de finner jo det fellesskapet. Jeg forstår godt at de føler at disse folkene er de eneste som forstår de, og hvordan de har det.. og det er jo sant, egentlig. Vi kan jo prøve å sette oss inn idet så godt vi kan, men uansett vil vi aldri 100% forstå, med mindre man har gått gjennom det selv. Så jeg skjønner veldig godt hvorfor de ser verdien i det, men samtidig så tror jeg det er veldig.. Eller, det kan være veldig skadelig for dem (Informant 4).

Det er ingen tvil om at samtlige informanter følte på avmakt knyttet til ungdommene og deres bruk av sosiale medier. Mange miljøterapeuter i en slik arbeidssituasjon hadde trolig aller helst tenkt at arbeidet hadde vært lettere uten tilgangen til elektroniske kommunikasjonsmidler. Flere av informantene beskrev da at det derfor kan det være viktig å ha et positivt syn på det, både fra de som jobber på institusjon – men også barnevernstjenestene. Dersom man tenker at sosiale medier er positivt, og bruker det på en

positiv måte – kan det også være et redskap for relasjonsbygging. En informant beskrev dette slik:

Vi har hatt veldig mye artig med sosiale medier, spesielt snapchat. Jeg har ikke ungdommene på snap, men vi sitter og leker oss med filter og sånn. Når det gjelder referanser kan de gjerne dra inn fra instagram eller youtube. Så ja, man kan bruke nettet på et positivt vis også (Informant 6).

5.1.3 Digitale ferdigheter

Flere av informantene nevner at ungdommene har en svært god digital kompetanse. De er rask på å finne frem til ting, og vet i stor grad hvordan de skal bruke mobiltelefonene. I en verden hvor sosiale medier, og elektroniske kommunikasjonsmidler generelt, er kommet for å bli – er dette noe som kan være positivt for ungdommene. En informant beskrev det slik:

Jeg er jo imponert over mestringsnivået til mange. De smetter inn en kode, forstår hvor de skal hente ting blant annet. Det er jo ingen tvil om at det er mange som er gode. Og det synes jeg er litt.. det er en interessant endring fra barnevernsinstitusjonene de siste årene.. I forhold til det med å ordlegge seg. For eksempel med at de er gode på PC og mobiltelefon, og slike ting.. og de skal få ære med å videreutvikle det de er gode på, også skal de få noe annet i tillegg. I stede for å begrense det, sant?! På denne måten har man et mer realistisk forhold til det. Så det synes jeg er.. ja, det blir mye lettere å spille på lag. Så den innfallsvinkelen har jeg merket med. Det er det flere barnevernstjenester som er gode på, egentlig. Et positivt syn på det, tror jeg er viktig (Informant 9).

5.1.4 Oppsummering av funn i første kategori

For å oppsummere, kan sosiale medier gi ungdommene mulighet til å føle på en tilhørighet til noe eller noen. Ungdom som bor på barnevernsinstitusjon, er ofte borte fra familie og venner – og sosiale medier gir de muligheten til å opprettholde denne kontakten. Dette kan gi en trygghet. Til tross for mange negative aspekter ved sosiale medier, forsøker miljøterapeutene å fokusere på det positive. Sosiale medier kan være et fint verktøy for relasjonsbygging, og

man kan ha det mye gøy med sosiale medier. Dagens ungdom har også god digital kompetanse. Dette kan gi en følelse av mestring.

5.2 Miljøterapeutens utfordringer som følge av en usynlig makt i sosiale medier

Neste kategori jeg ønsker å presentere er miljøterapeutens utfordringer som følge av sosiale medier, og dets usynlige makt. Under intervjuene kom det frem at samtlige informanter hadde en del negative synspunkter på ungdommenes bruk av sosiale medier.

5.2.1 Avhengighet

Et av aspektene med dette, var en slags avhengighet til bruken. Informantene beskrev ungdommer som ikke ønsket å delta på aktiviteter, fordi bruken av sosiale medier var viktigere. «Snapstreak» er, som nevnt, en del av Snapchat. Flere informanter beskrev at dette med «streaks» er noe som opptar mange av dagens ungdom. Informantene forteller blant annet om ungdom som tar et helt mørkt bilde, og sender til andre brukernavn – bare for å opprettholde denne «streaken». En informant beskrev det slik:

Jeg kjenner jo at jeg blir litt sånn smått provosert, når vi har ungdommer som ikke kan være med på enkelte turer/plasser og lignende, fordi det ikke er internett det – fordi da mister de «streaken». Det klør i hele meg, for jeg kjenner ikke noen plass den krisen de opplever. Men man må vel ha en viss forståelse for at det er en krise. Men krisen klarer jeg ikke helt å forstå. Men jeg har forstått at det er viktig for den enkelte (informant 8).

Samme informant beskriver videre at ungdommenes avhengighet av sosiale medier, og internett generelt, er noe som påvirker arbeidssituasjonen til de ansatte. Informanten beskriver det slik:

For enkelte ungdommer er det så viktig at det blir kjempekrise dersom det skjer noe, så internettet ikke fungerer. Det kan føre til utageringer, sant. Og det er nesten slik at vi går på tå enkelte ganger, eller i enkelte tiltak – fordi internett er en så stor del av

hverdagen og livet. Dersom det blir dårlig vær, begynner og blåse opp, da kommer tankene; hva om strømmen går – da forsvinner internettet. Blir det en holdesituasjon, hva blir vi truet med.. man må risiko-vurdere på en helt annen måte, man må være påkoblet hele tiden. Det er litt rart.. Jeg føler nesten man må være rakettforsker, for å forstå dette med sosiale medier (Informant 8).

Flere av informantene uttrykte frustrasjon over at denne avhengigheten kan føre til at ungdommene ikke er med på den virkelige verden som foregår. De var også frustrerte over at alt nå skal foregå via elektroniske kommunikasjonsmidler. Det har blitt slik at en egentlig ikke trenger å gå ut av huset lengre. For mange ungdommer i en vanskelig situasjon kan dette sette en stopper for et sosialt liv som ikke foregår via sosiale medier. En informant beskrev det slik:

Den sosiale kontakten forsvinner. Det er mye slike ting som jeg føler faller litt bort, og denne kompetansen i forhold til sosial samhandling. Kontakt, og det å vite hva man skal si, lære seg åpningsfraser, hvor man ser.. alt dette mister man når man ikke øver på det, og da blir det vanskelig etter hvert (Informant 8).

5.2.2 Mulighet til å være anonym

Videre fortalte informantene om at det kan foregå mye på internett som er negativt, i den forstand at mennesker har muligheten til å være anonyme. Internett og bruk av sosiale medier gir mennesker mulighet til å utgi seg for å være hvem som helst. På denne måten kan det også være lettere med både mobbing og utestenging via sosiale medier. Dette er et dagsaktuelt tema som flere av informantene hadde opplevelser med. En informant beskrev det slik:

Internett gjør jo at det er veldig lett å mobbe anonymt, det blir veldig skjult. Når du sitter og rakker ned på noen alene på rommet ditt er det vanskelig for voksne å følge med på det, og det er vanskelig for oss å oppdage. For de skjuler det, og ønsker ikke å prate om det. Hvis de hadde blitt fysisk mobbet hadde det vært lettere å plukke opp. Det blir mer psykisk mobbing, varige skader, utestenging, baksnakking.. jaa, og lignende (Informant 4).

En annen informant var enig, og beskrev det slik:

Det første som slår meg med internett, er alt det usynlige som vi ikke oppdager. Alt det de vokser opp med på sosiale medier, med hets, mobbing, krenkelser, snikmobbing og ja.. jeg vet ikke. Sårende kommentarer, deling av bilder og forskjellige kommentarer man kan få.. det må sette spor. Når man deler bilder, er et jo et ønske om bekreftelse. Og det er jo et ønske om positive tilbakemeldinger, eller en tilbakemelding i det hele tatt. Men når den er negativ, så skal det mange positive til for å veie opp (Informant 5).

5.2.3 Psykisk press på sosiale medier

Denne informanten nevnte også det aspektet med å søke bekreftelse på sosiale medier. Flere informanter nevnte dette, og fortalte historier der ungdommer lager seg en egen verden på sosiale medier. De ønsker å fremstå som svært vellykket. Sosiale medier bærer stort preg av en slags vellykkethet. En informant beskrev dette slik:

Sosiale medier bærer jo veldig preg av vellykkethet. Folk trimmer mye, spiser riktig, og alle er slanke. Det er så mye filter som du bare ønsker, så å sammenligne seg med den verden der – tror jeg vil være vanskelig for ungdommene. For man tar jo ikke en selfie klokken sju på morgenen, og sender til noen. Men det er jo.. jeg tror et påvirker, for det blir en slags sann.. å måle seg opp mot vellykkethet da. Det er jo så iboende i oss, å være vellykket – og det å være flink (Informant 7).

En annen informant fortalte om en ungdom som levde et eget liv på sosiale medier, og beskrev det slik:

Vi hadde et tilfelle her for et par år siden, der en ungdom var veldig flink på redigering. Hun redigerte og satte sammen bilder, og la ut på instagram. Så hun var i både New York, London, Paris.. der hun la ut tekster og beskrev hva hun hadde gjort.

Men egentlig satt hun her på institusjonen, og lagde seg en verden utad. Det er jo veldig interessant, hun levde DET livet liksom, men så egentlig jobbet hun for å komme seg ut på egen hybel (Informant 8).

5.2.4 Negativ kontakt på sosiale medier

Et annet negativt aspekt ved ungdommenes bruk av sosiale medier er kontakten de kan ha med andre. Kontakt med andre via sosiale medier er i stor grad positivt, men det kan også være tilfeller der det kan være negativt. Samtlige informanter nevnte at dette kan være negativt. Informantene beskrev det at ungdommer som bor på institusjon, er der av en grunn – og noen ganger kommer de fra negative nettverk. Disse ungdommene er også lettpåvirkelige, og derfor en sårbar gruppe i samfunnet. Informantene uttrykte frustrasjon over dette. En informant beskrev det slik:

Via sosiale medier kan de ha kontakt med for eksempel negative miljø. Folk som kommer fra en rusbakgrunn for eksempel. De har jo presset utenfra, og selv om de er her – så fortsette det jo, med mobil og sosiale medier (Informant 3).

En annen informant deler samme synspunkt, og beskriver det slik:

Du får liksom ikke brutt det som er negativt på samme måte som du kunne før sosiale medier. Man har en kjempemulighet til å holde ting varmt, og det som var utfordrende er fortsatt veldig utfordrende – fordi alt er så oppdatert. Med sosiale medier har de full kontroll (Informant 8).

5.2.5 Oppsummering av funn i andre kategori

For å oppsummere, opplever miljøterapeutene at ungdommenes bruk av sosiale medier bærer preg av en avhengighet. Det er vanskelig å få ungdommene med på aktiviteter, som følge av dette – og miljøterapeutene må jobbe og risiko-vurdere på en helt annen måte. Sosiale medier gir oss også mulighet til å være anonym, og unge kan oppleve et psykisk press – med fokus på å være vellykket. Videre kan man også ha kontakt med både familie og nettverk, via sosiale medier. Denne kontakten trenger ikke alltid å være positiv.

5.3 Miljøterapeutens utfordringer med å få til miljøterapeutisk arbeid

Den neste kategorien jeg vil presentere, er miljøterapeutenes utfordringer med å få til miljøterapeutisk arbeid. Syv av ni informanter hadde som nevnt lang erfaring med arbeid på barnevernsinstitusjon. En av informantene hadde til og med jobbet på samme institusjon i 30 år. Mange av informantene kunne derfor i stor grad si noe om arbeid på institusjon før og etter sosiale medier. Alle syv informanter med flere års erfaring, var enige om at «alt var mye bedre før». Sosiale medier utfordrer miljøterapien, og kan være negativt for arbeidet som skal gjøres. Et negativt aspekt ved sosiale medier er kontakt med negativt nettverk, dette kan også utfordre miljøterapien. Dette gjelder både kontakt med negative miljø, men også kontakt med foreldre som er negativt for ungdommen og institusjonsoppholdet.

5.3.1 Kontakt med venner og familie

Det var stor enighet blant samtlige informanter, om at kontakt med tidligere negative nettverk og familie kunne være utfordrende i hverdagen på institusjonen. Det kom blant annet frem problemstillinger knyttet til samvær ungdommene har med familie. En informant beskrev det slik:

Ja, tilbake for 10 år siden da. Da var det på en måte veldig begrenset med samvær, kanskje var det tilfeller der samværet skulle være med tilsyn også. Nå har vi ikke noen kontroll på det lengre, og da tenker jeg at.. Jeg vet ikke, men man får ikke til å kontrollere hvor mye kontakt, eller hvordan denne kontakten er. Det gjorde vi i mye større grad før dette med sosiale medier, og mens telefonene lå i skuffen på kontoret. Samvær med tilsyn har jo ingen funksjon lengre (Informant 7).

En annen informant hadde også erfaringer med problemstillingen, og beskrev det slik:

Enkelte ganger så er det jo problematisk, at man har så tett kontakt med sine foreldre. Man kommer ikke i posisjon, fordi de slutter ikke å være så tett. De har så mye

kontakt, og muligheten er der. Det er jo ikke det at de ikke skal ha kontakt, men må ha mulighet til å regulere det da, og det har vi jo ikke (Informant 8).

Med sosiale medier blir alt rundt veldig tilgjengelig, både familie og venner. Dette kan, som informantene nevner, være utfordrende for det miljøterapeutiske arbeidet. Likevel, kan også denne muligheten for nær kontakt være positiv – dersom det er et godt samarbeid med familien rundt. En informant beskriver dette slik:

Vi har ikke muligheten til å sjekke opp kontakten mellom foreldre og ungdommen. Men hvis vi har mer kontakt og samarbeid med familiene, så har vi mer mulighet til å sjekke opp litt da. Vi har jo familier som heier på ungdommen, og som ser dette institusjonsoppholdet som en fantastisk mulighet, og da kan jo denne kontakten være veldig bra (Informant 9).

Informantene beskrev at de har inntrykk av at det er mye som foregår via sosiale medier som vi voksne ikke er helt klar over. En informant beskrev det slik:

Jeg har opplevd at det er mange som har kontakt med hverandre på forskjellige institusjoner. Når ungdommene først kommer hit på institusjonen, blir de introdusert for fellesgrupper på Snapchat og litt sånn.. Da skal de liksom filme når de gjør ugagn på institusjonen, også får de likes og betaling for det. Det finnes snapchatgrupper for det, tror jeg. Jeg har i hvert fall hørt snakk om det (Informant 3).

5.3.2 Utilgjengelig for miljøterapeuten

Informantene beskriver altså både positive og negative aspekter ved muligheten for nær og hyppig kontakt med foreldre. Videre beskrev informantene ungdommer som ikke er helt tilstede i hverdagen, som følge av sosiale medier. De beskrev ungdommer som hele tiden var påkoblet og tilgjengelig for verden på sosiale medier. Dette skapte utfordringer for informantene, i jobben de skulle gjøre som miljøterapeut. En informant beskrev det slik:

Tilgangen til ungdommene er jo til tider vanskeligere da. De er litt «off» rett og slett, og det er jo en utfordring (Informant 1).

Flere informanter beskrev at det var vanskelig å gjennomføre samtaler med ungdommene, og at mobilen ble som en mur mellom ungdom og miljøterapeut. Et informantutsagn som illustrerer det er følgende:

Noen ganger har jeg jo sett at telefonen blir, på en måte som en mur mellom meg og ungdommen. Det er jo kanskje når ungdommen har det tyngst, og der mobilen nesten blir suttekluten. Ungdommen ligger i sengen, med mobilen rett foran seg. Men ønsker ikke kontakt med meg som prøver å få kontakt. Da kjenner jeg på det at mobilen.. jeg skulle så gjerne vært den mobilen. Kan ikke jeg få trøste deg i stede (Informant 7).

En annen informant deler også erfaringen med at ungdommene kanskje ikke er helt til stede i miljøterapeutiske samtaler. Denne informanten beskriver det slik:

Det er vanskelig å få til gode samtaler, for de blir jo forstyrret hver gang det er lyd i telefonen. Jeg tror det er litt det «indre», som sier «nå er det lenge siden jeg har sett, nå må jeg sjekke». Så det er nok i hodet deres hele tiden, for eksempel i en samtale. Jeg tror nok behovet eller trangen til å få sjekket telefonen er der hele tiden, og det er nok det første de gjør etter en samtale (Informant 5).

5.3.3 Aktivitet som en del av miljøterapien

Informantene beskrev aktivitet som en viktig del av miljøterapien, men som stadig vanskeligere å få gjennomført. Flere av informantene uttrykte at dette var enklere før, før sosiale medier tok over hverdagen til ungdommene. En informant beskrev det slik:

Det er vanskelig å få med ungdommene på aktiviteter. Jeg blir jo litt pessimistisk, men det blir jo bare vanskeligere og vanskeligere. Det er mindre og mindre som fenger, det er liksom ikke stilig å dra på bowling lengre. Så vi sliter ikke akkurat ut disse

arenaene, eller skog og mark. Det er ingen tvil om at det tar mye tid med sosiale medier og slike ting. Så jeg synes det er veldig utfordrende å få de med (Informant 8).

En annen informant deler samme opplevelse, og beskriver det slik:

Det å få med ungdommene på aktivitet, og gjøre koselige ting sammen med personalet.. Det tror jeg var mye enklere før mobiltelefon-tida. Det var litt sånn nærmere forhold mellom personal og ungdom før (Informant 2).

Flere av informantene uttrykte frustrasjon over den digitale verden vi lever i. Alt foregår på internett, og via sosiale medier – og de undret seg over om ungdommene i det hele tatt får med seg hva som skjer i den virkelige verden. Sosiale medier er altoppslukende, og mye aktivitet og annet må vike for ungdommenes bruk av sosiale medier. Et informantutsagn som illustrer dette er følgende:

Det å gjøre ting sammen blir det mindre og mindre av. Et eksempel kan være juleforberedelsene i 2019, i forhold til juleforberedelsene i 2009. Det er jo en mil mellom disse to. Før var det julebakst, og ja.. alt var veldig annerledes. Men nå er det litt sånn «åh, er det jul?». Vi bakte jo pepperkaker og sånn her før jul selvfølgelig, men da satt mange av ungdommene på rommet sitt – med mobiltelefonen eller pcen foran seg. Så det er veldig synd. Men det finnes selvfølgelig unntak og altså, men for veldig mange – tror jeg mobiltelefon tar svært mye av tiden (Informant 9).

Videre beskrev informantene at tiden med sosiale medier utfordrer selv enkle hverdagslige gjøremål, som det å gå på butikken. Samtlige informanter fortalte om begrenset tid med internett på institusjonen. Dette førte til at ungdommene var opptatt av utnytte tiden med internett når de hadde den. Et informantutsagn som illustrerer dette er følgende:

Jeg tror at i mange tilfeller er internett-tiden så hellig, at den ødelegger for noe av arbeidet vårt. Vi har jo ungdommer her som ikke går ut for å kjøpe seg klær selv, fordi det er internettid når butikkene er åpne (Informant 7).

5.3.4 Hverdagen på institusjonen

Videre beskrev informantene at sosiale medier byr på flere negative konsekvenser for den hverdagslige strukturen på institusjonen. En god døgnrytme er blant annet noe som blir utfordret, som følge av mye tid brukt på sosiale medier. Denne erfaringen deler flere av informantene. En informant beskrev det slik:

Det er vell ikke tvil om at det er vanskelig for ungdommene å avslutte bruk av sosiale medier ved leggetid. Mye av det de holder på med på sosiale medier skjer på natta, så det tror jeg er en gjenganger. Og vi er jo opptatt av det å ha en god døgnrytme da, men det har blitt vanskelig å få til. På morgenen får vi ofte overlappa at ungdommene har snakka høyt med hverandre på telefonen – og via sosiale medier. Det har ulike grupper de bruker, og der er det mye aktivitet på natten (Informant 2).

En annen informant delte erfaringen, og beskrev det slik:

Noen ungdommer sier jo de må ha telefonen og bruke sosiale medier for å sovne. Da blir de jo ofte liggende til langt på natt. Det hjelper jo ikke akkurat på en god døgnrytme (Informant 4).

Videre beskriver flere av informantene at mobiltelefonen følger ungdommene til alle døgnets tider. Informantene fra en institusjon beskriver derfor at de har valgt å stenge internett under fellesmåltid. En informant beskriver det slik:

Vi har regulert internett-tiden, slik at den ikke er ved middag eller kveldsmat. Dette er fordi vi av erfaring vet at ungdommene ofte velger bort måltidene, for å bruke tid på sosiale medier. Vi tenker at det å delta i fellesmåltid gir mye trening, sosial trening –

og det er også nødvendig å få et regelmessig kosthold. Så det er jo en måte å regulere det på.. og for å legge til rette for noe annet (Informant 9).

På spørsmål om det noen ganger er behov for å inndra elektroniske kommunikasjonsmidler, beskriver informantene at dette er noe de kan gjøre – men at det heldigvis er sjelden det skjer. Samtidig er det flere informanter som kjenner på at dette stadig er et dilemma, fordi bruk sosiale medier, og mobiltelefon generelt, utfordrer hverdagen på institusjonen i så stor grad. En informant beskriver det slik:

Noen ganger skulle vell mobiltelefonene vært tatt inn flere ganger, i forhold til det med et god døgnrytme. Fordi det klarer de ikke å regulere selv. Det er jo en del av det å gi forsvarlig omsorg (Informant 1).

Informantene beskrev at de i mange situasjoner synes det var vanskelig å vite hva de egentlig skulle gjøre med telefonene. Aller helst ønsket de å inndra alt som var av elektroniske kommunikasjonsmidler. Men med dagens lovverk er ikke dette en langsiktig mulighet. Samtidig viste informantene god forståelse for at dette var noe ungdommene måtte få lov til å ha, og at vi heller burde forsøke å legge til rette for en god og fornuftig bruk. En informant beskrev dette slik:

Vi har jo forstått det at, dette med mobiltelefoner og sosiale medier er jo noe som samfunnet har. Vi skal jo ikke ha et samfunn i samfunnet. Selv om ungdommene bor på institusjon, så skal de jo ikke begrenses på alt (Informant 7).

5.3.5 Oppsummering av funn i tredje kategori

For å oppsummere, kan man si at ungdommens kontakt med familie og venner – kan være utfordrende. Miljøterapeutene har ikke mulighet til å regulere eller sjekke opp hvordan denne kontakten er. Her blir det viktig med godt samarbeid. Ungdommen oppleves utilgjengelig for miljøterapeuten, og telefonen kan bli som en mur mellom partene. Videre er det vanskelig å få ungdommene med på aktiviteter, og det er mindre og mindre som fenger. Ungdommen har også vanskeligheter med å avslutte bruk av sosiale medier ved leggetid, noe som går utover

døgnrytmen og fungering i hverdagen. Likevel er det sjelden miljøterapeutene velger å inndra mobiltelefonene, selv om de noen ganger skulle ønsket det.

5.4 Miljøterapeutens opplevelse med og bli filmet og tatt bilde av

Siste kategori jeg presenterer, er miljøterapeutenes opplevelse med å bli filmet og tatt bilde av. Sosiale medier gir ungdommene mulighet til å både gjøre opptak og ta bilder/videoer av ansatte, uten at det blir lagt merke til. Dette er et relativt nytt fenomen, og jeg ønsket derfor å spørre informantene om de hadde noe opplevelser og erfaringer på dette – og hvordan det eventuelt har preget de i ettertid. Seks av informantene fortalte om at det hadde opplevelser med og bli filmet av ungdommer på jobb. De resterende tre sa de trodde de ikke hadde blitt filmet. De hadde ikke bestemte opplevelser de kunne referere til, men sa det godt kunne være at det hadde skjedd.

5.4.1 Liten informasjon og kunnskap om temaet

De uttrykte en frustrasjon over å ha liten oversikt på dette området. Informantene beskrev også at de følte på at ungdommene hadde lite kunnskap om at det å ta bilde/filme andre uten samtykke er ulovlig. Et informantutsagn som beskriver dette er følgende:

Dette handler jo mye om informasjon til ungdommene også, at de kanskje ikke har den kunnskapen om at det er noe personvern som er veldig strengt egentlig. Så det føler jeg kanskje ikke helt går i tråd med utviklingen. Jeg føler det blir litt gjemt under en stol, det at det er veldig strengt (Informant 8).

Under intervjuene spurte jeg informantene om de kunne beskrive en situasjon, der de hadde blitt tatt bilde av/filmet, evt fremstilt på sosiale medier, uten samtykke. Informantene kom med ulike eksempler på dette, og flere av informantene hadde blitt fremstilt på sosiale medier. Av alle de som hadde blitt filmet eller blitt tatt bilde av, var noen fremstilt på sosiale medier – mens de andre ikke riktig visste. Det uttrykte at det godt kunne være de var fremstilt på sosiale medier, uten at de var klar over det. Et informantutsagn som beskriver dette er følgende:

Det kan nok være at jeg har blitt gjort opptak av, og diverse. Og det er jo ikke greit i det hele tatt. Vi visste jo at ungdommene her brukte de opptakene de gjorde, på en side på Facebook, mot barnevern. Vi visste at det var mye aktivitet der. Men jeg vet ikke sikkert om det ble lagt ut noe av meg, og jeg har heller ikke gått inn og sjekket. Jeg foretrekker å være lykkelig uviten (Informant 7).

Videre beskrev informantene ubehagelige situasjoner, der de hadde blitt filmet. En informant beskrev det slik:

Noen ungdommer skulle stikke av, og vi ansatte måtte følge på for å forsøke å snu det negative. Underveis snudde den ene ungdommen seg for å ta bilde av med. Jeg fikk det ikke helt med meg, men fikk høre i ettertid at det lå ute på Instagram. I tillegg var det andre situasjoner denne dagen, blant annet for vi måtte holde en ungdom. Da merket vi at ungdommen delte det på snap, og når hun startet å filme – eskalerte hun veldig. Hun ville liksom vise hvor «forferdelig» hun ble behandlet her. Vi opplevde at det var litt iscenesatt (Informant 5).

5.4.2 Dårlige rutiner for håndtering

I etterkant av hver historie, spurte jeg informantene hva dette gjør med de som privatperson og arbeidstaker. Samtlige av informantene sa at dette overhode ikke var greit, men at det dessverre ofte var en del av jobben. Informantene beskrev at dette var noe som ofte bare ble «hysjet» bort, og at arbeidsplassen ikke hadde noe særlig rutine for hvordan slikt skal håndteres. Informanten som opplevde situasjonen som e beskrevet, beskriver tiden i etterkant slik:

Vi hadde noen runder på det i etterkant, i forhold til hvordan vi skulle håndtere det på arbeidsplassen – for det er jo ulovlig. Men konklusjonen var at hvis vi ønsket å anmelde måtte vi gjøre det som privatpersoner, og arbeidsgiver skal ikke ha noen rolle i det. Det ble det sagt den gangen i hvert fall. Vi følte vi fikk lite «backing» når vi som privatpersoner skulle bli nødt til å ta tak i det (Informant 5).

Dette med dårlige rutiner på arbeidsplassen for hvordan man skal håndtere slike situasjoner, var noe som gikk igjen hos flere av informantene. Informantene beskrev at de ofte tenkte på at dette sikkert bare var noe de måtte takle. Samtidig beskrev en av informantene (Informant 1) at de i samtaler med ungdom måtte kunne stå for det de sa, og at de dermed ikke hadde noe å være redd for. Samtidig var dette noe som kunne prege arbeidshverdagen. Informantene uttrykker at det er ubehagelig å hele tiden skulle være på vakt for om ungdommen filmer deg eller ikke. De uttrykte en redsel for det å bli fremstilt på sosiale medier, og var ærlige på at dette var noe som kunne hemme de i arbeidet. Et informantutsagn som illustrerer dette er følgende:

Det kan jo virke hemmende også i arbeidssituasjon da, hvis man for eksempel vet at det er stor sannsynlighet for at en ungdom filmer deg når du kommer inn døra. For eksempel hvis du skal inn å gi en negativ beskjed, eller.. det kan jo faktisk også hende at man unngår den beskjeden akkurat da. Eller at man ikke stiller samme krav til den ungdommen, i frykt for å bli filmet på en måte (Informant 6).

Informantene beskrev at det var særlig i vanskelige situasjoner, de synes det var ubehagelig å tenke på om noen tok bilder/filme eller ikke. Det var også i slike sårbare situasjoner de stort sett hadde lagt merke til om noen rundt hadde filmet. Informantene beskrev at det var en ekkelt følelse, og at man aldri vet hvor disse bildene eller filmene blir av – og hva de eventuelt brukes til. De informantene som hadde opplevd og bli tatt bilde av eller filmet, fortalte at det var ungdom de jobbet med som hadde gjort det. En informant beskrev midlertidig en situasjon der informanten ble filmet av pårørende. Informanten beskrev det slik:

Det skjedde når vi hadde tilbakeføring av en ungdom her. Pårørende var tilstede, og vi fra institusjonen sto der, og skulle ta over ungdommen fra politiet. Da opplevde jeg at mor sto og filmet. Men politiet la merke til det, og tok hånd om det. Men ja, da ble jeg faktisk filmet av pårørende, det var ubehagelig. Jeg tror nok det at hadde den ikke blitt stoppet, så hadde den nok blitt lagt ut. Men så vet man jo heller ikke helt hva som filmes her i miljøet. Det er jo ikke så lett å få med seg når de sitter med telefonene, hva de egentlig gjør (Informant 2).

Informanten beskrev videre at i etterkant av denne situasjonen hadde de samtaler med politi, for hvordan de på best mulig måte kan håndtere slike situasjoner. Informanten beskrev det slik:

Det er jo veldig uheldig tenker jeg. Vi har snakket litt med politi og sånn, om dette. Og det synes jo kanskje at vi skulle vært strengere på det. For det er jo overhode ikke greit. Det er litt synd at det er sånn.. men det virker jo som barnevernsansatte skal tåle alt da (Informant 2).

Flere av informantene uttrykker at selv om det ikke er greit, er dette noe som de må tåle. Når jeg som forsker stiller spørsmål ved det, bagatelliserer de det – og sier det går bra. Flere av informantene følte på at det ikke er noe som helst system eller rutiner for hvordan det skal håndteres, og derfor blir det litt tilfeldig fra gang til gang. På bakgrunn av dette, beskrev de også at det kunne vært nyttig med mer opplæring i bruk av sosiale medier for ungdommene. Informantene beskrev at de ofte forsøkte og snakke med ungdommene om enkel nettvett, men at dette sikkert kunne vært gjort i enda flere tilfeller.

5.4.3 Oppsummering av funn i fjerde kategori

For å oppsummere, fortalte flere av miljøterapeutene om situasjoner der de hadde blitt tatt bilde av, i arbeidssituasjoner. De opplevde at ungdommene hadde lite kunnskap om temaet, og selv om det ikke er lov – var det dårlige rutiner for hvordan dette skulle håndteres. Dette kunne sette en stopper for arbeidet, og miljøterapeutene fortalte at det var ubehagelig å tenke på at de hele tiden kunne bli filmet eller tatt bilde av.

5.5 Oppsummering av funn

Funnene viser at sosiale medier er noe som opptar hverdagen til mange generelt, og også de ungdommene som bor på barnevernsinstitusjon. Informantene beskrev en hverdag for ungdommene som i stor grad var preget av lite aktivitet, og mye tid brukt på sosiale medier – foran en skjerm. Det informantene beskrev som det positive med sosiale medier var i hovedsak at ungdommene hadde mulighet til å ha kontakt med venner og familie. Dette ga de

mulighet til å oppleve tilhørighet, og mobiltelefonen og tilgang på sosiale medier, ble også noen gang sett på som en trygghet for ungdommen.

Videre kunne denne kontakten med venner og familie også være negativt. Dersom denne kontakten var negativ, kunne dette være med på å påvirke miljøterapien negativt. Andre faktorer som kunne påvirke miljøterapien negativt, var blant annet døgnrytme og for mye tid brukt på sosiale medier. Det meste måtte vike for tid brukt på sosiale medier, og dette kunne i stor grad oppleves som frustrerende for informantene. Informantene beskrev også situasjoner der de selv hadde opplevd å bli tatt bilde av eller filmet. Slike situasjoner hadde vært vanskelig å vite hvordan de skulle håndtere, både for informantene – men og for arbeidsplassen som helhet.

6.0 Drøfting av funn

Innledningsvis ble problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål presentert, og jeg vil nå diskutere disse med utgangspunkt i presenterte funn, teori og tidligere forskning.

Problemstillingen jeg presenterte innledningsvis, er følgende:

Hvordan opplever miljøterapeuter at sosiale medier påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon?

Av funnene kom det frem flere ulike faktorer ved sosiale medier som er av betydning for hverdagen på en barnevernsinstitusjon, og som utfordrer det miljøterapeutiske arbeidet. Her blir presenterte forskningsspørsmål aktuelle, da de er selve grunnlaget for påstandene jeg i dette kapittelet vil drøfte. Forskningsspørsmålene som ble presentert innledningsvis, er følgende:

- Hvordan utfordrer sosiale medier den hverdagslige struktur på en barnevernsinstitusjon?
- Hvordan utfordrer sosiale medier ungdommens deltakelse ved aktiviteter?
- Hvordan påvirker ungdommens kontakt med familie og venner, det miljøterapeutiske arbeidet?
- Hvordan påvirkes ungdommens psykiske helse, av sosiale medier?

Med disse forskningsspørsmålene som utgangspunkt, kom jeg ut fra funnene, frem til seks ulike påstander jeg ønsker å drøfte. Disse påstandene vil ta utgangspunkt i presenterte funn, teori og tidligere forskning. I kapittelet vil følgende påstander bli drøftet:

- Den hverdagslige strukturen utfordres
- Sosiale medier utfordrer relasjonen og kommunikasjonen mellom ungdom og miljøterapeut
- Ubegrenset samvær utfordrer miljøterapien
- Ungdom som lever to ulike liv
- «Streaks» går foran andre aktiviteter
- Barnevernsansatte skal tåle alt

6.1 Den hverdagslige strukturen utfordres

Av funnene kom det frem at sosiale medier utfordrer den hverdagslige strukturen på en barnevernsinstitusjon. Dette blant annet ved at ungdommer bruker sosiale medier til langt på natt, som går utover døgnrytme – og ellers fungering i hverdagen. I følge Kvaran og Holm (2012) handler miljøterapi om å bruk miljøet terapeutisk hele døgnet. Her blir en hverdagslig struktur med faste måltider og en god døgnrytme viktig. I de ulike forståelsene av miljøterapi, som er presentert – er det enighet om at struktur er en viktig del av det miljøterapeutiske arbeidet.

Likevel er dette noe som synes å være vanskelig å få til, med sosiale mediers fokus i hverdagen. Godt miljøterapeutisk arbeid, fordrer at alle miljøterapeuter er enige – og gjør det samme. Likevel virker det ikke som institusjonene har en samlet oppfatning om hva som er grei bruk av sosiale medier. Det er uklare regler, og derfor trolig vanskelig å vite hvordan sosiale medier skal reguleres. Av funnene kom det frem at det er vanskelig for ungdommene å avslutte bruk av sosiale medier ved leggetid. Dette vil påvirke den hverdagslige strukturen i stor grad, da en god døgnrytme er selve grunnlaget for god fungering i hverdagen. Med bruk av sosiale medier til langt på natt, vil resten av den hverdagslige strukturen være vanskelig å opprettholde. Funnene viser videre at det er vanskelig å få til felles måltid, som følge av at ungdom heller velger å bruke tid på sosiale medier. På denne måten faller felles måltid litt bort, og den sosiale treningen det er i å spise et måltid sammen forsvinner. Dette bekrefter påstanden om at sosiale medier utfordrer den hverdagslige strukturen på en barnevernsinstitusjon.

Videre viser funnene at ved en av institusjonene var internett-tiden regulert slik at ungdommene ikke hadde internett tilgjengelig under middag. Dette hadde de innført, som følge av lite oppmøte ved fellesmåltid – da ungdommene heller valgte å bruke tid på sosiale medier. Dette legger grunnlaget for en klar struktur ved institusjonen. Samtidig viser funnene at internett-tilgangen kan bli så hellig – at det går utover andre hverdagslige gjøremål, som det å dra å handle klær. På den ene siden, kan en slik strukturering være viktig, og nødvendig for det miljøterapeutiske arbeidet. Samtidig kan det være negativt, i den forstand at ungdommene får et unaturlig forhold til internett – og føler på en trang til å utnytte det, når de faktisk har det tilgjengelig. Likevel kan det tenkes at en slik klar struktur for dagen, er nødvendig – og en del av vår oppgave som miljøterapeuter.

Som miljøterapeuter skal en gi ungdommene bosatt på barnevernsinstitusjon god og forsvarlig omsorg, og det skal hele tiden være til det beste for barnet. Her kan det likevel diskuteres, om sosiale medier er til det beste for barnet. Dersom bruken av sosiale medier går utover søvn og et jevnt og godt kosthold, vil det da være grunn nok til å vurdere inndragelse av elektroniske kommunikasjonsmidler jf Rettighetsforskriften §11? Bunkholdt og Kvaran (2015) viser til at et systematisk endringsarbeid er selve hensikten med et institusjonsopphold. Med det tatt i betraktning bør kanskje bruk av sosiale medier reguleres i større grad. Funnene viser at det er svært sjelden mobiltelefoner faktisk blir tatt inn, men at de ansatte ved flere anledninger ønsker å gjøre det. Dersom ansatte velger å inndra mobiltelefonen til ungdommene, skal dette begrunnes i Rettighetsforskriften, og hensynet til barnets beste står sentral. Er det til barnets beste, å nekte bruk av sosiale medier – for å få til en god struktur på hverdagen? Dersom man spør barnet, vil svaret trolig være nei. Spør man derimot miljøterapeuten, vil noen trolig tenke at det kunne vært bra – for en periode. Kanskje er det det som skal til, for å få til godt miljøterapeutisk arbeid.

Samtidig skal vi ikke ha et samfunn, utenfor resten av samfunnet, som et informantutsagn sier. At sosiale medier eksisterer, får vi ikke gjort noe med – og det bør derfor heller legges til rette for god og fornuftig bruk. Likevel vil dette kunne være utfordrende. Sosiale medier er en så stor del av ungdommenes hverdag, og samtidig helt utenfor miljøterapeutenes kontroll. Ungdommenes bruk av sosiale medier er en hel verden, som vi voksne ikke har innsyn i. Det vil derfor være utfordrende, ved at deres hverdag består av så mye – som miljøterapeutene ikke er en del av. Miljøterapeutene og ungdommene på en institusjon, følger i stor grad samme hverdag. Likevel er denne totalt ulik fra hverandre, da sosiale medier i stor grad styrer ungdommenes hverdag. Dette vil trolig være til stor hinder for det miljøterapeutiske arbeidet. Sosiale medier er med ungdommen, både på opp- og nedturer i hverdagen.

6.2 Sosiale medier utfordrer relasjonen og kommunikasjonen mellom ungdom og miljøterapeut

Av funnene kom det frem at miljøterapeutene følte at det var et nærmere forhold mellom miljøterapeuten og ungdommen, før sosiale mediers inntog i barnevernsinstitusjoner. Dette vil

kunne utfordre det miljøterapeutiske arbeidet, da teorien viser at gode relasjoner er viktige. I de ulike forståelsene av miljøterapi, er det bred enighet om at relasjoner er viktig for arbeidet. Skårderud og Sommerfeldt (2013) viser til at det som best kan roe et menneske, er et annet menneske. I miljøterapeutisk sammenheng, kan det tenkes at det beste er om miljøterapeuten roer ned ungdommen. Likevel viser funnene at mange ungdommer finner trøst, trygghet og tilhørighet til mobiltelefonen – og sosiale medier. Funnene viser videre at kontakt med familie og nettverk, kan være fint for ungdommene – i en ellers vanskelig hverdag. Denne kontakten kan være dempende, og ungdommene har brukt mobiltelefonene til å regulere seg selv – fremfor å faste rundt seg med gjenstander. Funnene viser også at telefonen, og kontakt via sosiale medier, blir en trygghet og strategi for selvregulering. Dette kan, i noen grad, støttes av Sen og Broadhurst (2011) som viser til at kontakt med biologisk familie kan være positivt, og bidra til stabilitet. Dette forutsetter at kontakten ungdommen har på sosiale medier, faktisk er med biologiske foreldre. Dette er ikke kjent, og funnet kan derfor ikke bekreftes.

Videre viser funnene at telefonen, og bruken av sosiale medier, oppleves som en mur mellom ungdommen og miljøterapeuten. Det er vanskelig å komme i dialog med ungdommen, da de rett og slett er litt «off». Dette vil i stor grad påvirke relasjonen mellom miljøterapeuten og ungdommen, og dermed bekrefte påstanden om at sosiale medier utfordrer kommunikasjonen og relasjonen mellom miljøterapeut og ungdom. Videre viser Walter (2011) til at kommunikasjon via internett er preget av mer intimitet, og at vi deler mer av oss selv – enn vi ville gjort i ansikt til ansikt situasjoner. Med dette tatt i betraktning, kan det tenkes at det er lettere for ungdommene å snakke med noen via sosiale medier – om vanskelige situasjoner. Kanskje føles det tryggere for ungdommene å snakke med noen via sosiale medier, fremfor en miljøterapeut ansikt til ansikt. Dette gjør at det relasjonelle arbeidet, og miljøterapien generelt utfordres. Samtaler med ungdommen, er en del av miljøterapeutens oppgave – og ut fra funnene, er dette noe som utfordres som følge av bruk av sosiale medier. Kanskje er det slik at sosiale medier har ført til at vi ikke lenger har like stort behov for menneskelig kontakt.

Sosial kontakt med andre mennesker er et menneskelig behov. Alle mennesker trenger sosial kontakt med andre, og i hverdagen på barnevernsinstitusjon er dette en viktig del av det miljøterapeutiske arbeidet. I dagens samfunn, vil dette trolig utfordres av sosiale medier. Ungdommene vil i stor grad kunne få dette behovet dekket, ved bruk av sosiale medier. Dette vil kunne gå utover miljøterapeutenes kontakt med ungdommen, som igjen bekrefter

påstanden om at sosiale medier utfordrer relasjonen og kommunikasjonen mellom ungdom og miljøterapeut. Mobiltelefonen og kontakt via sosiale medier, tar på mange måte over miljøterapeutens oppgave. Som nevnt, er det ifølge miljøterapien, og Skårderud og Sommerfeldt (2013) et mennesket som best kan roe ned et mennesket. Det er ikke spesifisert noe om dette skal være ansikt til ansikt eller ikke. Likevel er det nærliggende å tro at det er det som menes, da miljøterapeutiske perspektiv i liten grad tar høyde for det moderne barnet – og deres bruk av sosiale medier.

I følge Larsen (2015) trenger barn som kommer til barnevernsinstitusjoner, høyt kvalifisert miljøterapeutisk personell. Disse ungdommene har ofte behov for noe mer enn «bare» god omsorg. Dette poengterer viktigheten av en god relasjon mellom ungdom og miljøterapeut. Med dette tatt i betraktning, kan det igjen diskuteres hvorvidt bruk av sosiale medier blant ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon, bør reguleres? Med ungdommenes bruk av sosiale medier, får ikke ungdommene det de trenger av hjelp – ved et opphold på barnevernsinstitusjon. Samtidig viser funnene, at miljøterapeutene har god forståelse for at elektroniske kommunikasjonsmidler – og bruk av sosiale medier, er noe ungdommene må få lov til å bruke. Å begrense bruk av sosiale medier, for å hjelpe til med eget relasjonsarbeid med ungdommene – vil trolig ikke være en langsiktig løsning. Dette vil kunne føre til motstand fra ungdommene, og dermed bidra til å svekke relasjonen ytterligere. Videre viste funnene at miljøterapeutene heller måtte forsøke å legge til rette for god og fornuftig bruk av sosiale medier.

I følge Valkenburg og Peter (2010) har vi en tendens til å åpne oss mer i kommunikasjon via sosiale medier – og kanskje er dette en av grunnene til at ungdom søker trygghet og støtte fra sosiale medier, og ikke hos miljøterapeuten. Med sosiale mediers inntog, er kommunikasjon i dagens samfunn i endring. Kanskje har vi kommet dit at miljøterapeuter må tenke innovativt. Hvordan skal en på best mulig måte komme i kontakt med ungdommen, og få en god relasjon – slik at man får snakket om vanskelige tema? Kanskje er det en mulighet å tilnærme seg ungdommen ved å ta kontakt via SMS eller sosiale medier. På denne måten kan man legge grunnlaget for samtalen. Det er ingen tvil om at sosiale medier er viktig for dagens ungdom, og som miljøterapeuter er det vår oppgave å møte ungdommen på deres plattform.

Likevel kan dette by på utfordringer, da det gir ungdommen mulighet til å tolke det som blir sagt/skrevet (Vossen & Valkenburg, 2016). Dette gjør det til en måte å kommunisere på, som trolig ikke er ønskelig i miljøterapeutisk sammenheng. I serien «Innafor», som er redegjort for, kom det frem at psykisk syke ungdom søkte trøst og støtte på sosiale medier. Av funnene kom det frem at dette kan være forståelig, da de ønsker å snakke med noen som kan kjenne seg igjen i de vonde følelsene – og forstå hvordan de har det. Likevel er det ønskelig å snakke med ungdommen for å finne strategier for å håndtere slike vanskelige følelser, slik at de slipper å søke trøst og støtte på sosiale medier. Her viser funnene, at miljøterapeutene tenker at åpenhet rundt tema er en viktig faktor. Dette støttes av Gjems (2009) som viser til at det er viktig å hjelpe barnet til å sette ord på egne erfaringer og opplevelser. På denne måten kan ungdommene føle på støtte fra miljøterapeuten, og oppleve regulerende samtaler. Her vil både relasjon og kommunikasjon mellom ungdom og miljøterapeut, være avgjørende.

I en miljøterapeutisk situasjon, er det mest ønskelig med en god relasjon og god kommunikasjon mellom ungdom og miljøterapeut. Likevel er sosiale medier en viktig del av ungdommenes hverdag, og dette vil kunne utfordre arbeidet. I en slik situasjon, vil det være viktig å huske at mobiltelefonen alltid er der for ungdommene – og at de kan finne mye støtte fra sosiale medier. Miljøterapeutene på jobb kommer og går flere ganger i løpet av en uke, og dette vil kunne være vanskelig for ungdommen. På denne måten, kan det være forståelig at ungdommen søker støtte fra venner og familie på sosiale medier, fremfor miljøterapeuter man kanskje ser en gang i uken. Samtidig er også ungdommen klar over at institusjonsoppholdet kun er midlertidig, og om kort tid vil ikke lengre miljøterapeutene være til stede for dem. Da kan det være godt å ha sosiale medier, for å holde kontakten med venner og familie.

6.3 Ubegrenset samvær utfordrer miljøterapien

Som ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon, kan kontakt med venner og familie, være både positivt og stabiliserende. Dette støttes av både funn og presentert teori. Å bo på barnevernsinstitusjon er ikke en ønsket situasjon, og målet er hele tiden at barnet skal forberedes på å flytte tilbake til familien, på hybel, eller i fosterfamilie. Dersom barnevernet har vedtatt omsorgsovertakelse, har barnet, noen ganger svært begrenset samvær med foreldrene. I enkelte tilfeller er samværet også med tilsyn. Til tross for dette, kan ungdommen

og foreldrene velge å ha så mye kontakt som de ønsker, via sosiale medier. Denne kontakten kan ikke begrenses av barnevernet, og vil derfor også være vanskelig for miljøterapeutene å få oversikt over. Av funnene kom det frem at ungdommene hadde mye kontakt med sine biologiske foreldre, og at det derfor kunne være vanskelig å komme i posisjon til miljøterapeutisk arbeid med den enkelte. Dette støttes av Aamodt og Mossige (2018) som viser til at dersom kontakten med biologiske foreldre er problematisk, kan det hemme relasjonen til de nye omsorgspersonene – altså miljøterapeutene. Dette vil kunne gå utover det miljøterapeutiske arbeidet, da det i følge Skårderud og Sommerfeldt (2013) er avgjørende med et god relasjon – for å få til godt miljøterapeutisk arbeid. Dette støttes av flere andre miljøterapeutiske perspektiv, blant annet Kvaran og Holm (2012), Larsen (2015) og Olkowska og Landmark (2016).

Dersom ungdommens kontakt med biologiske foreldre er av negativ art, vil det kunne være problematisk for det miljøterapeutiske arbeidet. På den andre siden, viser også funnene at kontakt med foreldre kan være dempende. Dersom ungdommen har foreldre som heier på den, og som tenker at oppholdet på institusjon er en god mulighet – kan kontakt med de være positivt for det miljøterapeutiske arbeidet. Dette støttes av Sen og Broadhurst (2011) og Scott, O'Neill og Minge (2005), som viser til at denne kontakten kan være stabiliserende. Videre kom det frem av funnene, at tett kontakt og samarbeid med familiene vil være avgjørende. På denne måten kan man regulere kontakten noe, og vite noe om hvordan kontakten mellom barnet og familien er. Dette bekreftes av Aamodt og Mossige (2018) som viser til at en slik kontakt skaper et behov for tett foreldresamarbeid.

De viser videre til at dersom kontakten mellom foreldre og barn er dårlig, er foreldresamarbeid den beste og kanskje mest reelle løsningen. Det er vanskelig å skulle stoppe, eller i det hele tatt begrense en slik kontakt. Det vises til at en åpen dialog med barnet og foreldrene vil være viktig, og også gjerne før ungdommen flytter inn på institusjonen. Dette støttes også av funnene, som viser at tett foreldresamarbeid er viktig. Dette kan tyde på at institusjonene i noen grad, har rutiner for hvordan kontakt mellom ungdom og biologiske foreldre skal håndteres. Kanskje bør barnets bruk av sosiale medier bli en del av kartleggingen, i tiden fremover? Ved inntak på institusjon kartlegges både familie, venner og oppvekst. Vel så viktig i dagens samfunn, er kanskje også bruk av sosiale medier. Dersom bruken av sosiale medier, og kontakt med familie er av negativ art – er trolig dette noe som

bør bli kjent så tidlig som mulig. På denne måten blir det lettere for miljøterapeutene å kunne gi råd og veiledning til familien som helhet, om hvordan de på best måte kan støtte barnet under institusjonsplasseringen. Dette vil kunne være viktig for det miljøterapeutiske arbeidet som skal gjøres i tiden fremover.

Dette vil også være gjeldende dersom ungdommen generelt bruker mye tid på sosiale medier, for eksempel kontakt med venner, deler mye av seg selv – eller følger med på influencere. Kanskje ville det vært nyttig for miljøterapeutene å vite noe om ungdommens generelle bruk av sosiale medier, så tidlig som mulig i arbeidet. En åpen dialog om temaet, vil kunne gjøre både ungdommen og miljøterapeuten bevisst. Sosiale medier er noe vi ikke kommer unna, og det vil derfor være viktig å ta tak i det – fremfor å late som det ikke eksisterer.

6.4 Ungdom som lever to ulike liv

Sosiale medier er i stor grad preget av en vellykkethet, og funnene viser at dette er noe miljøterapeutene tenker at påvirker ungdommene. I ungdomsårene er man lett-påvirkelige, og kanskje særlig når en er bosatt på institusjon. Dette er barn i krise, som forsøker å finne sin plass og fremtid i verden. Kanskje ønsker man å være som alle andre, og det kan tenkes at man da forsøker å gjøre det som skal til for å passe inn i mengden. Funnene viser at miljøterapeutene peker på at ungdom i stor grad forsøker å måle seg opp mot en vellykkethet, og at dette er iboende hos mennesker. Selv om man bor på barnevernsinstitusjon, uten noen av sine nærmeste – og i en stor livskrise, ønsker man altså å fremstå så vellykket som mulig.

Dette støttes av Hilmarsen og Arnseth (2017) som viser til at ungdom er bevisst at bilder de deler, blir sett og vurdert av andre. Ungdommenes identitet, skapes i stor grad på sosiale medier – ved å få tilbakemeldinger fra andre. Andres meninger og respons på det en legger ut, er viktige for ungdommens identitetskonstruksjon. Det er viktig å fremstå så sosialt attraktiv som mulig, for å bli likt av andre – og Instagram handler mye om å vise seg frem fremfor daglig kommunikasjon. Funnene bekrefter at dette er gjeldende, også for ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon. Funnene viste at miljøterapeutene hadde forståelse for at når ungdommene delte bilder, er dette et ønske om bekreftelse fra de en har som venner/følgere på sosiale medier. Det er et ønske om positiv tilbakemelding. Videre viste funnene ungdom

som redigerte bilder, og la frem disse på en slik måte at vennene på sosiale medier skulle tro at ungdommen reiste verden rundt – og levde et svært vellykket liv. Realiteten her, var at ungdommen satt inne på rommet, og kviet seg for å gå ut døren – og jobbet hardt for å kunne klare å bo på hybel alene. Kanskje følte ungdommen på en makt i sosiale medier, makt til å prestere? Fremstillingen av denne personen på sosiale medier, er helt ulikt fra hvordan situasjonen er i den virkelige verden. Likevel vil trolig denne fremstillingen, og respons fra sosiale medier, påvirke ungdommens identitet jf. Hilmarsen og Arnseth (2017).

Ungdommen på sosiale medier, var ikke til å kjenne igjen for miljøterapeutene som jobbet med henne. Dette vil i stor grad kunne utfordre miljøterapien, da det er lite samsvar mellom det ungdommen selv opplever som virkelighet, og det miljøterapeutene ser på som utfordringer. Dette eksempelet sier noe om hvor viktig det er for ungdom, å fremstå så vellykket som mulig på sosiale medier – til tross for store utfordringer i det virkelige liv. Dette vil utfordre miljøterapien. Hvem er egentlig denne ungdommen vi skal forsøke å hjelpe videre? Utfordringer og behov som ble kartlagt ved inntak, er kanskje bare en brøkdel av det som er gjeldende – dersom man legger til bruken av sosiale medier.

Thompson (2001) viser til at mennesker med symbolsk makt, har innflytelse og mulighet til å påvirke andre. I dagens samfunn har influencere blitt et kjent begrep, og disse innehar en slik makt. De har opparbeidet seg respekt og anerkjennelse, og har mulighet til å påvirke sine følgere. Sårbare barn og ungdom, vil kunne bli påvirket av disse – og trolig også ønske å være som de. Det kan være et stort psykisk press, og man kan føle seg mislykket dersom en ikke har mulighet til å prestere på samme måte som de. Hvordan dette påvirker de utsatte barn og unge, vil trolig variere – men at det påvirker, er det vell ingen tvil om. På sosiale medier legger man ut livets fine øyeblikk, slik at alle skal få se hvor bra livet kan være. Det har nylig vært 17. mai feiring, og på en slik dag er alle med familie og venner, og feirer med god og «insta-vennlig» mat, de fineste antrekk, og med de rundt seg som betyr aller mest. Blogger og influencer Martine Halvorsen, fortalte i den forbindelse, at 17. mai ikke var noe hun gledet seg til – nettopp fordi hun følte seg ensom, som ikke var invitert i de store feiringene som mange viser at de er på. Hun skrev i sitt blogginnlegg at «det føles ofte som at Norge har bursdag, og at jeg ikke er invitert» (Halvorsen, 2020).

For mange barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon, vil de trolig kjenne seg igjen i nettopp dette utsagnet. De har sosiale medier, også på 17. mai og andre høytider, og får da se hvor fint og flott alle har det. På denne dagen, er de som vanlig sammen med ansatte som forsøker å gjøre dagen deres så fin som mulig. Likevel er dette profesjonelle, og trolig ikke de de aller helst ville feiret med. Dette vil trolig påvirke det miljøterapeutiske arbeidet, da ungdommene hele tiden blir påminnet deres situasjon. Kanskje vil de bare være som alle andre, de de ser opp til på sosiale medier. For ungdommene, kan dette være flaut å innrømme. Det at de faktisk føler seg ensomme, både på 17. mai, «årets beste dag» som mange kaller den – men også andre dager. Dersom de ikke er åpne med miljøterapeutene om dette, kan sosiale medier nok en gang være som en mur mellom ungdommen og miljøterapeuten.

I funnene ble ikke denne ensomheten, som sosiale medier kan føre til, nevnt. Funnene viser at miljøterapeutene har tanker om at sosiale medier fører til psykisk press på ungdom, og bærer preg av vellykkethet. Alt ungdommene får se at de går glipp av, som følge av sosiale medier, er likevel ikke nevnt. Det kan derfor se ut til at miljøterapeutene i liten grad, har forståelse for denne siden ved sosiale medier. Dette vil i stor grad påvirke hverdagen, og det miljøterapeutiske arbeidet – da det for ungdommen kan føles som de «ikke bryr seg». Godt miljøterapeutisk arbeid fordrer gode relasjoner, og for å få til det – må man være ærlige og åpne med ungdommen. Man må tørre å snakke om alt, også vanskelige tema. Kanskje vil ungdommen utad, vise at det er koselig med rolig 17. mai feiring på institusjonen, sammen med ansatte. På sosiale medier, kan ungdommen likevel tenke at livet er kjipt – fordi alle andre har en mye finere dag enn meg.

Sosiale medier bærer også preg av at man deler mye om seg selv, både for venner – men også for de man kanskje ikke kjenner så godt. «Erikas liv på institusjon» er et eksempel på dette, der en ung jente deler ukritisk av eget liv. Dette betegner Walter (2011) som «hyperpersonlig», og beskriver det som kommunikasjon der vi deler mer av oss selv – enn vi ville gjort i det virkelige liv. Mange kjenner kanskje på en makt i sosiale medier, ved at en må dele av seg selv. Av funnene, kom dette i liten grad frem som et aktuelt problem. Miljøterapeutene kom ikke med utsagn, som tilsier at dette er aktuelt for deres ungdommer – verken i liten eller stor grad. Dette kan tyde på at miljøterapeutene i liten grad, har innsikt i det som foregår på smart-telefonene til sine ungdommer. Dette bekrefter igjen, tanken om at

ungdommene lever to ulike liv – og at dette påvirker hele deres hverdag på institusjonen. For ungdom, er sosiale medier blitt en så stor del av hverdagen. Selv om de noen ganger, kanskje kunne tenkt seg å slette alt av sosiale medier, for å unngå all påvirkning fra den digitale verden – vil dette ikke vært mulig i lengden. I dagens samfunn, er det nærmest blitt et krav å ha en profil på ulike sosiale medier, for eksempel for å motta informasjon om ulike fritidsaktiviteter. Skal en være sosial med jevnaldrende, er også sosiale medier en forutsetning – for å kunne henge med på samtalen og det sosiale samspillet generelt. På denne måten kan det tenkes av en slik deltakelse i to ulike verdenes, er blitt et krav for dagens ungdom. Dette er utfordrende for miljøterapien, da vi som miljøterapeuter ikke har innsyn til den digitale verden som de er en del av.

Det samme gjelder for det skjulte nettverket «Trigger Warning», som NRK avslørte i høst. Funnene viser at dette var noe miljøterapeutene hadde fått med seg, og at de syntes det var vanskelig å vite hvordan en skulle håndtert en slik situasjon. Samtlige informanter beskrev at de hadde tenkt tilbake på ungdommer de hadde jobbet med, men trodde ikke at dette var gjeldende for noen av de. Likevel var 500 norske jenter en del av dette nettverket, og mange var tilknyttet psykiatri eller barnevern. Det er derfor sannsynlig at i hvert fall en av disse jentene, var eller hadde vært ungdommen til en av mine informanter. Det er derfor grunn til å tro at miljøterapeutene hadde lite kunnskap om temaet, og ikke hadde tenkt på det som aktuelt for sine ungdommer. Videre viser funnene at miljøterapeutene kunne forstå hvorfor ungdommene søkte trøst og støtte på sosiale medier. Likevel vitner dette om miljøterapeuter som forstår at jobben de forsøker å gjøre, ikke kan måle seg med det sosiale medier har å tilby. Sosiale medier vil alltid være et hodet foran miljøterapeutene, i utviklingen.

6.5 «Streaks» går foran aktiviteter

Teori som er presentert, viser at «streaks» er noe som opptar mange av dagens barn og unge. Dette støttes av funnene, og bekrefter derfor at dette også er gjeldende for ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon. Funnene viser at streaks preger hverdagen i stor grad, og utfordrer miljøterapien på den måten at alt annet blir irrelevant for ungdommen. Streak er så viktig, at ungdom velger bort andre aktiviteter – for å kunne opprettholde den. Denne avhengigheten fører til en annen måte å jobbe på, for miljøterapeutene. Funnene viser at de blir nødt til å

risiko-vurdere på en helt annen måte, nå som sosiale medier er en del av hverdagen til barn og unge. Dersom det blir dårlig vær, må en tenke over at internettet kan bli borte, og dersom internettet blir borte, kan det føre til utageringer – som følge av en stor avhengighet til bruken av sosiale medier. Dette funnet, bekrefter tanken om at sosiale medier påvirker hverdagen og arbeidet på en barnevernsinstitusjon.

Videre viser funnene at man skal ha en viss forståelse for hvor viktig dette med sosiale medier og streaks, er for ungdom. Likevel vil det kunne være vanskelig å forstå alt som foregår i den digitale verden – da det er blitt så altomfattende. Støstad (2017) viser til at ungdom bruker mye tid på sosiale medier, mens de er sammen med andre, eller generelt gjør andre ting. Dette vitner om en avhengighet, som styrer hverdagen til de unge. De ulike forståelsene av miljøterapi, nevner aktivitet som en viktig del av arbeidet, og Larsen (2015) viser til at aktiviteter har en strukturerende egenskap. Videre viser Polgar og Landry (2004) til at aktiviteter er helsefremmende, ved at det bidrar til økt fysisk, psykisk og sosialt velvære. Man kan derfor si at det er enighet om at aktivitet er en viktig del av hverdagen på institusjon. Til tross for dette, er dette vanskelig å få til for miljøterapeutene – om en ikke skal regne med bruk av sosiale medier som en aktivitet. Dersom dette regnes med, er dagens ungdom hele tiden i «aktivitet».

Videre viser funnene at miljøterapeutene følte på en frustrasjon, over denne avhengigheten til sosiale medier. Sosiale medier gjør at de nesten ikke får med seg hva som foregår i den virkelige verden, og at den sosiale kontakten forsvinner. Sosiale medier gjør det mulig å være sosial, selv når man sitter alene på rommet sitt. Dette kan føre til at ungdom som synes sosiale settinger er vanskelige, slipper å utfordre seg selv – fordi de kan være sosiale bare ved å bruke sosiale medier. Dette fører til at dørstokkmila blir endra lengre. Det blir enda vanskeligere å skulle møte andre, og den kompetansen på sosial samhandling forsvinner – i følge funnene. Samtidig kan sosiale medier føre til sterke sosiale relasjoner for ungdom, selv om man sitter alene på rommet sitt meste parten av tiden. Denne kontakten skal man ikke undervurdere, da det kan være viktig for den enkelte – og bety mye i en ellers vanskelig og utfordrende hverdag.

Funnene viser også at miljøterapeutene opplever at det er vanskelig å få til gode samtaler med ungdommene, da de stadig blir forstyrret av telefonen som varsler at noe skjer.

Miljøterapeutene tror det er en indre trang til å sjekke, som hele tiden påvirker ungdommene – og at dette trolig er det første de gjør etter en samtale. Dette kan sammenlignes med Mistra et al (2014), som Aalen (2015) henviste til. De gjorde observasjon av kafégjester, og fant at mange sjekket telefonen sin oftere enn hvert femte minutt – selv uten å ha fått varsler. Dette kan tyde på en avhengighet, knyttet til sosiale medier. Aalen (2015) viser til begrepet aktivitetsavhengighet, og viser til at avhengighet til sosiale medier kanskje kan bli en anerkjent diagnose i fremtiden. Med funnene i denne oppgaven lagt til grunn, kan det tenkes at dette blir en diagnose som blir vanlig for svært mange ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon. Aalen (2015) viste videre til Griffith (2005) som har forsket på aktivitetsavhengighet. Han har presentert seks ulike kriterier, som må oppfylles for at en skal være avhengig. Dersom man tar utgangspunkt i at sosiale medier er aktiviteten, og sjekker disse opp mot Griffiths seks kriterier, ut fra funnene – vil det trolig resultere i at barn og unge er avhengige.

Det første kriteriet er at aktiviteten dominerer tanker og oppførsel, og tar oppmerksomheten bort fra andre ting. Ut fra funnene, kan dette bekreftes – blant annet med at ungdommer ikke ønsket å dra på butikken for å handle seg klær, fordi det var internettid. Andre kriteriet er at humørendringer finner sted. Dette kan også bekreftes av funnene, ved at ungdom blir stressa og opplever en krise, når det ikke er internett – og de får opprettholdt streaken på Snapchat. Tredje kriteriet er at toleransen øker over tid, og at man stadig må ha større «doser» for å bli fornøyd. Dette er vanskelig å måle individuelt, ut fra funnene. Likevel viser funnene at bruken av sosiale medier har økt betraktelig de senere år, og kan ut fra det – også bekreftes. Det fjerde kriteriet er at en får abstinenser, som gjør at man opplever ubehagelige følelser dersom man blir avbrutt. Dette kan bekreftes av funnene, ved at miljøterapeutene må risiko-vurdere på en helt annen måte, dersom det blir dårlig vær – og internettet blir borte. Dette kan føre til utageringer, og dermed også svært ubehagelige følelser for ungdommen.

Det femte kriteriet er at aktiviteten har negative konsekvenser som går utover jobb, skole eller relasjon til venner og familie. Dette bekreftes av funnene, blant annet ved at ungdommene har vanskeligheter med å avslutte bruken ved leggetid – og derfor får en dårlig døgnrytme som påvirker skolegang. Det bekreftes også, ved at ungdommene er litt «off» - og dermed

vanskelig å få kontakt med, noe som igjen vil gå utover relasjonen. Det sjette kriteriet handler om at man opplever manglende kontroll, og bruker mer tid enn man hadde tenkt. Dette er vanskelig å bekrefte ut fra funnene, da det ikke nevnes konkret. Det vil likevel være nærliggende å tro at dette også er gjeldende, da det i funnene presenteres flere faktorer som tilsier at ungdommene bruker mer tid enn de selv tror og bør, på sosiale medier. Ut fra disse seks kriteriene, og funnene – kan det tyde på at ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon er avhengige av sosiale medier. En slik avhengighet vil i stor grad påvirke hverdagen på en institusjon, og det miljøterapeutiske arbeidet som gjøres.

6.6 Barnevernsansatte skal tåle alt

Av funnene, kom det frem at miljøterapeutene står i mange vanskelige og utfordrende situasjoner, som følge av bruk av sosiale medier. Miljøterapeutene hadde opplevd å både bli tatt bilde av, og filmet på jobb – og uttalte at dette kan utfordre miljøterapien. Som miljøterapeut, gikk de ofte rundt med tanken om at det kan hende det blir gjort opptak av dem – i arbeidet. Dette kunne for eksempel være til hindre for arbeidet, ved at de unngikk å ta en samtale de visste kom til å bli vanskelig for ungdommen – i frykt for å bli gjort opptak av. Dette vil i stor grad påvirke det miljøterapeutiske arbeidet, da samtaler med ungdommen er en viktig del av det.

Videre viser funnene at miljøterapeutene følte de hadde lite oversikt på området, og var usikre på hva som er greit å godta og ikke. Dette gjaldt også for ungdommene, ved at miljøterapeutene opplevde at ungdommene hadde lite kunnskap om hva som er greit og ikke, med sosiale medier. Dette kan tyde på at institusjonene generelt har lite fokus, og kanskje også kunnskap, på bruk av sosiale medier. Som nevnt tidligere, har utviklingen av sosiale medier gått så fort, at vi ikke har hatt mulighet til å følge den. Kanskje er dette grunnen til at institusjonene har lite kunnskap og fokus på temaet sosiale medier? Dette støttes av funnene, som sier at arbeidet ikke går i tråd med utviklingen. Kanskje hadde det vært en idé å ha mer fokus på generell nettvett, ved institusjonene – både blant ansatte og ungdommene.

Å bli filmet på jobb, eller hele tiden frykte at noen filmer eller gjør opptak av deg – er ingen god følelse. Dette er ulovlig, og funnene viser at miljøterapeutene er enige i at det overhode

ikke er greit. Likevel viser funnene også at miljøterapeutene tenker at det dessverre er en del av jobben. Dette vitner om dårlige rutiner for håndtering, ved institusjonene. Dette støttes av funnene, som sier at miljøterapeutene følte på lite støtte fra ledelse – ved hendelser hvor de ble tatt bilde av eller filmet. Dette måtte de håndtere på egen hånd, og dersom de ønsket å anmelde – måtte dette skje som privatperson. Dette vil i stor grad kunne påvirke arbeidet ditt som miljøterapeut, og hele hverdagen på en institusjon. Med vissheten om at det er ditt eget ansvar og problem, dersom noe skjer – vil du trolig unngå slike situasjoner, så langt det går. Dette vil kunne sette en stopper for det miljøterapeutiske arbeidet, for eksempel ved at du unngår utfordrende situasjoner – som vanskelige samtaler eller gjentatte vekkinger. Dette støttes av funnene, som viser at sosiale medier kunne hemme miljøterapeutene i arbeidet, ved at de unngår en samtale, eller stiller mindre krav til ungdommen. På denne måten får sosiale medier også makt over deg som miljøterapeut.

På denne måten blir ikke miljøterapien utført, i henhold til teoretiske perspektiver på miljøterapi. Det er miljøterapeutens oppgave å sette klare rammer for ungdommen, for å oppnå utvikling – slik at institusjonsoppholdet ikke bare blir «oppbevaring» av ungdommene. Et opphold på institusjon skal forberede ungdommen på det videre liv, enten i en fosterfamilie, på hybel, eller hjem til familien. For å få til dette, er det viktig å bruke miljøet terapeutisk hele tiden. Selve hverdagen på institusjonen, og tilretteleggingen av den, er terapien. Med ungdommens bruk av sosiale medier, er dette noe som i stor grad utfordres. Funnene viser at ungdommene ofte sitter med telefonene, og at det derfor er vanskelig å vite hvor mye som filmes og ikke. Det var heller ikke klare retningslinjer for ungdommenes bruk av telefon i fellesarealene, som gjør at miljøterapeutene kan bli filmet hele tiden og når som helst.

Videre viser funnene at miljøterapeutene bagatelliserer det å bli filmet eller tatt bilde av. De er enige i at det ikke er greit, men synes det er vanskelig å vite hva de egentlig kan gjøre med det. De følte det ikke var noe system for hvordan det skulle håndteres, og at det derfor ble litt tilfeldig fra gang til gang. Dette vitner, nok en gang, om dårlige rutiner fra ledelsen. Dette kan på den ene siden, tyde på liten forståelse for temaet og problematikken. På den andre siden kan det være at temaet bruk av sosiale medier, og hvordan en skal håndtere det på en barnevernsinstitusjon, har falt litt mellom alt det andre de skal ha oversikt over. Institusjonsarbeid krever hele tiden innovative tanker, for å hele tiden utvikle arbeidet i takt

med resten av samfunnet. Det kan se ut til at bruken av sosiale medier har blitt avglemt i dette arbeidet, og av institusjonene har behov for utvikling på det området i tiden fremover. Sosiale medier er ikke noe som kommer til å forsvinne, og vi må derfor lære oss hvordan vi bør håndtere det. Med gode rutiner for håndtering, vil det trolig være lettere å utføre godt miljøterapeutisk arbeid.

7.0 Avslutning

Hensikten med denne studien, har vært å utforske temaet sosiale medier – og hvordan det kan påvirke hverdagen på en barnevernsinstitusjon, og det miljøterapeutiske arbeidet. Sosiale medier har de senere år utviklet seg i rekordfart, og blitt noe som mange bruker mye tid på. Dette er også gjeldende for barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon.

Funnene viser at sosiale medier, i stor grad, påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Jeg har i studien forsøkt å drøfte funnene, sett i lys av relevant teori og tidligere forskning som har blitt redegjort for. Her har miljøterapi, kommunikasjon og makt vært tre hovedpunkter. Ungdommene bruker mye tid på sosiale medier, og miljøterapeutene beskriver at dette går utover andre hverdagslige gjøremål. Samtidig kan sosiale medier oppleves som en trygghet for ungdommene. Her får de mulighet til å kontakt med venner og familie, døgnet rundt. Dette kan gi en følelse av tilhørighet, som vil være positivt for ungdommen. Likevel vil dette også kunne by på utfordringer. Sosiale medier er en tidstyv, og bruken går på bekostning av andre aktiviteter i hverdagen. Kontakt med biologiske foreldre, kan også være negativt for institusjonsoppholdet – og det miljøterapeutiske arbeidet. Dette er dersom denne kontakten ikke er positiv for ungdommen. Det er vanskelig å skulle regulere denne kontakten, og i slike tilfeller er tett foreldresamarbeid den beste og mest reelle løsningen. Dette viser både funn og teori. Funnene kan videre tyde på at ungdom bosatt på barnevernsinstitusjon er avhengige av sosiale medier. Dette vil påvirke hverdagen, i den forstand at det miljøterapeutiske arbeidet utfordres.

Videre kan funnene tyde på at institusjonene har lite kunnskap og forståelse for sosiale medier. Dette vil igjen føre til dårlige rutiner for hvordan man skal håndtere bruk av sosiale medier på en barnevernsinstitusjon. Sosiale medier er relativt nytt for mange, både ungdommene, miljøterapeutene og ledelsen på en barnevernsinstitusjon. Funnene tyder på at alle disse kunne hatt behov for mer kunnskap og forståelse for bruk av sosiale medier. Ungdommene har trolig lite forståelse for hva som er lov og ikke, og hva som er lurt å legge ut, og ikke. Miljøterapeutene har trolig lite innsikt i hva som foregår på sosiale medier, for ungdommene – og ledelsen på en barnevernsinstitusjon har dårlige rutiner for hvordan institusjonen som helhet skal håndtere ungdommenes bruk av sosiale medier. Samtidig er det,

som miljøterapeut, vanskelig å komme i posisjon til ungdommene, når det gjelder sosiale medier. Hva bør vi gjøre for å håndtere dette på best mulig måte?

7.1 Forslag til videre forskning

Bruk av sosiale medier, er absolutt noe som kommer til å eksistere – også i fremtiden. Det er vil derfor være et interessant tema for videre forskning, også i tilknytning til hverdagen på en barnevernsinstitusjon. Denne studien viser at sosiale medier generelt påvirker hverdagen på en barnevernsinstitusjon. I studien kom det frem at det er lite kunnskap og fokus omkring temaet, i tilknytning til det miljøterapeutiske arbeidet. Det miljøterapeutiske arbeidet vil i stor grad preges av sosiale medier, og det vil derfor kunne være nyttig å forske videre på dette. For at miljøterapeuter på en barnevernsinstitusjon skal kunne utføre sitt arbeid, må arbeidet i større grad ta hensyn til det moderne barnet.

Kanskje bør det forskes videre på hvordan miljøterapeuter på best mulig måte, kan tilrettelegge den miljøterapeutiske hverdagen – med sosiale medier som en del av den. Utvalget og omfanget i denne studien, er ikke stort nok til at man kan konkludere med noe. Likevel tyder studien på at dette er et tema som det trengs mer kunnskap om. Videre kan det også være nyttig å forske på sosiale mediers betydning for barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon, og hvordan miljøterapeuter bør ha forståelse for dette. Barn og unge bosatt på barnevernsinstitusjon finner trøst og støtte på sosiale medier. Denne relasjonen og tilhørigheten skal man ikke undervurdere. Likevel viser tidligere forskning at dette kan være utfordrende. Dette kan føre til usikkerhet for miljøterapeuter, og dermed utfordre det miljøterapeutiske arbeidet.

Utfordringer og problematikk knyttet til bruk av sosiale medier blant barn og unge under offentlig omsorg, er i liten grad satt på dagsordenen. Og hvem vet, kanskje vil dette være en del av pensum på fremtidige barnevernspedagog-utdanninger?

8.0 Litteraturliste

Aalen, I. (2015) *Sosiale medier*. Bergen: Fagbokforlaget.

Attrill, A. (2015). *The manipulation of online self-presentation: Create, edit, re-edit and present*. Springer.

Bakken, A. (2018). Ungdata 2018. Nasjonale resultater 2018. NOVA rapport 8/8. Oslo: NOVA. Tilgjengelig fra: <file:///Users/kineebbesen/Downloads/Ungdata-2018.%20Nasjonale%20resultater.pdf> (11.04.20)

Berg, B., Paulsen, V., Midjo, T., Haugen, G. M., Garvik, M., & Tøssebro, J. (2017). Myter og realiteter. Innvandreres møter med barnevernet. *NTNU Samfunnsforskning*. Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2451555/Myter%20bog%20realiteter%20-%20bendelig.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (12.03.20)

Birkjær, M. & Kaats, M. Nordisk Ministerråd (2019). *#StyrPåSoMe – Er sociale medier faktisk en trussel for unges trivsel?* Hentet fra: http://medienorge.uib.no/files/Eksterne_pub/Some-trussel-2019.pdf (19.05.20)

Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007). *Social network sites: Definition, history, and scholarship*. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230. Hentet fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x> (20.03.20)

Brandtzæg, P. B. (2012). Social networking sites: Their users and social implications—A longitudinal study. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(4), 467-488. Hentet fra: <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2012.01580.x> (20.03.20)

Buudir (2020, 29. april). *Barn og unge som bor i fosterhjem eller institusjon*. Hentet fra: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/Barn_og_unge_plassert utenfor_hjemmet/ (18.05.20)

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Burr, V. & Butt, T. (2000) Psychological Distress and Postmodern Thought I D. Fee (red.), *Pathology and the postmodern Mental illness as discourse and experience, Inquires in social construction*. London: SAGE Publications.

Bøe, T. D. & Thomassen, A. (2017). *Psykisk helsearbeid. Å skape rom for hverandre*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget

Cramer, S. (2017). *#statusofmind*. Hentet fra: <https://www.rsphorg.uk/our-work/campaigns/status-of-mind.html>

Christensen, B. A., Jørgensen, S., Olsen, S. P. & Rasmussen, T. (2015). *Viden og videnskapsteori i sosialt arbeide*. København: Hans Reitzels Forlag.

Colliander, J. & Dahlén, M. (2011). Following the Fashionable Friend: The power of Social Media – Weighing the Publicity Effectiveness Of blogs versus Online Magazines. *Journal of Advertising Research*, 51 (1) Hentet fra: <http://www.journalofadvertisingresearch.com/content/51/1/313> (05.05.20)

Dahl, R. A. (1973). *Etter revolusjonen? Makt og medbestemmelse i et godt samfunn*. Oslo: Dreyers forlag

Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dibble, J. L., Hartmann, T., & Rosaen, S. F. (2016) Parasocial Interaction and Parasocial Relationship: Conceptual Clarification and a Critical Assessment of Measures. *Human Communication Research*, 42, 21-44. Hentet fra: https://www.researchgate.net/publication/273792904_Parasocial_Interaction_and_Parasocial_Relationship_Conceptual_Clarification_and_a_Critical_Assessment_of_Measures (10.05.20)

Drugli, M. B. & Onsjøen, R (2010). *Vanskelige foreldresamtaler: gode dialoger*. Oslo: Cappelen Akademiske forlag

Edvardsen, I. & Helljesen, V. (2019, 1. november). Rådgiver for barnevernet: - Sosiale medier ligger hele tiden noen skritt foran oss. *NRK*. Hentet fra: https://www.nrk.no/dokumentar/radgiver-for-barnevernet_-_sosiale-medier-ligger-hele-tiden-noen-skritt-foran-oss-1.14756570 (19.05.20)

Engelstad, F. (2005). *Hva er makt?* Oslo: Universitetsforlaget

Eriksen, T. H & Sajjad, T. A. (2015). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo: Gyldendal

Evensen, L. (2016, 8. august). Sosiale medier, den femte statsmakt, er livsfarlig. *Nettavisen Nyheter*. Hentet fra: <https://www.nettavisen.no/meninger/evensens/sosiale-medier-den-femte-statsmakt-er-livsfarlig/3423454175.html> (18.05.20)

Foucault, M. (1983). *The subject and power*. *Critical Inquiry*. Hentet fra: <http://www2.kobe-u.ac.jp/~alexroni/IPD2018%20readings/IPD1%202018%20No.8/Foucault%20Subject%20and%20Power.pdf> (12.04.20)

Fykken, T. & Aarseth, O. (2018) Bloggmillionærene. *Kapital*. 1.november. Hentet fra: <https://kapital.no/2018/10/norske-influencere-haver-inn-millioner> (28.03.20)

Gjems, L. (2009) *Å samtale seg til kunnskap. Sosiokulturelle teorier om barns læring om språk og gjennom språk*. Bergen: Fagbokforlaget.

Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (2014). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur

Halvorsen, K. (2002). *Forskningsmetode for helse- og sosialfag: en innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Oslo: Cappelen akademisk forlag.

Halvorsen, M. (2020). Jeg skal være helt ærlig. (Blogginlegg) Hentet fra: <https://martinehalvs.blogg.no/jeg-skal-vaere-helt-aerlig-2.html> (26.05.20)

Hilmarsen, H. V. & Arnseth, H. C. (2017). Livet på Instagram – Ungdoms digitale forlengelser av sosiale relasjoner og vennskap. *Tidsskift for ungdomsforskning* 2017, 17(1) 3-23. Hentet fra: <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/2109/1911> (26.02.20)

Isachsen, S. E. (2015). IKKE KJØP DISSE PÅSKEEGGENE! (Blogginlegg) Hentet fra: https://sophieelise.blogg.no/1426247290_13032015.html (22.03.20)

Isaksen, L. S. (2016, 13. mai). *Better Schooling for Children in Residential Care*. Del av: The Welfare Society - an Aim for Social Development

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – en innføring i metode for helse- og sosialfagene*. (2.utg). Oslo: Høyskoleforlaget

Johannessen, A., Tufte, P.A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utg.) Oslo: Abstrakt forlag

Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). *Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media*. *Business horizons*, 53(1), 59-68. Hentet fra: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003> (10.04.20)

Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A.M. & Wichstrøm, L. (2015). *Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner*. NTNU Regionalt kunnskapscenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern. Hentet fra: https://www.ntnu.no/trykk/publikasjoner/Barnevernrapport_RKBU/files/assets/common/downloads/Barnevernrapport_RKBU.pdf (18.05.20)

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.) Oslo: Gyldendal akademiske.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Kvaran, I. & Holm, J. (2012) *Barnevernsfaglig miljøterapi*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget

Larsen, E. (2004). *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget.

Larsen, E. (2015). *Miljøterapi med barn og unge. Organisasjonen som terapeut*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utgave

Lazarsfeld, P. F., Berelson, B. & Gaudet, H. (1948). *The people's choice: How the voter makes up his mind in a presidential campaign*. New York: Columbia University Press.

Leseth, A. B. & Tellmann, S. M. (2018). *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo. Cappelen Damm Akademisk.

Lindstrøm, U. A. (2003). *Psykiatrisk sykepleie. Teorier, verdier og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Liverød, S. R. (2010, 21.05). *Makt og innflytelse i sosiale medier*. WebPsykologen.no. Hentet fra: <https://www.webpsykologen.no/artikler/makt-og-innflytelse-i-sosiale-medier/> (Hentet 12.04.20)

Livingstone, S. & Haddon, L. (2014). *Net children go mobile. The UK report. A comparative report with findings from the UK 2010 survey by EU kids online*. Hentet fra: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20III/Reports/NCGMUKReportfinal.pdf> (20.03.20)

Medietilsynet (2018). *Barn og medierundersøkelsen 2018 9 – 18-åringer om medievaner og opplevelser*. Hentet fra: <https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2018-barn-og-medier> (12.04.20).

Medietilsynet (2020). *Barn og medier 2020. Om sosiale medier og skadelig innhold på nett*. Hentet fra: https://medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/200211-barn-og-medier-2020-delrapport-1_-februar.pdf (24.04.20)

Moland, A. & Kjølleberg, E. (2019, 26. oktober). Trigger Warning. *NRK*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/dokumentar/xl/trigger-warning-1.14716227> (19.05.20)

Noer, L. K. (Regissør). (2019) Selvmord på Instagram (Episode fra TV-serie), I *Innafor*. Hentet fra: <https://tv.nrk.no/serie/innafor/2019/MDDP12100519/avspiller>

Nyeng, F. (2012). *Nøkkelbegreper i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Bergen: Fagbokforlaget

Næss, A. (1980). *Vitenskapsfilosofi*. I samarbeid med Per Ariansen og Kjell Madsen. Drammen: Universitetsforlaget.

Olkowska, A. & Landmark, B. (2016). *Miljøterapi*. Bergen: Fagbokforlaget

Polgar, J. M. & Landry, J. E. (2004). Kapittel 9. Occupations as a Means for Individual and Group Participation in life. I: Christiansen, C. H. og Townsend, E. (red.): *Introduction to occupation. The art and science of living*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc.

Rettighetsforskriften. (1992). Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon (LOV-1992-07-17-100-§5-9). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2011-11-15-1103?q=rettighetsforskriften>

Ringdal, K. (2012). *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Røkenes, O. & Hanssen, P. (2002). *Bære eller bryte*. Bergen: Fagbokforlaget

Scott, D., O'Neill, C., & Minge, A. (2005). *Contact between children in out-of-home care and their birth families*. Literature review. Sydney: NSW Department of Community Services.

Sen, R. & Broadhurst, K. (2011). Contact between in out-of-home placements and their family and friends network: a research review. *Child and Family Social Work*, 16, 209-309.

Simensen, H. (2013). *Aktiviteter i en miljøterapeutisk kontekst*. Tidsskriftet Norges Barnevern (2). Hentet fra:

https://www.idunn.no/tnb/2013/02/aktiviteter_i_en_miljoeterapeutisk_kontekst_ (13.04.20)

Skårderud, F. & Sommerfeldt, B. (2013). *Miljøterapi boken – mentalisering som holdning og handling*. Oslo: Gyldendal Akademiske

Steinsholt, K. & Løvlie, L. (2004). *Pedagogikkens mange ansikter*. Oslo: Universitetsforlaget

Støstad, M.N. (2017, 09.12). *Slukt av snap. Tenåringslivet kan være i ferd med å bli forandret av et tall*. NRK. Hentet fra: <https://www.nrk.no/slukt-av-snap-1.13811834> (13.04.20)

Svanaeus F. (2003). *Fenomenologi: med livsvärden som grund*. I: Svanaeus, F. *Sjukdomens mening*. Stockholm: Bokförlaget Natur och kultur

Tandoc, EC Jr., Ferrucci, P. & Duffy Margaret (2015). *Facebook use, envy and depression among collage students: Is facebook depressing?* *Computers in Human Behavior*, 43, 139-146. DOI:10.1016/j.chb.2014.10.053

Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademiske

Thompson, J. B. (2001). *Medierne og moderniteten: en samfundsteori om medierne*. København: Reitzel

Tjora, A. H. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder*. Oslo: Gyldendal akademisk

Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg). Oslo: Gyldendal akademisk

United Influencers (2020) *Hva betyr det å være en influencer?* Hentet fra:
<https://unitedinfluencers.no/2018/11/06/be-an-influencer/> (12.04.20)

Utaker, A. (1984) *Kunnskapens makt: en innledning til Michel Foucault*. Bergen: Filosofisk institutt

Valkenburg, P. M. & Peter, J. (2010). Online communication among adolescents: An integrated model of its attractions, opportunities, and risks. *Journal of adolescent health*, 48(2), 121-127.

Vatne, S. (2006) *Korrigere og anerkjenne. Relasjonens betydning i miljøterapi*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Vossen, G. M. & Valkenburg, P. M. (2016). Do social media foster or curtail adolescents' empathy? A longitudinal study? *Computers in human behaviour*, 63, 118-124.

Walther, J. (2011). Theories of Computer-Mediated Communication and Interperson Relations. I M. L. Knapp og J. A. Daly (Red.), *Interpersonal Communication* (s. 443-479). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til forskningsprosjektet

Bakgrunn og formål

Jeg er student ved barnevernspedagogutdanningen ved Institutt for sosialt arbeid ved NTNU i Trondheim, og skal i den forbindelse utarbeide en masteroppgave skoleåret 2019/2020.

Temaet for oppgaven min er sosiale medier, og hvordan det kan påvirke det miljøterapeutiske arbeidet på en barnevernsinstitusjon. Dette er en utforskende problemstilling, og jeg vil derfor ikke kunne komme frem til et klart svar. Kanskje vil det likevel være mulig å se noen sammenhenger, i det miljøterapeutiske arbeidet og bruken av sosiale medier. Det er et aktuelt tema i dagens samfunn, og derfor viktig å belyse. Jeg ønsker å få bedre kunnskap og forståelse rundt temaet. Sosiale medier vil i stor grad være med på å påvirke hverdagen til de fleste - både positivt og negativt.

Hvem kan delta i studien

Jeg ønsker å intervju deg som jobber i miljøet på en barnevernsinstitusjon, og har noen års erfaring med det. Du trenger ikke å ha god kunnskap om sosiale medier, så lenge du har noe form for opplevelse med det i det miljøterapeutiske arbeidet på institusjonen. Det er fint om mine informanter holder til i Trøndelag, slik at intervju kan gjennomføres. Det kan gjerne være flere informanter fra samme barnevernsinstitusjon. Her har jeg satt en grense på 3 informanter fra hver institusjon.

Hvordan foregår intervjuet?

Til intervjuet setter jeg av ca en og en halv time. Vi avtaler sammen tid og sted, og dette vil primært tilrettelegges ut fra dine behov. Under intervjuet vil jeg ha klart tema som jeg ønsker å høre dine erfaringer fra. Jeg har en intervjuguide med spørsmål som vil brukes under intervjuet. Det er likevel dine erfaringer som er viktigst, og som vil være utgangspunktet for samtalen. Det er ingen svar som er rette eller gale, og du trenger ikke forberede deg noe til intervjuet. Som informant velger du selv hvor utdypende du ønsker å besvare mine spørsmål.

Dine rettigheter som informant

Deltakelse i prosjektet er frivillig, og alle som velger å delta som informant vil bli anonymisert i midlertidige notater og den avsluttende oppgaven. Som informant har du rett til å trekke deg fra prosjektet til en hver tid. Da vil notat makuleres og utelates fra oppgaven

umiddelbart. Du kan også velge å ta pauser underveis i intervjuet. Dette er det du som informant, som styrer.

For mer informasjon

Jeg ønsker å gjennomføre intervjuene innen utgangen av 2019, og håper derfor du vil ta kontakt med meg på e-post eller telefon for å avtale tid og sted. Oppgaven skal i sin helhet ferdigstilles innen mai 2020. Dersom du lurer på noe, er det bare å ta kontakt med meg. Du kan også ta kontakt med min veileder for prosjektet førsteamanuensis Lasse Skogvold Isaksen, fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap på NTNU. Hans e-postadresse er: lasse.s.isaksen@ntnu.no

Med vennlig hilsen

Kine Horn Ebbesen

tlf: 415 14 722

e-post: kineheb@stud.ntnu.no

Vedlegg 2: Samtykkeerklæring

Jeg samtykker til å la med intervju av Kine Horn Ebbesen i forbindelse med hennes masteroppgave. Jeg har blitt informert om prosjektet, og mine rettigheter som informant. Det er også greit for meg å bruke lydopptak under intervjuet.

Signatur

Dato:

Vedlegg 3: Intervjuguide

Informasjon

- Kort presentasjon av meg som forsker
- Informasjon om formålet med intervjuet og bruksområde
- Informere om rammene satt for intervjuet, eksempelvis tid og type spørsmål.
- Informere om bruk av lydopptak og samtykke.
- Informere om informantens rettigheter i prosjektet. (For eksempel det å ta pauser underveis, rett til å trekke seg under intervjuet, og i etterkant - samt forskers taushetsplikt og anonymitet.
- Noe du som informant mener at jeg bør vite om før vi starter intervjuet?

Oppvarmingsspørsmål

- Alder og utdanning?
- Hvor lang erfaring har du med arbeid på institusjon?
- Hva gjorde at du valgte å jobbe på institusjon?
- Hvordan er en typisk arbeidshverdag for deg?

Egen bruk av sosiale media

- Hvilke typer sosiale media bruker du? (snapchat, instagram, facebook)
- Hva bruker du sosiale media til?
  - > Kontakt med venner?
  - > Bildedeling?
  - > Streaks?
- Når sendte du sist en snapchat? Eller la ut bilde på instagram?
- Hva er dine holdninger til sosiale media?

Rettigheter

- Har dere satt noen begrensninger i forhold til ungdommenes bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler?

- Paragraf 11 i Rettighetsforskriften omhandler elektroniske kommunikasjonsmidler, og lyder som følger:
«Beboerne skal fritt kunne benytte elektroniske kommunikasjonsmidler under institusjonsoppholdet. Institusjonen kan likevel begrense og i enkelttilfeller nekte bruken i kraft av sitt ansvar for å gi forsvarlig omsorg for den enkelte og sitt ansvar for driften, herunder hensynet til trygghet og trivsel for alle på institusjonen».
Hvordan tolker du denne paragrafen?
- Har dere regler for bruk av mobiltelefon i fellesarealer, og feks under måltid?

Opplevelse av ungdommenes bruk av sosiale media

- Hvordan opplever du at sosiale media påvirker ungdommenes hverdag?
- Hvordan opplever du at ungdommene bruker sosiale media?
—> Kontakt med venner?
—> Bildedeling?
—> Streaks?
- Har du selv opplevd og bli tatt bilde av, uten at du ønsket det?
- Eventuelt fremstilt på sosiale medier, uten ditt samtykke?
- Fortell om en situasjon der du har blitt tatt bilde av/filmet.
- Hva gjør det med deg som arbeidstaker/privatperson?
- Hvordan har dette påvirket din relasjon til ungdommene, og ditt miljøterapeutiske arbeid?
- Er ungdommene i stor grad med på aktiviteter som blir arrangert på eller utenfor institusjonen?
- Hvordan opplever dere at ungdommers bruk av sosiale media, går på bekostning av det miljøterapeutiske arbeidet?

Tanker rundt bruk av sosiale media, på en barnevernsinstitusjon

- Hva tenker du kan være positivt med sosiale media?
- Hva tenker du kan være negativt med sosiale media?
- I hvor stor grad tror du sosiale media er med på å påvirke en institusjonsplassering?
—> Kontakt med tidligere/negative miljø?

—> Kontakt med foreldre/foresatte

—> Psykisk helse

- Det har nå i høst blitt avdekket et nettverk på instagram der unge jenter (i hovedsak) finner trøst hos hverandre, påvirker hverandre (positivt/negativt), og snakker åpent om ønske om å ta sitt eget liv/skade seg selv.
Er dette noe du er kjent med?
- Hva tenker du at du som miljøterapeut kan gjøre i en slik situasjon?
- Er dette med på å påvirke ditt arbeid?

Konflikt knyttet til bruk av sosiale media

- Oppstår det mye konflikt knyttet til bruk av sosiale media?
- Opplever dere at det er vanskelig for ungdommene å avslutte bruk av sosiale media? feks ved leggetid.
- Har dere faste tider for når internett blir slått på og av?
- Er dette noe som er med på å skape konflikt?
- Bruker dere internett som straff/belønning?

Avslutning

- Hvordan opplevde du intervjuet?
- Tusen takk for deltakelse

Vedlegg 4: Godkjenning fra NSD

12.5.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Bruk av sosiale medier på barnevernsinstitusjon

Referansenummer

448562

Registrert

12.11.2019 av Kine Horn Ebbesen - kineheb@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet NTNU / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Lasse Skogvold Isaksen , lasse.s.isaksen@ntnu.no, tlf: 97776428

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

KINE HORN EBBESEN, kine_horn@hotmail.com, tlf: 41514722

Prosjektperiode

01.11.2019 - 02.05.2020

Status

14.11.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

14.11.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med

personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 14.11.2019. Behandlingen kan starte.

Vi vil minne om at utvalget ditt har taushetsplikt. Det er viktig at datainnsamlingen gjennomføres slik at det ikke samles inn opplysninger som kan identifisere enkeltpersoner eller avsløre annen taushetsbelagt informasjon.

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5dca8a10-529c-417f-8499-af640d697ffa>

12.5.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 02.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf.

personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Karin Lillevold

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5dca8a10-529c-417f-8499-af640d697ffa>

